

SVETI FILIP I JAKOV 2027

PLAN RAZVOJA OPĆINE SVETI FILIP I JAKOV ZA RAZDOBLJE 2021. –
2027. GODINA NA TEMELJU KONCEPTA „PAMETNA OPĆINA“

STUDENI 2021.

NACRT

Naručitelj:

Općina Sveti Filip i Jakov
Obala Kralja Tomislava 16
HR-23207 Sveti Filip i Jakov
www.opcina-svfilipjakov.hr

T&MC | Group

Izradili:

T&MC d.o.o.
Zelinska ulica 4
HR-10000 Zagreb
Tel: +385 1 4811 230
www.tmc-holding.com

1 SADRŽAJ

1	UVOD I METODOLOGIJA	1
1.1	Metodologija strateškog planiranja i upravljanja razvojem	2
1.2	Usklađenost s aktima strateškog planiranja višeg ranga	3
1.2.1	Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.g.	4
1.2.2	Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.g.	5
1.3	Krovni strateški dokumenti EU do 2030. godine	7
1.4	Upravljanje razvojem na temelju koncepta "pametna grad / pametna općina"	11
2	ANALIZA SADAŠNJEG STANJA	2
2.1	Povijest Općine	2
2.2	Osnovne informacije o Općini	4
2.3	Prostorni i prirodni potencijal	6
2.4	Kulturna baština	8
2.5	Populacija i ljudski potencijali	11
2.5.1	Veličina populacije	11
2.5.2	Dobna struktura i demografska kretanja populacije	12
2.5.3	Ljudski potencijali	12
2.6	Infrastruktura: promet, komunikacije, vodoopskrba i odvodnja, energetika i otpad	15
2.6.1	Prometna infrastruktura	15
2.6.2	Komunikacijska infrastruktura	17
2.6.3	Vodoopskrba i odvodnja	18
2.6.4	Energetska infrastruktura i distribucija energije	19
2.6.5	Gospodarenje otpadom	19
2.7	Analiza gospodarstva Općine	21
2.7.1	Struktura poduzetništva	21
2.7.2	Poljoprivreda	22
2.7.3	Turizam	24
2.8	Obrazovna i društvena infrastruktura	27
2.8.1	Predškolski odgoj i osnovnoškolsko obrazovanje	27
2.8.2	Kulturna, sportsko – rekreacijska, socijalna i zdravstvena infrastruktura	28
2.10	Analiza financija Općine	33
2.11	Usporedna analiza	34
2.12	SWOT analiza – razvojni izazovi i potencijali	36
2.13	Pregled ključnih razvojnih potreba	37
3	VIZIJA I STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE DO 2027. GODINE	39
3.1	Potrebna unapređenja i prioriteti intervencije	39
3.2	Razvojna vizija i posebni razvojni ciljevi Općine do 2027. godine	41
3.2.1	Razvojna vizija Sveti Filip i Jakov 2027	41

3.2.2	Posebni razvojni ciljevi koje Općina želi ostvariti do 2027. godine	41
3.2.3	Ključni pokazatelji ishoda mjera intervencije	44
4	KAKO ĆEMO PROVESTI PLAN – PROVOĐENJE I MONITORING	46
4.1	Implementacija i organizacijski okvir provedbe	46
4.2	Financiranje strateških projekata lokalnog razvoja.....	48
4.3	Evaluacija i monitoring	48
4.3.1	Proces evaluacije.....	48
4.3.2	Monitoring	50
5	LITERATURA I IZVORI	52
6	POPIS SLIKA.....	54
7	POPIS TABLICA.....	55
8	POPIS GRAFIKONA.....	55

Plan razvoja općine Sveti Filip i Jakov za razdoblje 2021-2027.

UVODNA RIJEČ NAČELNIKA OPĆINE

**I. KAKO
PLANIRATI I
UPRAVLJATI
PAMETNIM
RAZVOJEM?**

1 UVOD I METODOLOGIJA

Općina Sveti Filip i Jakov (dalje u tekstu: Općina) je jedinica lokalne samouprave u Zadarskoj županiji s 4.606 stanovnika (prema popisu iz 2011. godine)¹. Površina administrativnog područja Općine je 48,84 km². Općina ima sedam naselja, od kojih je jedno – Babac – otočno naselje.

Zadarska županija u 21. stoljeću je imala dinamičan gospodarski rast. U 2000. godini bruto domaći proizvod (dalje u tekstu: BDP) po stanovniku u Zadarskoj županiji bio je € 4.050 te je bio na razini 74,2% razvijenosti na razini Republike Hrvatske (dalje u tekstu: RH), dok je u 2018. godini BDP po stanovniku u Zadarskoj županiji iznosio € 10.803, odnosno bio na razini 88% razvijenosti na razini RH. **Rast BDP – a po stanovniku za Zadarsku županiju u razdoblju od 2000. – 2018. iznosio je 167%, dok je taj isti pokazatelj na razini RH rastao 125%**. Gospodarska struktura Zadarske županije (prema ukupnim prihodima svih djelatnosti) počiva na „plavoj ekonomiji“ – trgovini, turizmu, ribarstvu i marikulturi, brodarstvu i prerađivačkoj industriji.

S obzirom na posljedice pandemije COVID-19 u 2020. i 2021. godini, u odnosu na sektore i industrije koje počivaju na slobodi kretanja i potrošnji generiranoj na temelju turističkih kretanja i potražnje, pretpostavlja se određeni pad ili usporavanje rasta gospodarstva, dok brzina i snaga oporavka ovise o mnogobrojnim faktorima. Oporavak će, među ostalim, ovisiti o sredstvima dostupnima kao **bespovratna sredstva ili financijski instrumenti unutar proračuna Europske unije** (dalje u tekstu: EU) za višegodišnji financijski okvir (dalje u tekstu: VFO) 2021. – 2027. godina i sredstvima, odnosno **instrumentima iz paketa mjera za ubrzavanje oporavka od krize** izazvane širenjem bolesti COVID-19, pod nazivom „Nova generacija EU“ koji će u razdoblju 2021. – 2024. godine moći koristiti subjekti iz javnog i privatnog sektora. Kao i u trenutnom VFO 2014. – 2020., očekuje se nastavak ostvarivanja ciljeva kohezijske politike i zajedničke poljoprivredne politike te zajedničke ribarstvene politike. Za razvojnu polugu Općine bitno je ostvarenje cilja ravnomjernog gospodarskog i društvenog razvoja unutar EU kroz Europske strukturne i investicijske fondove (dalje u tekstu: ESI fondovi). Naglasak nove kohezijske politike je na **zelenoj, pametnijoj, povezanijoj, socijalnijoj Europi za sve građane**.

U odnosu razvojne teme jedinica lokalne samouprave (dalje u tekstu: JLS) u VFO 2021. – 2027., naglasak će biti na konceptima **pametnog razvoja** („*pametna grad*“, „*pametna općina*“, „*pametna poljoprivreda*“) te koncepti **održivog razvoja** („*zelena agenda*“). Iskustvo iz prethodnog višegodišnjeg razdoblja od 2014. – 2020. godine pokazuje nisku razinu pripremljenosti razvojnih projekata od strane lokalne samouprave. Za bolje iskorištavanje sredstava iz ESI fondova i povećavanje razvojne dinamike, kao što su to učinile lokalne zajednice u susjednoj Sloveniji, Austriji i Mađarskoj, potrebno je jasno definirati ulogu JLS i područja nužne intervencije s ciljem poticanja lokalnog razvoja te definirati razvojne projekte koji će se pripremati i kandidirati za sufinanciranje iz ESI fondova.

¹ Prema publikaciji „Gradovi u statistici“ Državnog zavoda za statistiku, procijenjeni broj stanovnika Općine u 2019. godini je 4.703.

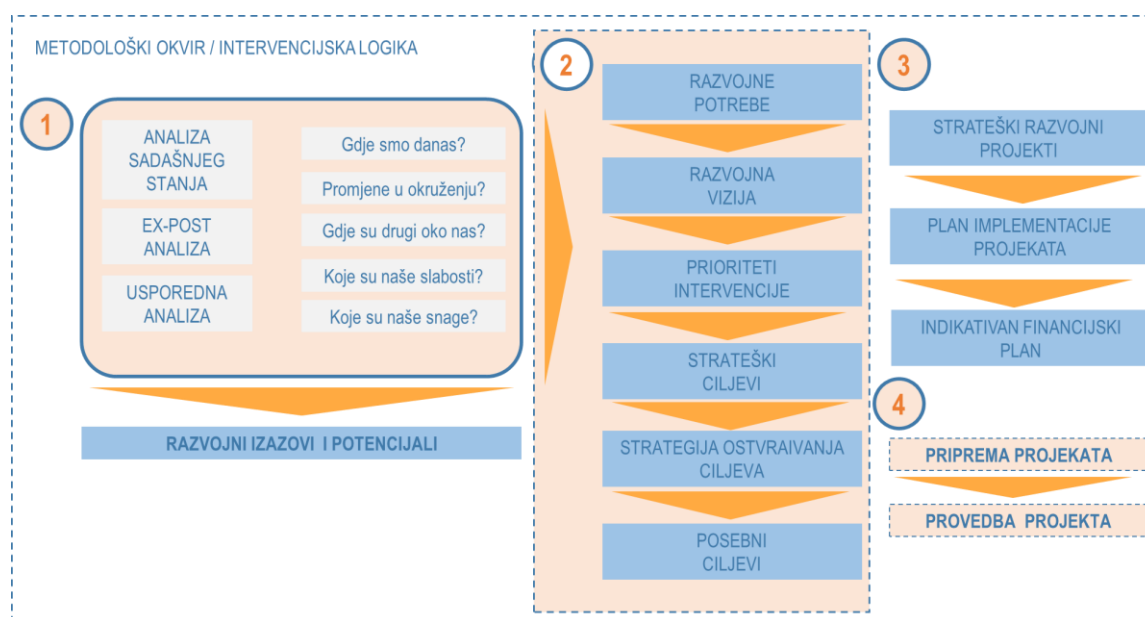

Ovaj dokument predstavlja glavni akt strateškog planiranja i upravljanja razvojem Općine u razdoblju 2021. – 2027., kojim se na temelju analize sadašnjeg stanja i razvojnih potreba definiraju razvojni (posebni) ciljevi unutar posebnih prioriteta javne politike te postavlja okvir za razvoj i implementaciju strateških projekata lokalnog razvoja. Planiranje razvoja Općine temeljeno je na suvremenom razvojnom konceptu "pametna grad / pametna općina" (engl.: "Smart City / Smart Village") te usklađeno s razvojnim programima i aktima strateškog planiranja u odgovarajućem razdoblju, na razini EU, nacionalnoj razini i razini jedinica regionalne (područne) samouprave (dalje u tekstu: JRS).

1.1 Metodologija strateškog planiranja i upravljanja razvojem

U izradi dokumenta **Plan razvoja Općine Sveti Filip i Jakov za razdoblje 2021. – 2027. godina na temelju koncepta „pametna općina“** (dalje u tekstu: Plan razvoja Sveti Filip i Jakov 2027) primijenit će se standardna i provjerena metodologija strateškog planiranja u jedinicama lokalne samouprave koja počiva na općeprihvaćenim načelima strateškog planiranja i metodološkom instrumentu intervencijske logike. Kroz metodološki instrument intervencijske logike uspostavljaju se logičke veze između ciljeva, operativnih mjera, aktivnosti i pokazatelja. Metodološki okvir plana razvoja Općine stoga prati strateški okvir izrade plana razvoja JLS u kojem se temeljem analize sadašnjeg stanja deduciraju razvojne potrebe JLS koje služe kao podloga za oblikovanje **razvojne vizije, prioriteta područja djelovanja, strateških i posebnih (operativnih) ciljeva** JLS (Slika 1). Kako bi se omogućilo izvještavanje, vrednovanje i praćenje vezano uz posebne ciljeve, određuju se **ključni pokazatelji ishoda i vrijednosti** koje se žele postići. Bitno je stvoriti okvir za realizaciju strateških projekata lokalnog razvoja, odnosno primjenjivati integracijski pristup pri upravljanju planiranjem i strateškom razvojem Općine.

Slika 1: Strateški okvir za planiranje i upravljanje razvojem

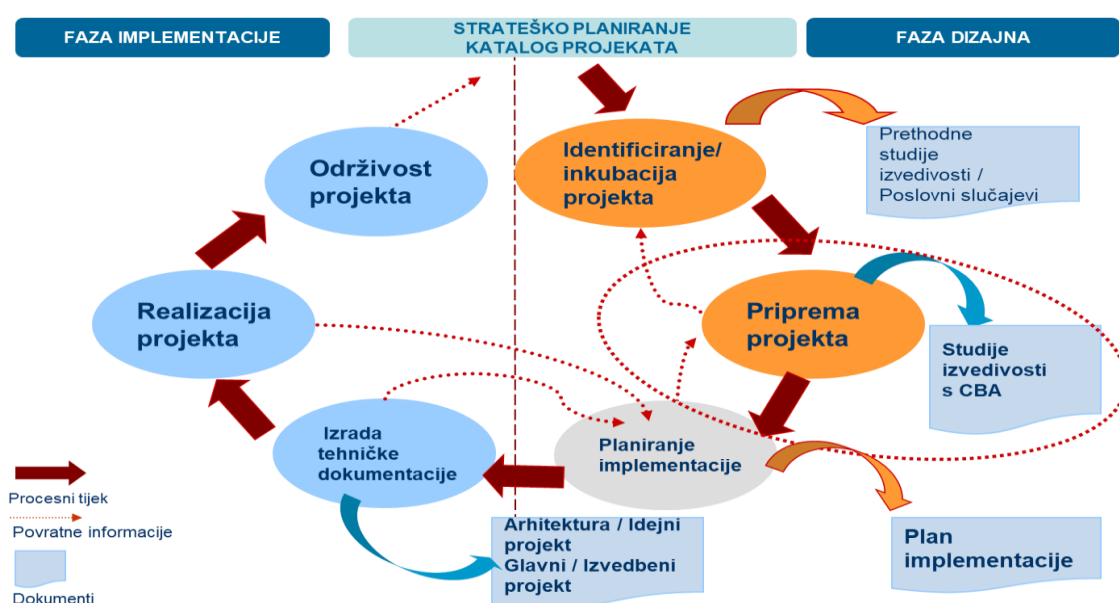
Izvor: Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem RH / prilagodba²: T&MC Group

² Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/2017); Uredba o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 89/2018)

Plan razvoja Sveti Filip i Jakov 2027 planira razvoj Općine do idejne faze strateških projekata lokalnog razvoja – odnosno postavlja implementacijski okvir – definira obuhvat projekata, procjenu potrebnih resursa i procjenu izvedivosti projekata, nastavno na prethodno definirana prioritetna područja. Strateški projekti lokalnog razvoja su „alat“ primjene planova razvoja. Elementi faze planiranja i faze provedbe (implementacije) prikazani su na Slici 2. Proces započinje strateškim planiranjem i identifikacijom projekata koji će se provesti. Identifikacija projekta bazira se na prethodnim studijama izvedivosti ili poslovnim slučajevima. Nakon identifikacije slijedi proces pripreme projekta koji uključuje izradu studije izvedivosti s CBA analizom. Nakon izrade studije izvedivosti, započinje proces implementacije za koji se prethodno mora izraditi plan implementacije. Nakon izrađenog plana implementacije potrebno je izraditi tehničku dokumentaciju kako bi se u konačnici realizirao projekt te osigurala njegova održivost.

Slika 2: Proces pripreme i provedbe razvojnih projekata

Izvor: T&MC Group

Kako bi se implementacija razvojnog programa uspješno provela, važne su sljedeće smjernice: jasna struktura implementacije, koordinacija jedinice lokalne samouprave s tijelima regionalne i državne uprave, financijsko planiranje / jasna veza s proračunom, kvantifikacija i mjerenje te izgradnja kapaciteta u jedinici lokalne samouprave. Okvir za praćenje i vrednovanje pokazatelja rezultata razvojnih projekata povezan je s Informacijskim sustavom za strateško planiranje i upravljanje razvojem (dalje u tekstu: SPUR), odnosno u Središnjim elektroničkim registrom razvojnih projekata, ustrojenim od strane Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije (dalje u tekstu: MRRFEU). Upis razvojnih projekata u SPUR preduvjet je korištenja financijskih sredstava za sufinanciranje projekata iz nacionalnih izvora i izvora EU.

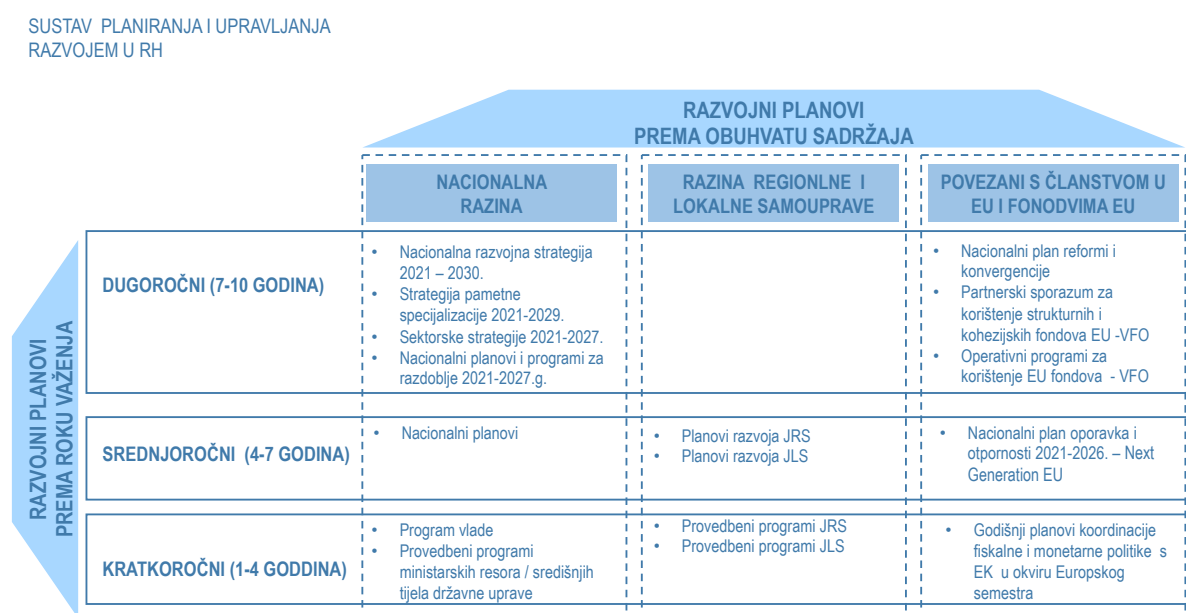
1.2 Usklađenost s aktima strateškog planiranja višeg ranga

Plan razvoja Sveti Filip i Jakov 2027. usklađen je s aktima strateškog planiranja na višim hijerarhijskim razinama (Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. - dalje u tekstu: **NRS RH 2030**; **Županijskom**

razvojnem strategijom Zadarske županije do 2020. godine – trenutno u izradi Plan razvoja Zadarske županije za razdoblje od 2021. do 2027. godine; također, i dokumentima prostornog planiranja Općine). Sustav akata strateškog planiranja u RH prikazan je na Slici 3, koja ukazuje na hijerarhiju s obzirom na rok važenja (kratkoročni, srednjoročni, dugoročni) i obuhvat sadržaja akata strateškog planiranja. Plan razvoja Sveti Filip i Jakov 2027 prema važenju (6 godina) je srednjoročni strateški akt, a prema obuhvatu akt strateškog planiranja od značenja za jedinice lokalne samouprave.

Slika 3: Sustav akata strateškog planiranja u RH

Izvor: Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem RH / prilagodba³: T&MC Group

1.2.1 Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.g.

Vlada Republike Hrvatske je tijekom 2020. godine izradila nacrt **Nacionalne razvojne strategija RH do 2030. godine**, usvojene početkom 2021. godine (dalje u tekstu: NRS RH 2030), kao pretpostavke za omogućavanje alokacije i upravljanja sredstvima iz proračuna EU. NRS RH 2030 definira četiri razvojna smjera Hrvatske do 2030 i, sukladno razvojnim smjerovima, 13 strateških ciljeva, kao što je prikazano na Slici 4.

³ Zakon o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/2017); Uredba o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 89/2018)

Slika 4: Prikaz razvojnih smjerova i strateških ciljeva sadržanih u NRS RH 2030

Izvor: Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine / prilagodba: T&MC Group

1.2.2 Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.g.

Na razini jedinice regionalne (uprave) samouprave, i dalje je važeća **Županijska razvojna strategija Zadarske županije do 2020. godine** (dalje u tekstu: ŽRS Zadarske županije 2020.) s razdobljem važenja od 2016. godine. U odnosu na pandemiju COVID-19 i njezin utjecaj na devijaciju razvojnih trendova, MRRFEU je otvorio mogućnost produljenja roka važenja akata strateškog planiranja do 31. 12. 2021., kako bi se ažurirani, odnosno novi, akti prilagodili u svom sadržaju novonastalim situacijama.

Plan razvoja Zadarske županije 2021. - 2027. je u trenutku izrade ovog dokumenta bio u izradi, odnosno u procesu savjetovanja s javnošću. U ovom dokumentu je razvojna vizija Županije definirana prema slijedećem:

”Zadarska županija 2027?”

Konkurentna i razvijena županija koja predvodi u plavom i zelenom rastu gospodarstva Jadranske Hrvatske. Županija inovativnog i održivog razvoja sa sigurnim i poticajnim okruženjem za sve njezine stanovnike”

Plan razvoja županije do 2027. godine (u nacrtu) predviđa **posebne ciljeve** u odnosu na strateške razvojne ciljeve postavljene u NRS 2030 kako je prikazano u Slici 5:

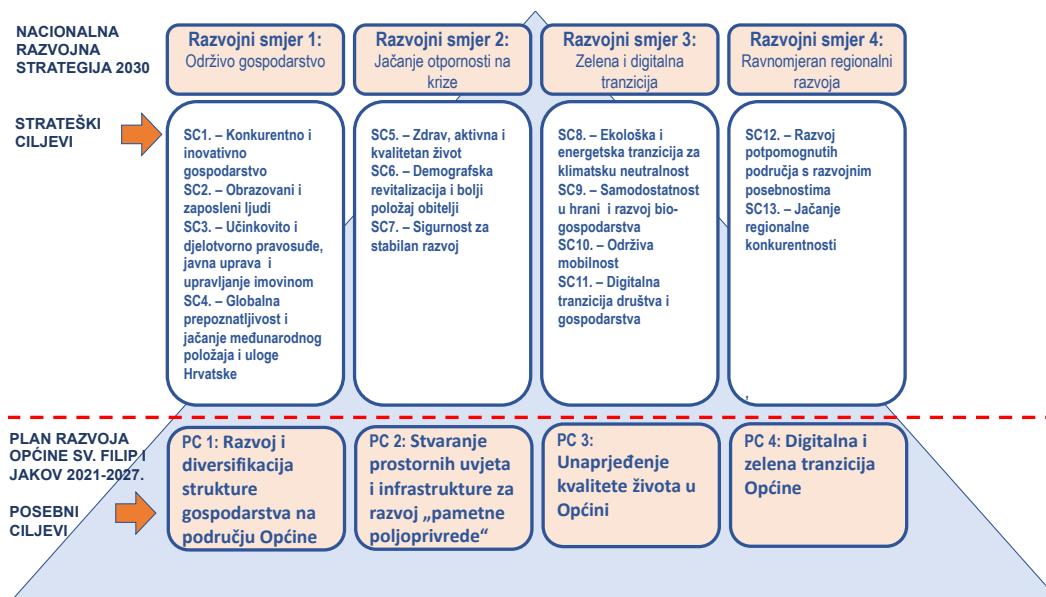
Slika 5: Posebni ciljevi razvoja Zadarske županije za razdoblje 2021-2027.g.

STARTEŠKI RAZVOJNI CILJEVI POSTAVLJENI U NRS RH DO 2030.G.	Strateški cilj 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo	Strateški cilj 2: Obrazovani i zaposleni ljudi	Strateški cilj 3 učinkovito i djelotvorno pravosuđe, javna uprava i upravljanje državnom imovinom	Strateški cilj 5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život	Strateški cilj 7. Sigurnost za stabilan razvoj	Strateški cilj 8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost	Strateški cilj 9. Samodostatnost u hrani i razvoj biogospodarstva	Strateški cilj 10. Održiva mobilnost	Strateški cilj 11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva	Strateški cilj 12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima	Strateški cilj 13. Jačanje regionalne konkurentnosti
POSEBNI CILJEVI ŽUPANIJE ZA RAZDOBLJE 2021-2027.	Poticanje industrijske tranzicije prema nišama visoke dodane vrijednosti	Povećanje usklađenosti odgojno-obrazovnog sustava s potrebama društva i gospodarstva	Poboljšanje kvalitete i učinkovitosti javnopravnih tijela lokalne i regionalne samouprave	Poboljšanje dostupnosti i kvalitete zdravstvene zaštite i socijalne skrbi uz daljnji razvoj i jačanje programa prevencije za zdrav i kvalitetan život	Unaprijeđenje sustava za jačanje otpornosti Zadarske županije	Unaprijeđenje sustava zaštite okoliša, očuvanja prirodne baštine i održivog upravljanja prostornim resursima	Razvoj konkurentne, otporne i održive poljoprivrede i prehrambenog sektora	Unaprijeđenje prometne povezanosti i modernizacija prometnih sustava za održivo i sigurno prometovanje	Razvoj i poticanje primjene kvalitetnih i prostorno ravnomjerno dostupnih elektroničkih sustava	Povećanje teritorijalne kohezije Zadarske županije i poticanje ravnomjernog i održivog razvoja s naglaskom na otoke, brdskoplaninska i potpomognuta područja	Jačanje pozicije regionalnoga gospodarstva, pametne specijalizacije i razvoj pametnih gradova
	Stvaranje snažnog malog i srednjeg poduzetništva i poticajnog poslovnog okruženja			Razvoj i unaprijeđenje učinkovitosti sustava sporta za poticanje rekreacije i vrhunske sportske rezultate		Unaprijeđenje kvalitete i održivosti komunalnih infrastrukturnih sustava i usluga	Razvoj konkurentnog, održivog i otpornog ribarstva i akvakulture				
	Povećanje uloge znanosti i istraživanja u gospodarstvu Zadarske županije						Unaprijeđenje energetske učinkovitosti i infrastrukture uz tranziciju prema čistoj energiji i O/E				
	Razvoj Zadarske županije kao prepoznatljive destinacije održivog, pametnog i cjelogodišnjeg turizma										
	POSEBNI CILJ 5. Očuvanje i valorizacija kulturne i povijesne baštine uz razvoj kreativnih industrija i dostupnost kulturnih sadržaja na području cijele Zadarske županije										
	Povećanje usklađenosti odgojno-obrazovnog sustava s potrebama društva i gospodarstva										

Izvor: Plan razvoja Zadarske županije 2021-2027.g.

Planom razvoja Zadarske županije u razdoblju 2021-2027.g. predviđeno je ostvarivanje 20. posebnih ciljeva, podređenih ciljevima iz NRS. Za svaki od posebnih ciljeva definirane su mjere i pripadajući pokazatelji ishoda – kvantifikacija postavljenih ciljeva.

Slika 6: Usklađenost Plana razvoja Sveti Filip i Jakov 2027 s aktima strateškog planiranja višeg ranga

Izvor: NRS RH 2030; Plan razvoja Općine

Sukladno razvojnim smjerovima i definiranim strateškim ciljevima NRS HR 2030., Nacionalnom programu reformi, kao i planovima razvoja na razini JRS i JLS, te sukladno zajedničkom strateškom okviru EU – a, definirat će se Sporazum o partnerstvu i programi i strategije koje proizlaze iz njega za VFO 2021 – 2027. godine.

1.3 Krovni strateški dokumenti EU do 2030. godine

U razdoblju do 2030. godine, krovni strateški dokumenti EU su **Europski zeleni plan** i **EU teritorijalna agenda 2030**, a ciljevi sadržani u njima su:

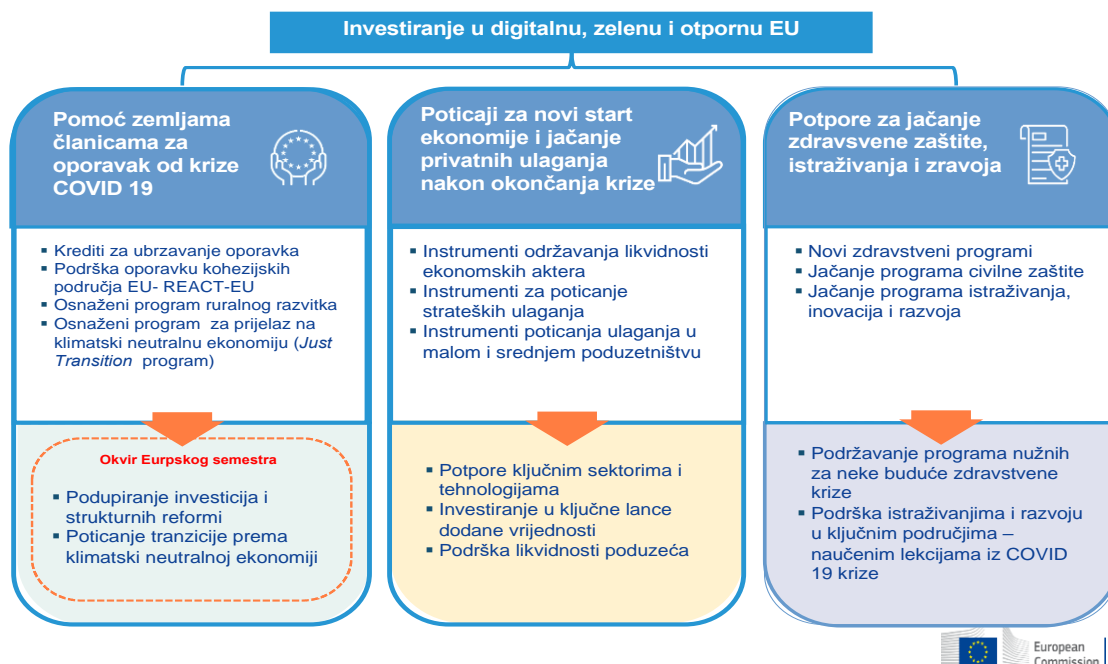
- ⇒ 2050. godine nema neto emisija stakleničkih plinova;
- ⇒ gospodarski rast nije povezan s upotrebom resursa;
- ⇒ ni jedna osoba, niti jedna regija nisu zapostavljene;
- ⇒ zelena i pravedna Europa može se postići samo zajedničkim doprinosom svih dijelova teritorija EU.

Ambiciozni ciljevi će se ostvarivati kroz sedam područja intervencija unutar VFO 2021. – 2027., kako bi se provele zajedničke politike EU – Kohezijska politika, Zajednička poljoprivredna politika (*Common Agricultural Policy – CAP*), Zajednička ribarstvena politika (*Common Fisheries Policy – CFP*) i Migracije i unutarnji poslovi. Oko 60% VFO EU 2021. - 2027. godina bit će usmjereno u kohezijske politike, regionalni i ruralni razvoj te jačanje otpornosti na šokove i zajedničke europske vrijednosti. Pored programa i sredstava unutar VFO 2021. – 2027., zemljama članicama će na raspolaganju biti i sredstva i/ili financijski instrumenti iz Instrumenta EU za oporavak – *Next Generation EU* (dalje u tekstu: NGEU). **Ukupni proračun financijskog razdoblja 2021. – 2027. je € 1.824 milijarde** – od čega je € 1.074 milijarde unutar VFO 2021. – 2027., a € 750 milijardi unutar NGEU.

Plan razvoja Općine je usklađen s okvirom područja intervencije iz VFO EU 2021. – 2027. godina (Slika 7).

Slika 7: Područja intervencije unutar VFO 2021. – 2027.

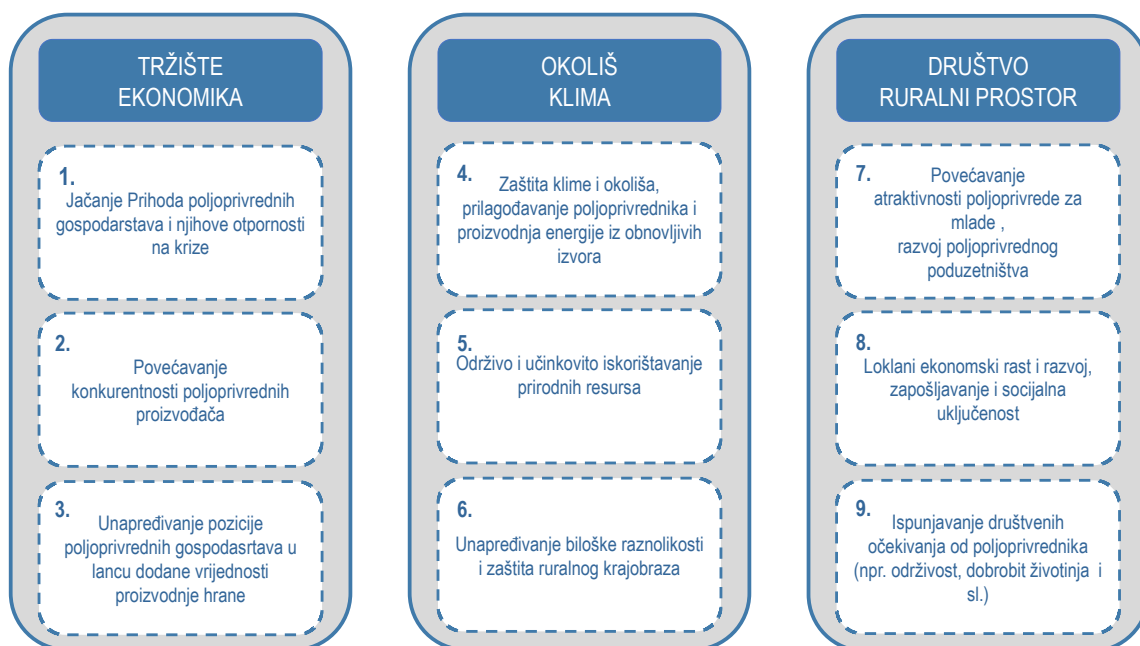

Izvor: Europska komisija

S obzirom na karakteristike Općine, bitno je promotriti alokaciju sredstva unutar ZPP – a, koja će biti usmjerena na intervencije u područjima tržišta i ekonomike; okoliša i klime; i, društva i ruralnog područja. Provedba novog ZPP – a će krenuti 1. siječnja 2023. godine, a za prijelazno razdoblje donesena je Prijelazna uredba za potporu iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi (EFJP) u godinama 2021. i 2022. Slika 8 prikazuje strukturu područja djelovanja ZPP – a za VFO 2021. – 2027.

Slika 8: Prioritetna područja Zajedničke poljoprivredne politike EU za razdoblje 2021. - 2027.

Izvor: Europska komisija

Korisnicima strukturnih i investicijskih fondova EU (ESI fondovi) u Republici Hrvatskoj će u razdoblju 2021-2027. godina ukupno biti na raspolaganju iz fondova kohezijskih politika ukupno € 9,68 milijardi, te iz fondova Zajedničkih poljoprivrednih politika (ZPP) ukupno € 4,76 milijardi. U Tablici 1 prikazana je alokacija sredstava iz ESI fondova u RH za razdoblje 2021. – 2027. godina.

Tablica 1: Alokacija sredstava iz fondova kohezijske politike i ZPPRR za RH u razdoblju 2021. – 2027. g.

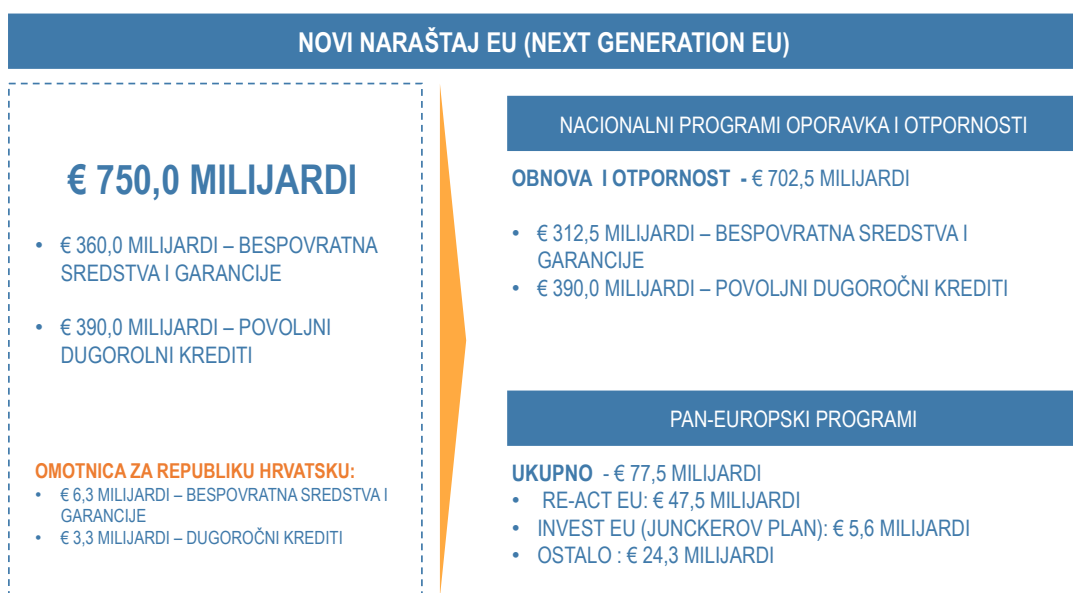
ESI fond	Iznos u €
Kohezijska politika (€ 9,68 milijardi)	
Europski fond za regionalni razvoj (EFRR)	5,54 milijarde
Europski socijalni fond plus (ESF+)	1,98 milijarde
Kohezijski fond (KF)	1,55 milijarde
Fond za pravednu tranziciju (FPT)	81 milijun
Europski fond za pomorstvo i ribarstvo (EFPR)	244 milijuna
Fondovi za unutarnju sigurnost, azil i migracije	283 milijuna
Zajednička poljoprivredna politika (€ 4,76 milijardi)	
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EPFRR)	2,15 milijardi
Europski fond za jamstva u poljoprivredi (EFJP)	2,61 milijardi

Izvor: MRRFEU – a i APPRR – a / Prilagodba: T&MC Group

Uz dostupnost ESI fondova, u razdoblju 2021. – 2024. godina korisnicima u RH će biti dodatno na raspolaganju sredstva iz paketa mjera EU za oporavak od COVID – 19 krize i jačanja otpornosti na slične šokove u budućnosti pod nazivom *EU Next Generation* (Novi naraštaj EU). Ovaj paket mjera, koji se sastoji od bespovratnih sredstava (Slika 9) i povoljnih kredita, pop prvi put u povijesti EU financira emisijom obveznica Europske komisije na međunarodnom financijskom tržištu. Za ovu emisiju su jamci sve države članice EU.

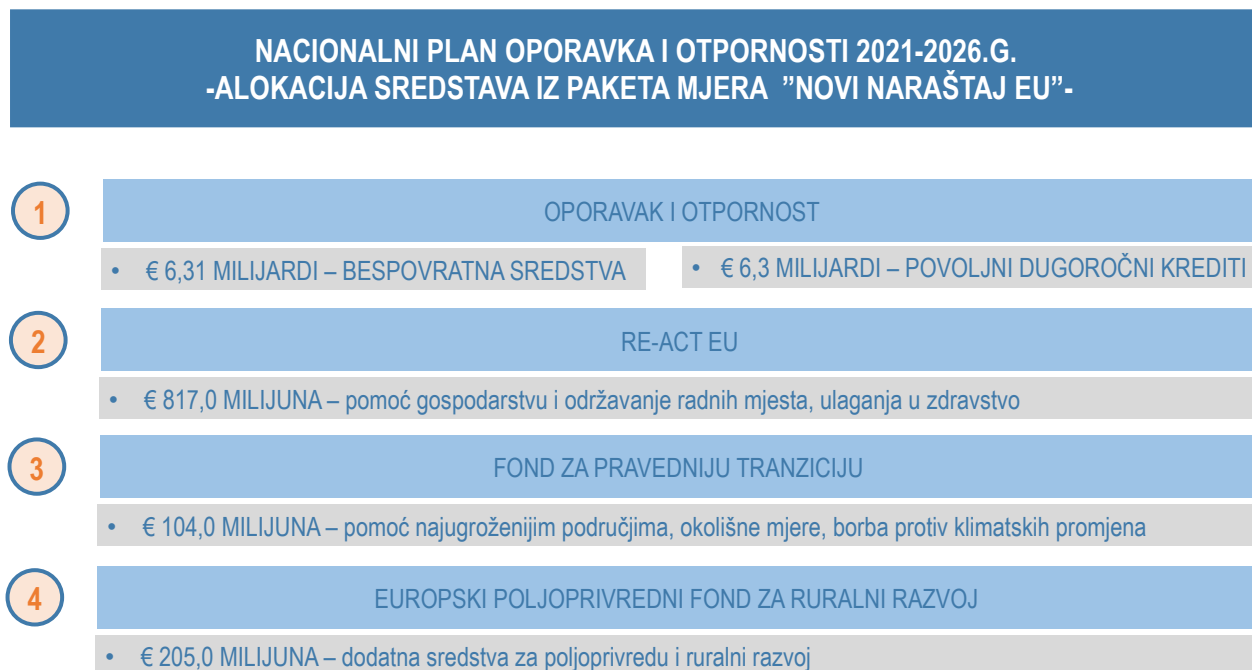
Slika 9: Next Generation EU - struktura

Izvor: Europska komisija / prilagodba T&MC Group

Iz paketa mjera „Novi naraštaj EU“, korisnicima u RH biti na raspolaganju **€ 9,6 milijardi** do 2024. godine (plus dvije godine). Alokacija sredstava iz ovog paketa mjera je određena Nacionalnim planom za oporavak i otpornost (Slika 10).

Slika 10: Instrument EU za oporavak - NGEU u RH

Izvor: MRRFEU / prilagodba: T&MC Group

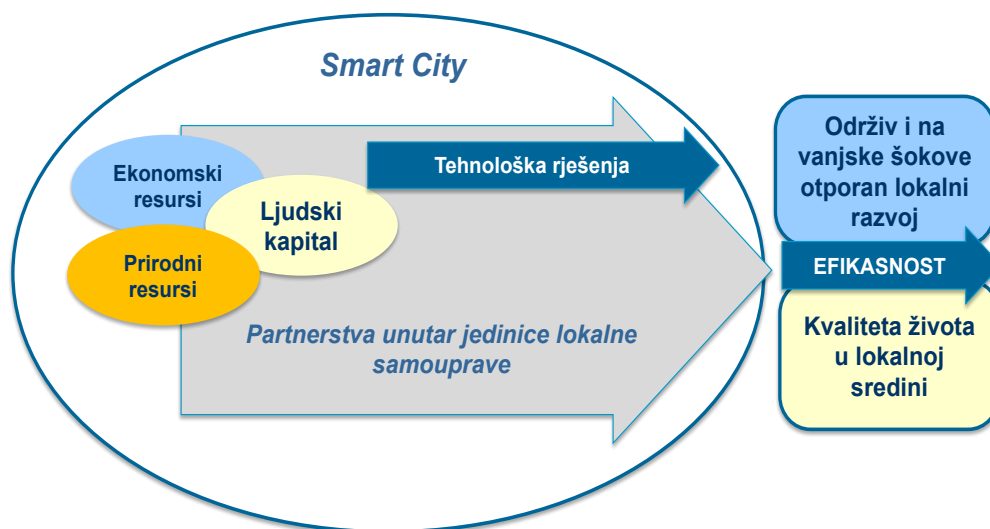
U okviru gornje dvije grupe europskih izvora, korisnici u Republici Hrvatskoj će u razdoblju do 2027. godine moći iskoristiti oko 22,0 milijarde eura, dvostruko više u odnosu na prethodno višegodišnje financijsko razdoblje.

EU u narednom višegodišnjem razdoblju 2021 – 2027. godine nastavlja poticati pametan, održiv i uključiv razvoj s posebnim naglaskom na: 1) poticanje oporavka od krize koju je izazvalo širenje bolesti COVID – 19 te 2) ravnomjeran ekonomski razvitak koji će stvarati radna mjesta u ruralnim područjima.

1.4 Upravljanje razvojem na temelju koncepta "pametan grad / pametna općina"

„Pametan grad” (eng. Smart City) je razvojni koncept razvijen 2007. godine na Tehničkom sveučilištu u Beču kao rezultat znanstveno-istraživačkog projekta primjene novih tehnologija u lokalnom razvoju. U proteklim godinama su brojni veliki, ali također srednji i mali gradovi, prihvatili ovu inicijativu u traženju odgovora na razvojne izazove u post-industrijskom vremenu. Koncept se izrastao iz primjene tehnoloških komponenata u upravljanju gradovima prema neusporedivo kompleksnijem pristupu ukupnom planiranju razvoja urbanih cjelina koji uključuje veći broj lokalnih dionika i stvaranje lokalnih eko-sustava. Koncept „pametan grad” pretpostavlja mobilizaciju raspoloživih prirodnih i ekonomskih resursa te ljudskog i socijalnog kapitala uz horizontalnu primjenu novih i digitalnih tehnologija (Slika 11).

Slika 11: Razvojni koncept „pametan grad”

Izvor: ASCIMER / Prilagodba T&MC Group

Usmjeravanje dugoročno-održivog lokalnog razvoja prema konceptu „pametan grad” najčešće se odvija kroz šest međusobno povezanih dimenzija:

1. Pametno gospodarstvo,
2. Pametni građani,
3. Pametna mobilnost,
4. Pametno življenje,
5. Pametna uprava, te
6. Pametno upravljanje okolišom i energijom

Smjernicama iz strateške deklaracije „**Bolji život u ruralni područjima**“, donesene na konferenciji o budućnosti ruralnih područja pod nazivom *Cork 2.0.*, 2016. godine, strukturiran je odgovor na potrebe stanovnika ruralnih područja EU te naglašena potreba potrebu da se zajednička politika Europske unije prema ruralnim područjima u budućnosti temelji na inovativnom, integriranom i uključujućim pristupu⁴. Smjernice deklaracije „Bolji život u ruralnim područjima“ su:

1. Promicanje prosperiteta ruralnih područja

Aktiviranje potencijala ruralnih područja koja mogu pružiti odgovore na društvene izazove u budućnosti poput ekonomskog prosperiteta, sigurnosti hrane, klimatske promjene, upravljanje prirodnim potencijalima, društvenog uključivanja i integracije migranata.

2. Jačanja ruralnog lanca dodane vrijednosti

Politike Europske unije bi trebale biti usredotočene na integrirane pristupe u razvoju i jačanju ruralnih lanaca dodane vrijednosti i lokalnog proizvodnog umrežavanja. Politike Unije bi trebale uvažavati rastuće poslovne prilike u području poljoprivrede, šumarstva te malih i srednjih lokalnih poduzeća u ruralnim područjima koja pokreću poslovne aktivnosti u cirkularnoj i zelenoj ekonomiji.

3. Investiranje u održivost i vitalnost ruralnih područja

EU bi trebala poticati ulaganja u ruralnim područjima koja će biti fokusirana na stvaranje dodane vrijednosti za lokalnu zajednicu. Unija treba poticati ulaganja u razvoj poduzetništva, javnih i privatnih usluga, temeljne infrastrukture i kapaciteta za isporuku ruralnih usluga. Unija bi trebala svojim politikama jačati konkurentnost i diversifikaciju poljoprivrede i ruralne ekonomije. Posebna pozornost bi se trebala usmjeriti na digitalizaciju ruralnih područja, kvalitetu života i stvaranja bolje plaćenih radnih mjesta koja bi zadržala mlade i omogućila generacijsku obnovu.

4. Očuvanje ruralnog okoliša

Upravljanje prostorom treba imati ključnu ulogu u sučeljavanju razvojnih potreba stanovnika i očuvanja okoliša. Politike EU bi trebale poticati zaštitu prirodne i kulturne baštine u ruralnim područjima.

5. Upravljanje prirodnim potencijalima

Rastući pritisak na prirodne potencijale koji proizlazi iz rastućih potreba za ljudskom i stočnom hranom te vlaknima i bio-materijalima mora dobiti koordinirani odgovor politika Unije. Politike moraju poticati održivo upravljanje prirodnim resursima poput vode, tla, šuma i bio-raznolikosti. Unija treba poticati ulaganja u inovativna, na znanosti utemeljena rješenja koja će omogućiti povećavanje proizvodnje uz manje korištenje prirodnih potencijala.

6. Ohrabrivanje aktivnosti za očuvanje klime

Uvažavajući činjenicu klimatskih promjena, podjednako u ruralnim i urbanim područjima, podrška Unije mora ciljati na implementaciju učinkovitih strategija prilagodbi tim promjenama. Ruralna područja proizvode značajnu količinu tvari koje utječu na klimatske promjene. Rješenja se moraju pronalaziti u promicanju nisko-ugljične hrane za stoku.

⁴ https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/cork-declaration_en.pdf

7. Poticanje usvajanja znanja i inovacija

Ruralne zajednice također trebaju biti uključene u ekonomiju znanja kako bi mogle iskoristiti koristi koje donose znanstvena dostignuća i nove tehnologije. Poslovna zajednica u ruralnim prostorima, uključujući farmere svih veličina, treba imati pristup Internetu velikih brzina i novim tehnologijama i novim alatima koji omogućavaju stvaranje ekonomskih, društvenih i okolišnih koristi. EU bi svojim politikama trebala poticati društvene inovacije, obrazovanje, cjeloživotno učenje i treninge vještina nužnih za korištenje digitalnih tehnologija i primjene znanja u svakodnevnom životu. Politike ruralnog razvoja bi trebale poticati jačanje lokalne razmjene dobara i usluga (engl. *peer-to-peer exchange*), umrežavanje i kooperaciju između poljoprivrednika i ruralnih poduzetnika.

8. Jačanja kapaciteta lokalne samouprave

Administrativni kapaciteti i učinkovitost regionalne uprave i lokalne samouprave treba biti unaprijeđena. Na temelju uspjeha programa LEADER, inicijative EU za podršku projektima ruralnog razvoja i stvaranja radnih mjesta u ruralnim područjima, potrebno je jačati druge inicijative EU i lokalne inicijative kako bi se mobilizirali razvojni potencijali ruralnog prostora. Arhitektura instrumenata Zajedničke poljoprivredne politike EU treba biti temeljena na jasno definiranim ciljevima ekonomskog, društvenog i okolišno osjetljivog razvoja ruralnih područja.

Nastavljeno na strateške smjernice iz Deklaracije Cork 2.0, Europska komisija je 2017. godine objavila plan „**EU akcija za pametna sela**” (*EU Action for Smart Villages*)⁵. Ovaj akcijski plan integrira različite politike i fondove EU u cilju promicanja primjene razvojnog koncepta „**pametna sela**” (engl. *smart villages*). Iz razvojnog koncepta „pametna sela” i „pametno selo” proizašli su pristup programiranju ruralnog razvoja „pametna općina” (Slika 13).

Slika 12: Razvojni koncepti „pametna općina” i „pametno selo”

Izvor: T&MC Group

⁵ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/rur-dev-small-villages_en.pdf

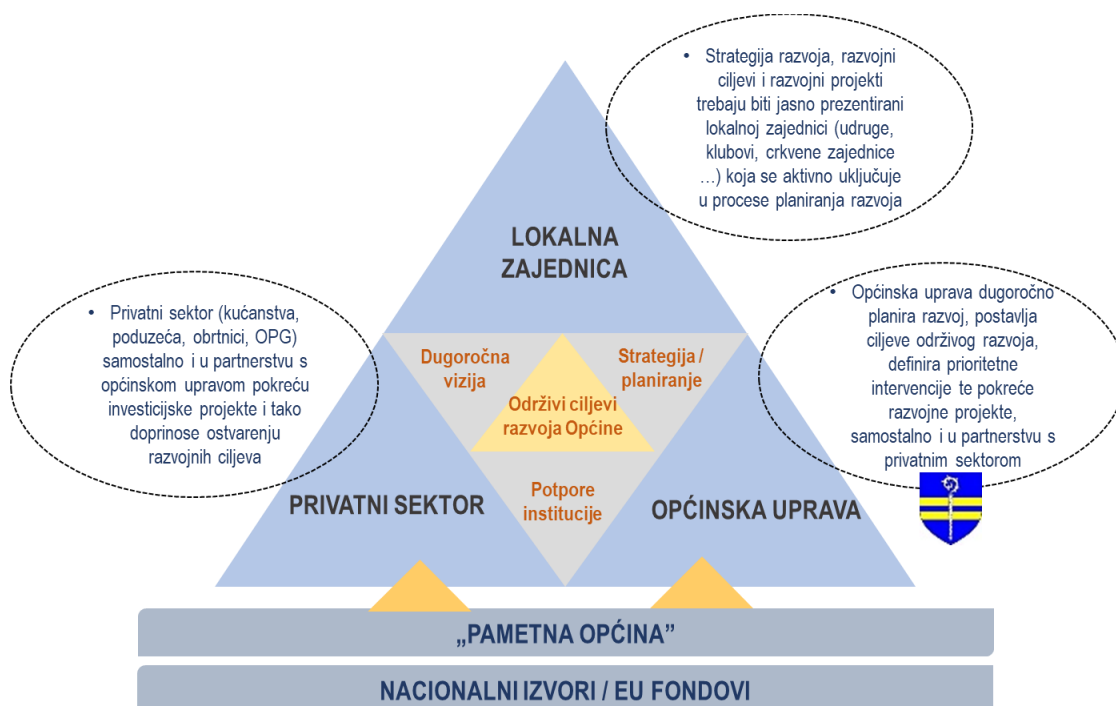

Koncept „pametna općina“ koristi nove tehnologije za unapređenja u nekoliko ključnih područja života u ruralnim prostorima:

- ⇒ Lokalni lanac dodane vrijednosti - korištenje prirodnih resursa, proizvodnja, skladištenje i lokalna prerada poljoprivrednih proizvoda;
- ⇒ Obrazovanje, znanja i vještine stanovnika ruralnih područja;
- ⇒ Pametno stanovanje – unapređenje kvalitete stanovanja i energetske učinkovitosti stambenih zgrada;
- ⇒ Lokalna proizvodnja i distribucija energije (toplinske i električne);
- ⇒ Pametne zdravstvene i socijalne usluge – kvalitetne i mobilne usluge bliže stanovnicima;
- ⇒ Digitalizirana lokalna samouprava i pružatelji komunalnih usluga;
- ⇒ Pametno upravljanje prostorom, planiranje izgradnje prostora;
- ⇒ Pametna, precizna i visoko učinkovita poljoprivreda sa smanjenim negativnim utjecajem na klimu i okoliš;
- ⇒ Razvoj „pametnog“ i održivog turizma.

Implementacija razvojnog koncepta „pametna općina“ pretpostavlja suradnju između svih dionika u Općini: lokalne zajednice (stanovnika Općine), općinske uprave i lokalne poslovne zajednice (Slika 13). Općinska uprava preuzima odgovornost upravljanja lokalnim razvojem, definira dugoročne razvojne vizije, postavlja razvojne ciljeve, priprema dugoročne razvojne planove, odnosno planove intervencije iz općinskog proračuna te dostupnih nacionalnih i EU izvora s ciljem ubrzanja lokalnog razvoja. Općinska uprava pokreće implementacijske projekte samostalno i u suradnji (partnerstvu) s privatnim sektorom.

Slika 13: Suradnja dionika Općine unutar koncepta „pametna općina / pametno selo“

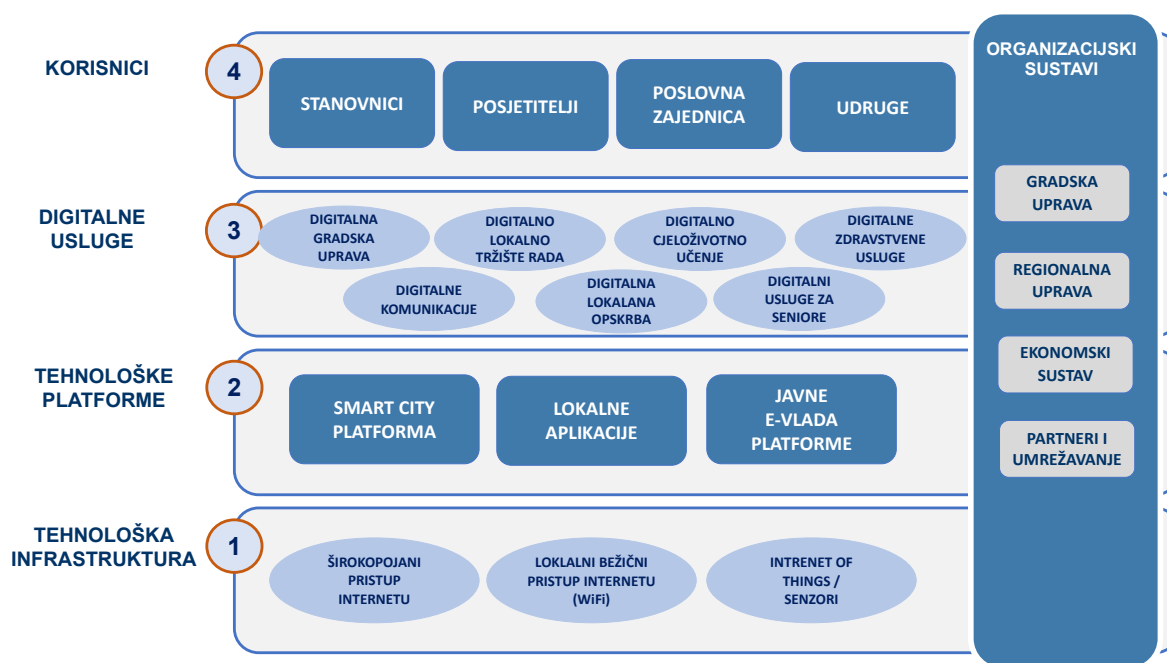
Izvor: T&MC Group

Općinska uprava prezentira pripremljene razvojne planove (planove intervencije) lokalnoj zajednici koja sudjeluje u konačnom oblikovanju razvojnih planova. Lokalna zajednica se uključuje u procese upravljanja razvojem neposredno, kroz proces javnog savjetova, i posredno putem vijećnika izabranih u općinsko vijeće. Privatni sektor (poduzetnici, kućanstva, OPG) samostalno ili u suradnji s općinskom upravom pokreće investicije, otvara nova radna mjesta i glavni je pokretač lokalnog razvoja.

Horizontalna tema „pametne općine“ je digitalizacija. Proces digitalizacije Općine iziskuje stvaranje digitalnog eko – sustava. On počiva na infrastrukturi vezanoj uz komunikacijske tehnologije (internetski pristup visokih brzina putem pokretnih i nepokretnih mreža), *Internet of Things* (IoT) sustave i opskrbu energijom. U drugom sloju se nalaze tehnološke platforme (lokalne tehnološke platforme u obliku specijaliziranih web – stranica i aplikativnih rješenja te javne „oblak“ usluge). U trećem sloju, sloju digitalnih usluga, dolazi do iskorištavanja prethodna dva sloja i primjene razvijenih tehnoloških platformi kako bi se: unaprijedila digitalna komunikacija svih dionika strateškog razvoja Općine; povećala dostupnost i kvaliteta pružanja usluga koje Općinska uprava pruža stanovnicima; razvili lokalni lanci opskrbe; poboljšala opća kvaliteta života i rada u Općini. Posljednji sloj digitalnog eko-sustava se odnosi na sudjelovanje lokalne zajednice (Slika 14).

Slika 14: Digitalni eko – sustav unutar koncepta „pametno selo – pametna općina“

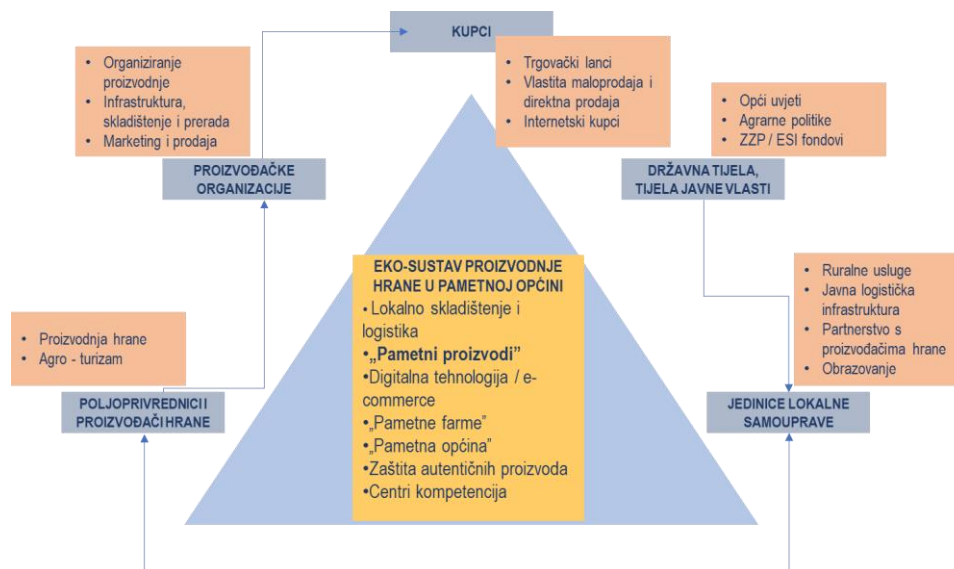
Izvor: Fraunhofer Institut IESE/ prilagodba: T&MC Group

„Pametna općina“ stvara i vlastiti **lokalni eko-sustav (poljoprivredne) proizvodnje**. Navedeni proces bitna je odrednica „pametne općine“ (Slika 15). Europska komisija, nacionalna vlada i vladine agencije kreiraju politike te osiguravaju opće uvjete i financijske instrumente za poticanje ruralnog razvitka. Jedinice lokalne samouprave pripremaju lokalne razvojne planove i implementacijske projekte u koje uključuju intervencijska ulaganja u infrastrukturu za pružanje javnih usluga, infrastrukturu za širenje znanja u području proizvodnje hrane te javnu infrastrukturu za skladištenje i logistiku hrane. Središnje mjesto u lokalnom eko-sustavu imaju proizvođači hrane

(obiteljska poljoprivredna kućanstva i poduzetnici) i njihove proizvođačke organizacije (zadruga) koji proizvode primarne poljoprivredne proizvode te ih lokalno prerađuju i distribuiraju prema kupcima putem tradicionalnih i digitalnih distributivnih kanala.

Slika 15: Eko-sustav proizvodnje hrane u „pametnoj općini“

Izvor: T&MC Group

Unutar lokalnog eko – sustava poljoprivredne proizvodnje „pametne općine“ djeluju „**pametne farme – pametni poljoprivrednici**“ (eng. *Smart Farming*) koji u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji koriste digitalne tehnologije i na taj način povećavaju produktivnost.

„**Pametne farme – pametni poljoprivrednici**“ koriste digitalne tehnologije u slijedećim područjima:

- ⇒ praćenje klimatskih uvjeta;
- ⇒ planiranje i praćenje poljoprivredne proizvodnje;
- ⇒ planiranje ishrane stoke i praćenje rezultata;
- ⇒ pametno skladištenje poljoprivrednih proizvoda;
- ⇒ planiranje korištenja i održavanja poljoprivredne mehanizacije te uštedu troškova;
- ⇒ korištenje dronova i robota u proizvodnji;
- ⇒ financijsko planiranje i izvještavanje.

Slika 16 prikazuje elemente strukture „pametne farme – pametnog poljoprivrednika“.

Slika 16: Pametne farme - pametni poljoprivrednici

Izvor: T&MC Group

Zahvaljujući poticajima na razini zajedničkih politika EU i nacionalnih vlada, primjena razvojnog koncepta "pametno selo / pametna općina" se širi u ruralnim područjima zemalja-članica. Postoje brojni primjeri dobre prakse i projekata implementacije koncepta "pametno selo". Ovdje su navedeni samo neki primjeri.

PREPARATORY ACTION ON
**Smart Rural Areas
in the 21st Century**

Projekt **Smart Rural 21** je projekt u trajanju dvije i pol godine, a njegovo provođenje podupire Europska komisija (DG AGRI). Glavni cilj projekta je potaknuti sela da razviju i implementiraju koncept pametnog razvoja kroz strateško planiranje. Iskustva sudionika projekta služiti će razvoju budućih politika vezanih uz temu „pametnih sela“ na razini EU. U projektu sudjeluje 21 selo na području cijele EU, od kojih i jedno s područja RH. Pored osnovne skupine sudionika, proširenjem projekta kroz „Come Along!“ program omogućeno je da se u nešto pasivnijoj ulozi uključi mnogo veći broj sudionika, odnosno „pametnih sela“.

Mreža pametnih sela (eng. **The Smart Village Network**) je otvorena „makro mreža“ čiji su članovi „pametna sela“ ili umrežene „pametne mikro – regije“. Deklaracija Mreže pametnih sela usvojena je 2019. godine, a ona u njoj sebe definira kao nezavisnu mrežu koja se proteže diljem Europe. Nastala je s ciljem facilitiranja razmjene iskustava i promišljanja o „pametnim“ rješenjima među ruralnim zajednicama. Razmjena iskustava i znanja vrši se putem razmjena članova, radnih posjeta, zajedničkih pilot akcija, sastanaka članova mreže i pristupa zajedničkoj bazi relevantnih spoznaja. Pristup bazi podataka će uskoro biti moguć putem platforme kojoj će se pristupiti preko internetskih stranica Mreže pametnih sela. Također, Mreža pametnih sela je posvećena podršci svojim članovima pri osiguravanju tehnološke i financijske podrške, ali i razvoju suradnje s drugim relevantnim tijelima koji imaju ulogu u razvoju koncepta „pametnog sela“.

Primjer dobre prakse suradnje „pametnih općina / pametnih sela“ i njihovog umrežavanja u mikro – regije je Észak-Hegyhát unija (Mađarska) koja obuhvaća pet sela: Alsómocsolád, Bikal, Mágocs, Mekényes i Nagyhajmás. Észak-Hegyhát unija na razini mikro – regije je prvi pilot projekt pametne regije u Mađarskoj. Neka od pametnih rješenja i akcija koje su prisutne u mikro – regiji su digitalne usluge za bodovanje prava stanovnika na socijalnu pomoć i poslijepodnevni javni i besplatni tečajevi robotike koji se održavaju u prostorijama lokane obrazovne ustanove.

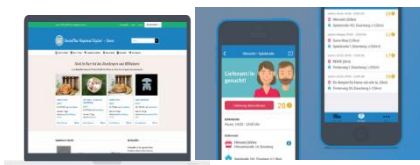
Projekt „Digitale Dörfer“, pokrenut u Njemačkoj, krenuo je u ispitivanje mogućnosti primjene digitalne platforme u ruralnim područjima u 2015. godini. Nakon provođenja selekcijskog procesa od strane stručnog žirija, oblikovana je eksperimentalne grupe „digitalnih sela“ Betzdorf, Eisenberg i Göllheim, a nedugo nakon toga uslijedile su mnoge druge regije. Zajedno koriste platformu „Digitale Dörfer“ i unapređuju svoje raznolike usluge, osiguravajući atraktivnost ruralnim područjima. Projekt je poduprt od strane upravnih tijela i razvojnih agencija pokrajina u kojima se nalaze sela, uz doprinos Fraunhofer instituta za eksperimentalno softversko inženjerstvo IESE. Platformom se služe stanovnici, udruge, tvrtke, javne institucije i uprave lokalnih jedinica. Platforma sadrži slijedeće funkcionalnosti.

Posebna aplikacija stvara sponu između seoske zajednice i uprave, putem kojeg stanovnici kroz pregledan i jednostavan digitalni kanal za on – line razgovor mogu dati prijedloge i zahtjeve ili prijaviti probleme i pritužbe, koje potom obrađuje administrativno osoblje. Fokus je na učinkovitoj i izravnoj komunikaciji, razmjeni dokumenata i informacija između građana i uprave, kao i unutar uprave.

Seoske novine („DorfPages“) u lokalne internetske stranice s kojima se selo, odnosno općina može predstaviti i pružiti informacije o vlastitim osobitostima, atraktivnostima, događanjima i mnogo više. Na ovim stranicama se također nalazi seoski imenik koji nudi pregled svih važnih davatelja usluga u obuhvaćenom području, kao i repozitorij dokumenata koji mogu biti od zanimanja za stanovnike.

Poseban skup aplikativnih transakcijskih rješenja („OrderBar“ / „Liefer Bar“) predstavlja on – line tržnicu za lokalne proizvode. Stanovnici i posjetitelji putem ovih stranica pretražuju ponudu i naručuju proizvode, te razmjenjuju mogućnosti korištenja prijevoznih sredstava za dostavu proizvoda i ljudi.

Ovim dokumentom se planira razvoj Općine na temelju najbolje prakse implementacije koncepta ”pametno selo / pametna općina” u Europskoj uniji.

II. GDJE SMO DANAS?

2 ANALIZA SADAŠNJEG STANJA

2.1 Povijest Općine

O prapovijesnom razdoblju na području Općine, prije pojave Liburna, nije poznato mnogo toga. Ipak, s obzirom na iznimno značajno podmorsko arheološko nalazište (arheološko nalazište Tukljača, poznato i kao „Turanjski forum“), pretpostavljeno je postojanje naselja i pripadajuće luke koje datiraju iz razdoblja srednjeg brončanog doba (oko 1.500 g. pr. Kr.). Pronađeni su mnogobrojni artefakti prapovijesne arhitekture, gospodarske i svakodnevne uporabe. Zanimljivost je da su pronađeni i ostaci dugačkog kamenog nasipa kojim je otočić Ričul bio spojen s kopnom. Prapovijesna kultura kojoj ovo nalazište pripada još nije definirana.

U vremenu starijeg željeznog doba, od 10. stoljeća pr. Kr. pa do romanizacije početkom nove ere, na području Općine (odnosno širem području kojim su dominirali **Liburni** – od Zrmanje do Krke, odnosno na obali od Raba do Murtera) dominantni su Liburni. Smatra se da su Liburni od 10. stoljeća pr. Kr. počeli formirati mala naselja, a prisustvu naselja svjedoče **ostaci tumula, odnosno gomila** – prapovijesnih humaka od kamenja, koji su se podizali najčešće iznad grobova. Utvrđeno je postojanje malenog liburnskog naselja na području današnjeg naselja Sveti Filip i Jakov, formiranog oko 10. stoljeća pr. Kr., na samom početku željeznog doba, a njegovo postojanje je također utvrđeno na osnovu tumula / gomila, odnosno ukopnih artefakata te suhozida. S obzirom na početak i zamah procesa romanizacije područja uslijed jačanja Rimskog Carstva u prvom stoljeću pr. Kr., obilježenim kolonizacijom liburnske obale iz većih obalnih naselja (liburnska *Idassa* – rimska kolonija *lader*) i gradnjom rimskih vojnih utvrda, Liburni se dijelom asimiliraju (uz zadržavanje dijela svojih običaja), a istovremeno područje se naseljava mahom isluženicima Rimskog Carstva, koji grade **rimске „ville rusticae“ na području Općine**.

Seobom slavenskih naroda u 7. i 8. stoljeću, na području Općine, odnosno Primorske Hrvatske, stvaraju se temelji za razvoj Kneževine Primorske Hrvatske, a od 10. stoljeća i Kraljevine Hrvatske. U tom vremenu prostor zaobalno dijela Općine spada pod posjede grada Biograda na Moru, nad kojim se vlast kroz kraj 9. i početak 10. stoljeća izmjenjivala između hrvatskih kneževa i mletačkog dužda. Biograd na Moru u 11. stoljeću postaje kraljevski grad u kojem je bilo sjedište hrvatskih kraljeva i biskupa. Kralj Petar Krešimir IV. stoga u 11. stoljeću (oko 1060. g.), osniva je benediktinski samostan svetog Ivana u Biogradu, a značajan je zapis prema kojem je **posjed Rogovo** (nekadašnje imanje / naselje na području Općine) darovano samostanu. Sam razvoj Općine temelji se na razvoju srednjovjekovnog naselja Rogovo. U Rogovu se od 11. stoljeća nalazi **crkva Sv. Roka**, koja izvorno spada u sakralnu arhitekturu romanike. Služila je za bogoslužje redovnika i kmetova s njihova posjeda. Pretpostavlja se da je rušena više puta – prvi put sredinom prve polovine 12. stoljeća od strane Mletačke Republike (kad su benediktinci preselili opatiju u Tkon na otoku Pašmanu) i uslijed upada za vrijeme osmanskih osvajanja (16. – 17. stoljeće). Pored toga, značajno nalazište je „**Dvorine**“, profana fortifikacijska arhitektura naselja Rogovo, čija se

uloga mijenjala tokom vremena – od starohrvatskog kaštela do osmanske stražarnice. Na Slici 17 prikazana je crkva Sv. Roka (u današnjem stanju) i „Dvorine“.

Slika 17: Crkva sv. Mihovila (Roka) i kaštel „Dvorine“ - primjeri arhitekture starohrvatske romanike u Općini

Izvor: TZ općine Sveti Filip i Jakov

Najbliži izlaz na more naselja Rogovo bio je na području današnjeg naselja Sveti Filip i Jakov. Pored pristaništa rogovske opatije, postojala je i crkvice Sv. Filipa i Jakova, također razrušena sredinom prve polovine 12. stoljeća od strane Mletačke Republike. Ona je obnovljena u 14. stoljeću, no ponovno razrušena za vrijeme osmanskih osvajanja. Prvi pisani povijesni izvori sa spomenom toponima Sv. Filip i Jakov odnose se na prethodno spomenuto rogovosko pristanište i crkvicu te datiraju iz 14. stoljeća, a postoji i zabilježba iz 15. stoljeća o zemljama u *konfinu* crkve sv. Filipa i Jakova.

Ipak, Sveti Filip i Jakov je zasigurno naselje od sredine 16. stoljeća, od kada datiraju prvi pouzdani podatci o stanovnicima. Do nastanka novog naselja vrlo vjerojatno dolazi uslijed premještanja stanovništva Rogova na obalu i otoke zbog nadiranja osmanske vojne u zaobalnom dijelu današnjeg područja Općine, čime samo uski obalni pojas ostaje van osmanskog dometa. Sukobi osmanskih i mletačkih snaga na području Općine nastavljaju se i u 17. stoljeću. Sredinom 17. stoljeća (1646. g.) naselje Sveti Filip i Jakov je porušeno od strane mletačkog providura Leonarda Foscola (u Kandijskom ratu), no nedugo nakon toga (1648. g.) ono je ponovno naseljeno, što se povezuje s potiskivanjem osmanske vojske iz zaobalnih krajeva, i kasnijim sklapanjem mira te konačnim svršetkom osmanske prijetnje. Poveznica naselja s rogovskom opatijom vidljiva je kroz grb jednog rogovskog opata koji je uzidan na Kaštelu iz 17. stoljeća. Današnja Crkva Sv. Mihovila podiže se 1707. godine na mjestu nekadašnje crkvice Sv. Filipa i Jakova, prethodno razorene od strane Mlečana, a kasnije i Osmanlija.

U 18. stoljeću vidljiv je rast gospodarske aktivnosti i društvenog razvoja na području Općine, čemu svjedoči i rast broja stanovnika. Nekadašnji Vranski begluk prepušten je na upravljanje obitelji Borelli 1725. godine. Time započinju opsežni meliorizacijski radovi na Vranskom polju, a u samom mjestu Sveti Filip i Jakov grade se rezidencijalni i gospodarski objekti. Primjer je Kuća Borelli sa Arboretumom. Obitelj Borelli i druge značajne hrvatske posjedničke obitelji s područja Općine facilitiraju gospodarski rast područja, sve do agrarne reforme između dva svjetska rata (koja je u Dalmaciji provedena 30 – ih godina 20. stoljeća). Njome su posjedi rascjepkani, a posljedica toga se ogleda i u današnjoj veličini zasebnih poljoprivrednih površina.

Slika 18: Naselje Sveti Filip i Jakov, 1902. godina

Izvor: Goleš, I. (2019.) „Zaboravljena Dalmacija“

Nakon drugog svjetskog rata osnovana je poljoprivredna zadruga „Nova Zora“, a naselje je tada preimenovano u Filipjakov. Kao značajna poluga gospodarskog i društvenog razvoja u drugoj polovini 20. stoljeća pojavljuje se turizam, posebice do vremena razvoja masovnih turističkih kretanja, čiji je vrhunac bio u drugoj polovini 80 – ih godina 20. stoljeća. Naselje je ponovno dobilo naziv Sveti Filip i Jakov 1990 – ih te je promjenom administrativnih granica jedinica lokalne samouprave, odnosno izdvajanjem iz Općine Biograd na Moru, nastala Općina u današnjim administrativnim granicama.

2.2 Osnovne informacije o Općini

Općina je smještena u južnom dijelu Zadarske županije. Površina administrativnog područja Općine je 48,84 km², odnosno 1,4% površine Županije, a prema navedenoj površini, Općina je 13 po veličini od ukupno 28 jedinica lokalne samouprave u sastavu Zadarske županije. **Prema popisu stanovništva 2011. godine, na području Općine ukupno živi 4.606 stanovnika u šest kopnenih naselja Općine: Sveti Filip i Jakov, Turanj, Sveti Petar na Moru, Sikovo, Donje Raštane, Gornje Raštane.** Obalna naselja su Sveti Filip i Jakov, Turanj i Sveti Petar na Moru, dok su zaobalna naselja Sikovo, Donje Raštane i Gornje Raštane. **Otok Babac je 2018. godine izdvojen iz naselja Turanj te postaje samostalno općinsko naselje**, čime Općina postaje otočna Općina, s ukupno sedam naselja. Više od 60% stanovnika živi u dva naselja Općine: Sveti Filip i Jakov i Turanj. Prosječna gustoća naseljenosti je 97,4 stanovnika po km², što je značajno više od prosječne gustoće naseljenosti Zadarske županije (41,9 stanovnika po km²), ali i nacionalnog prosjeka gustoće naseljenosti (75,7 stanovnika po km²). Broj stanovnika Općine se u protekla tri desetljeća nije značajnije mijenjao. Slika 19 prikazuje smještaj Općine, koja graniči na kopnu s Općinom Sukošan, Gradom Benkovcem i Gradom Biograd na Moru.

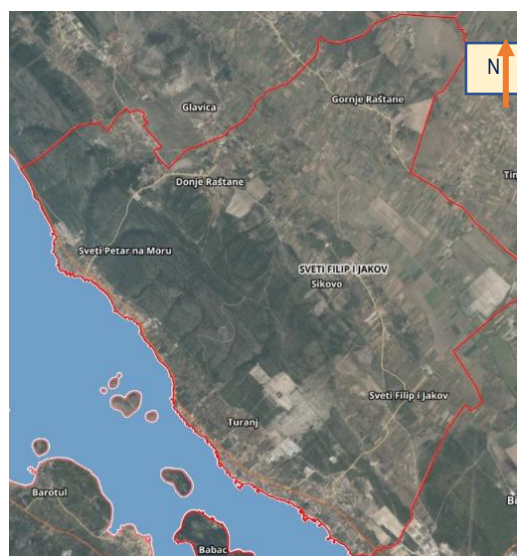
Slika 19: Prostorni smještaj Općine Sveti Filip i Jakov

Izvor: Zadarska županija; Općina Sveti Filip i Jakov; Državna geodetska uprava – Geoportal / prilagodba: T&MC Group

Na području Općine postoji 7 naselja: Babac, Donje Raštane, Gornje Raštane, Sikovo, Sveti Filip i Jakov, Sveti Petar na Moru i Turanj. Na Slici 20 vidljiv je smještaj naselja.

Slika 20: Naselja Općine Sveti Filip i Jakov

Izvor: Državna geodetska uprava – Geoportal / prilagodba: T&MC Group

S obzirom na razinu gospodarske razvijenosti, prema kompozitnom pokazatelju vrijednosti indeksa razvijenosti, Općina spada u VI. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave (ukupno je osam skupina). Vrijednost indeksa razvijenosti Općine je 103,597 (dok je, primjerice, najbolje rangirana JLS Općina Kostrena s 117,842). Zadarska županija spada u III. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave (ukupno je četiri skupine).

2.3 Prostorni i prirodni potencijal

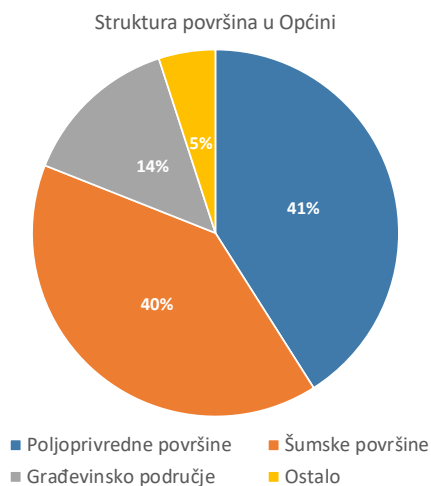
Općina je smještena na samoj obali Jadranskog mora, u Zadarskoj županiji, na reljefno uravnom prostoru smjera pružanja sjeverozapad – jugoistok, gdje se ističe niski obalni rub, a visinske kvote nadmorske visine većim dijelom ne prelaze 100 m nadmorske visine. Koeficijent razvedenosti obale je manji od koeficijenta na razini Zadarske županije. Zaobalni dio Općine spada u cjelinu Ravnih kotara. Hidrografska cirkulacija podzemnih voda izuzetno je složena s obzirom na prisutnost dobro propusnih vapnenaca, te u odnosu na blizinu Vranskog naplavnog bazena predstavlja značajan valorizacijski potencijal u svrhu razvoja poljoprivredne djelatnosti.

Klimatološka obilježja obalnog i zaobalnog područja se dijelom razlikuju – obalno područje karakterizira sredozemna klima sa pretežno toplim i suhim ljetom te blagim i kišovitim zimama, dok u zaobalnom dijelu su prisutne veće godišnje i dnevne temperaturne oscilacije. Svakako, ljeto karakterizira ugodno, toplo i stabilno vrijeme, a zimu veća količina padalina i prisutnost juga i bure – značajnih regionalnih vjetrova. Prosječna mjesečna temperatura zraka varira od 6,6 °C u siječnju do 24,5 °C u srpnju. Prosječna godišnja količina oborina iznosi 814 mm – gdje su maksimalne oborine od 146 mm, koje se najčešće bilježe u listopadu, a minimalne oborine od 24 mm tokom srpnja. Prosječni broj dana s oborinama iznosi 116, a pri tome su najrjeđe snježne oborine, koje nisu učestale, niti karakteristične za područje Općine. Visoka razina insolacije, čak 2.511 sunčanih dana u godini, čini područje Općine usporedivim s najsunčanijim područjima predjelima sjevernog Mediterana. Uz raspoložive zalihe vode u podzemlju, visoka insolacija može biti vrlo dobra pretpostavka za razvoj poljoprivrede i proizvodnje energije iz ovog obnovljivog izvora.

Ukupno područje Općine iznosi 47,29 km². Prostorno-planskim dokumentima su definirane poljoprivredne površine od 41% ukupne površine, šumsko područje 40%, područje u kojem je moguća izgradnja tek 14%, te ostale površine 5% (Grafikon 1). Prema podacima **Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju** (dalje u tekstu: APPRRR) za registrirane poljoprivredno – gospodarske aktivnosti na obradivim površinama se koristi **tek 19,97 % ukupne površine Općine**. Šumske površine, odnosno površina Općine kojom upravlja državno poduzeće Hrvatske šume d.o.o. zauzimaju veliki dio prostora - 1.937,21 ha ili 40% ukupnih površina. Građevinsko područje zauzima 14% površine Općine, od kojeg je do sada a izgrađeno oko 10% površine Općine. Za izgradnju i urbanizaciju je raspoloživo je 191,08 ha.

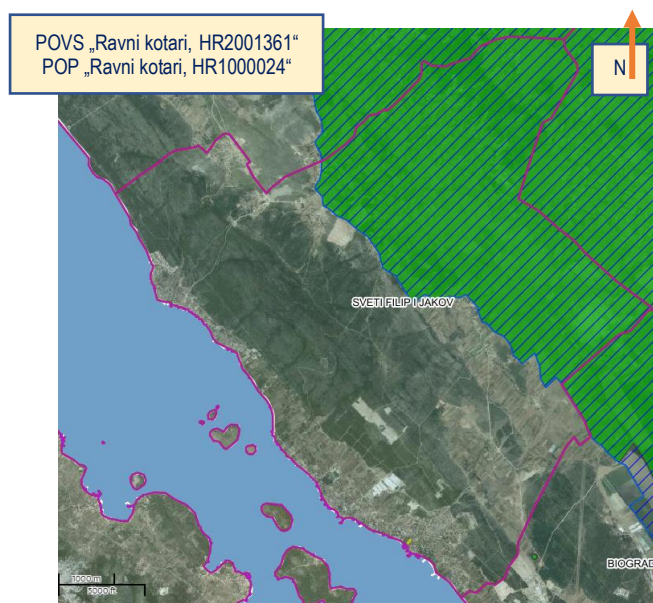
Grafikon 1: Iskaz površina Općine prema namjeni

Izvor: VII. Izmjene i dopune prostornog plana uređenja Općine Sveti Filip i Jakov

Na području Općine uspostavljena je Ekološka mreža Natura 2000 – područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove POVS „Ravni kotari HR2001361“ i područja očuvanja značajna za ptice POP „Ravni kotari, HR1000024,“ POVS „Ravni kotari HR2001361“ i POP „Ravni kotari, HR1000024,“ na području Općine u cijelosti ili dijelom pokrivaju naselja: Gornje Raštane (u cijelosti) i Donje Raštane, Sikovo i Sveti Filip i Jakov (Slika 21). Stanišni tip mediteranskih visokih vlažnih (*Molinio-Holoschoenion*) livada i spilja pogodan je kao trajno stanište vrstama šišmiša, leptira, zmija, rakova i kornjača.

Slika 21: Područja pod Ekološkom mrežom Natura 2000 na području Općine

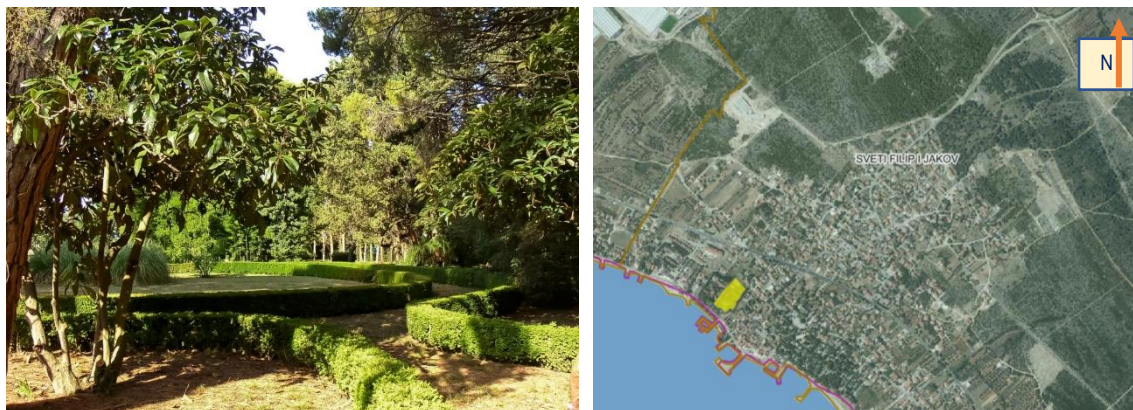

Izvor: Hrvatska agencija za okoliš i prirodu – Biportal

U naselju Sveti Filip i Jakov na površini od 0.68 ha nalazi se spomenik parkovne arhitekture Park Folco Borelli, zaštićen od 1964. godine. Park Folco Borelli uređen je početkom 20. stoljeća od strane Alfonsa Borellija, prema predlošku ondašnjih talijanskih vrtova koji su sadržavali egzotično bilje (na tragu botaničkih vrtova). Neke od prisutnih egzotičnih vrsta su atlanski cedar, grčka i andaluzijska jela, a pored njih, u Parku Folco Borelli nalaze se i brojne domaće vrste četinjača te nešpula, mahonia, planika i brojne druge. Na Slici 22 prikazan je izgled i smještaj Parka Folco Borelli.

Slika 22: Spomenik parkovne arhitekture Park Folco Borelli u naselju Sveti Filip i Jakov – izgled i smještaj

Izvor: Javna ustanova Natura Jadera

S obzirom na izrazito zadovoljavajući prirodni potencijal u odnosu na geološko – geomorfološke, hidrološke i klimatološke faktore, kao i izvrsnu kakvoću mora, vidljivo je postojanje osnove za gospodarsku valorizaciju prostora Općine u svrhu ubrzanja razvoja poljoprivrede te održivog razvoja turizma.

2.4 Kulturna baština

Tisućljetni povijesni razvoje područja Općine je ostavio brojna kulturna dobra koja su zaštićena kao materijalna i nematerijalna kulturna baština (Tablica 2).

Tablica 2: Zaštićena kulturna dobra na području Općine, 2021. godina

ZAŠTIĆENO KULTURNO DOBRO		
Oznaka	Naziv kulturnog dobra	Naselje
Arheologija		
Z-44	Ostaci antičke rustične vile s pristaništem	Sveti Filip i Jakov
Z-3396	Dvorine - ostatci Rogovskoga dvora	Sveti Filip i Jakov, Rogovske Opatije
Z-16	Ostaci antičke arhitekture	Turanj
Z-76	Ostaci antičkog pristaništa	Turanj
Z-4092	Arheološko nalazište Gradina	Turanj
Kulturno-povijesne cjeline		
Z-2964	Kulturno-povijesna cjelina naselja Sv. Filipa i Jakova	Sveti Filip i Jakov
Z-4009	Kulturno – povijesna cjelina mjesta Turanj	Turanj
Z-4097	Zaseok Mandići i kula Fortica na otoku Babcu	Otok Babac
Materijalna baština		
Z-3207	Stara župna crkva sv. Mihovila	Sveti Filip i Jakov
Z-1228	Crkva sv. Roka (sv. Mihovil)	Sveti Filip i Jakov
Z-2628	Crkva sv. Andrije	Otok Babac
Z-2806	Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije na groblju	Turanj
Z-3018	Kula	Turanj

Izvor: Ministarstvo kulture – Registar kulturnih dobara / Prilagodba T&MC Group

Prapovijesno arheološko nalazište Gradina, smješteno je iznad naselja Turanj, svjedoči o naseljenosti ovog područja u razdoblju kasnog brončanog doba te je bilo aktivno u cijelom vremenu dominacije Liburna na istočnoj obali Jadranskog mora. Gradina je bila tipično naselje na uzvisini, opasano s pet slojeva suhozida koji je predstavljao zaštitni bedem (Slika 23).

Slika 23: Arheološko nalazište Gradina poviše Turnja

Izvor: Ministarstvo kulture – Registar kulturnih dobara

Na otočiću Frmiću se nalaze ostaci antičke rustične vile (Slika 24). Oko ostataka infrastrukture pristaništa prisutno je balastno kamenje s nekadašnjih brodova, kao i antička keramika – dokaz trgovinske aktivnosti.

Slika 24: Ostaci antičke rustične vile s pristaništem na otoku Frmiću

Izvor: Ministarstvo kulture – Registar kulturnih dobara

Ubrane cjeline naselja Sv. Filip i Jakov i naselja Turanj su zaštićene u cjelini kao povijesno-kulturna baština. Na otoku Babac je zaštićena povijesna cjelina zaseoka Mandići i kula Fortica, materijalna dobra s obilježjima renesanse koja datiraju iz razdoblja od 15. stoljeća, te su sve do 20. stoljeća bila nastanjena. S obzirom na uočeni valorizacijski potencijal, planirana je sanacija Bastiona – ljetnikovca obitelji de Soppe, uz sufinanciranje Ministarstva kulture, čime bi se očuvao objekt od daljnjeg propadanja, zaštitio, ali i valorizirao unutar kulturnog turizma. Atraktivnost gospodarsko – ladanjskog sklopa kuće počiva u očuvanosti jugozapadnog dijela bastiona s ulaznim vratima i grbom obitelji de Soppe. Na otoku se nalazi i zaštićena Crkva sv. Andrije.

Slika 25: Sačuvani ostaci arhitekture bastiona na otoku Babcu

Izvor: Ministarstvo kulture – Registar kulturnih dobara

Iz starohrvatskog razdoblja na području Općine prisutni su ostaci Rogovskog dvora, građevine stambeno – gospodarske namjene, danas smještene uz prometnicu Sv. Filip i Jakov- Sikovo (Slika 26). Vrijeme izgradnje se datira u 11. stoljeće, a nastao je na posjedu koji je darovnicom dan Benediktinskoj opatiji. Vrhunac aktivnosti smješta se u 14. i 15. stoljeće i iz tog razdoblja pronađeni su ostaci kasnosrednjovjekovne keramike, a za vrijeme osmanskih nadiranja u 16. stoljeću je uništen. Nedugo zatim dijelom je obnovljen i dograđen, a njegova svrha je promijenjena u onu osmanske straže i carinarnice.

Slika 26: Ostaci dvora u Rogovskim Opatijama, naselje Sveti Filip i Jakov

Izvor: Ministarstvo kulture – Registar kulturnih dobara

Kula u naselju Turanj je jedan od elemenata kasnosrednjovjekovne / ranonovovjekovne (14. – 16. stoljeće) mletačke fortifikacijske arhitekture. Kula je obnovljena, s otvorima u obliku puškarnica, strelnica i prozora, visine 10,50 m, s terasom s kruništem na vrhu kule (Slika 27). Po predaji se naziva „Kula hrvatskih plemića Meštrovića“.

Slika 27: Kula u naselju Turanj

Izvor: Ministarstvo kulture – Registar kulturnih dobara

Bogata kulturna baština predstavlja zanimljivu atrakcijsku osnovu za razvoj kulturnog turizma koji se temelji na interpretaciji baštine i povijest kroz uključive turističke doživljaje i događanja.

2.5 Populacija i ljudski potencijali

Unatoč izraženom trendu doseljavanja na područje Općine, vidljivom u pozitivnom migracijskom saldu, Općina i dalje bilježi negativni prirodni prirast i izraženo starenje populacije, što ukazuje na nužnost demografske revitalizacije. Izražena je i visoka stopa nezaposlenosti, kao i niska stopa radne aktivnosti stanovništva, što ukazuje na potrebu stvaranja kvalitetnih radnih mjesta.

2.5.1 Veličina populacije

Prema popisu stanovništva iz 2011. Općina broji ukupno 4.606 stanovnika, a prosječna godišnja stopa rasta broja stanovnika u desetogodišnjem razdoblju (odnosno u odnosu na popis stanovništva 2001. godine) je 0,3% (Tablica 3). Najveći broj stanovnika živi u naselju Sveti Filip i Jakov i naselju Turanj (naselja Općine koja broje više od 1.000 stanovnika) a ostatak stanovništva je raspoređen u ostala četiri naselja.

Tablica 3: Kretanje broja stanovnika u naseljima Općine (Popis 2001. i Popis 2011.)

NASELJE	2001	2011	PROSJEČNA GODIŠNJA STOPA PROMJENA
Donje Raštane	482	499	0,39%
Gornje Raštane	469	456	-0,31%
Sikovo	377	374	-0,09%
Sveti Filip i Jakov	1.661	1.667	0,04%
Sveti Petar na Moru	348	403	1,64%
Turanj	1.145	1.207	0,59%
UKUPNO	4.482	4.606	0,30%

Izvor: DZS / izračun: T&MC Group

Na području Općine je 2011. godine popisano je 1.516 kućanstava. Prevladavala su manja kućanstva, s prosječno 2,96 člana. Prema popisu iz 2011. godine je na području Općine postojalo 3.794 stambenih jedinica, dakle značajno više od broja kućanstava. Za stalno stanovanje je tada korišteno 1.981 stambena jedinica (52%), a za odmor i povremeno stanovanje 1.493 stanova (39%). Usporedno s podacima na županijskog razini, gdje se 36,7% stambenih jedinica ne koristi za stalno stanovanje, te s podacima na nacionalnoj razini, gdje se tek 14,8% stambenih jedinica koje se ne koriste za stalno stanovanje, taj udio u Općini je značajno veći.

Državni zavod za statistiku redovito objavljuje godišnje procjene. Prema ovoj procjeni se broj stanovnika Općine od popisa iz 2011. godine nije značajnije promijenio (Tablica 4).

Tablica 4: Procjena ukupnog broja stanovnika u Općini

GODINA	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Procjena broja stanovnika	4.659	4.663	4.666	4.612	4.643	4.627	4.637	4.703
Godišnja stopa kretanja		-0,09%	-0,06%	1,17%	-0,67%	0,35%	-0,22%	-1,40%

Izvor: DZS / izračun: T&MC Group

2.5.2 Dobna struktura i demografska kretanja populacije

Indeks starenja jest postotni udio osoba starih 60 i više godina u odnosu na broj osoba starih 0 – 19 godina. Indeks veći od 40% kazuje da je stanovništvo određenog područja zašlo u proces starenja. Indeks starosti u Općini je 66.6%, što ukazuje da je Općina zašla u proces starenja stanovništva (Tablica 5).

Tablica 5: Indeks starenja prema naseljima u Općini (stanovništvo prema Popisu 2011.)

NASELJE	Stanovništvo 0 - 19. godina	Stanovništvo 65 i više godina	INDEKS STAROSTI
Donje Raštane	133	60	45,1%
Gornje Raštane	114	74	64,9%
Sikovo	80	54	67,5%
Sveti Filip i Jakov	355	252	71,0%
Sveti Petar na Moru	87	70	80,5%
Turanj	270	195	72,2%
UKUPNO	1.059	705	66,6%

Izvor: DZS / izračun: T&MC Group

Demografska kretanja vezuju se i uz vitalni indeks. Vitalni indeks (broj živorođenih na 100 umrlih) u Općini ukazuje na pojavu negativnog kretanja prirodnog prirasta (Tablica 6). Navedeno ukazuje na potrebu za intervencijama koje će se pozitivno odraziti na dobnu strukturu stanovništva.

Tablica 6: Kretanje vrijednosti vitalnog indeksa u Općini u razdoblju 2012

GODINA	Broj živorođenih	Broj umrlih	VITALNI INDEKS
2012	47	48	98
2013	40	49	82
2014	46	50	92
2015	40	49	82
2016	41	61	67
2017	42	45	93
2018	39	48	81
2019	39	63	62

Izvor: DZS / izračun: T&MC Group

Konačno, potrebno je promotriti migracijski saldo, odnosno broj doseljenih i odseljenih stanovnika u razdoblju od 2012. do 2019. godine (Tablica 7). Pri analizi je vidljivo da je migracijski saldo dominantno pozitivan.

Tablica 7: Migracijski saldo Općine u razdoblju 2011. – 2019. g.

GODINA	Broj doseljenih	Broj odseljenih	MIGRACIJSKI SALDO
2012	83	74	9
2013	110	97	13
2014	94	87	7
2015	84	129	-45
2016	143	92	51
2017	78	91	-13
2018	113	94	19
2019	171	81	90

Izvor: DZS / izračun: T&MC Group

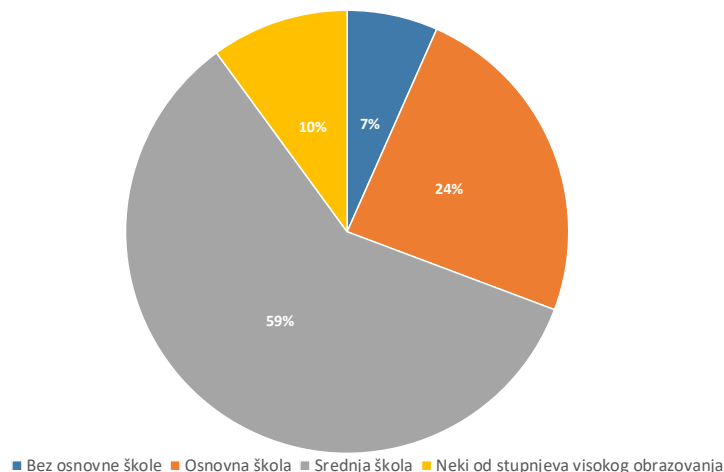
2.5.3 Ljudski potencijali

Obrazovna struktura ljudskih potencijala na području Općine je prema popisu stanovništva iz 2011. godine bila izrazito nepovoljna. Čak 7% radno sposobnih stanovnika nema završenu ni jednu razinu obrazovanja, dok je osnovnu školu završilo 24 % stanovnika (odnosno određenu razinu osnovne škole), a srednju 58 %. Tek 10%

stanovnika Općine ima završeni neki od stupnjeva visokog obrazovanja (Grafikon 2). Prema popisu 2011. godine, u RH udio stanovništva s visokim obrazovanjem (visoko stručno, sveučilišno i doktori znanosti) u radno sposobnom stanovništvu je 13,9%.

Grafikon 2: Obrazovna struktura stanovnika Općine (radno sposobno stanovništvo prema Popisu 2011.)

Izvor: DZS / prilagodba: T&MC Group

Razina obrazovanja u Općini, ali i u RH, značajno zaostaje u odnosu na prosjek EU, posebno u odnosu na prosjek obrazovanosti populacije u razvijenim zemljama. Prosjek srednje obrazovanih u EU (28) u 2019. godini se kretao oko 60,9% u ženske i 39,1% u muške populacije. U pogledu visokog obrazovanja, prosjek u EU(27) iznosi 22,4%. U susjednoj Sloveniji 21,6% stanovnika ima dovršeno tercijarno obrazovanje. Učešće stanovnika s dovršenim visokim obrazovanjem se u razvijenim zemljama penje na 30% ukupne populacije, odnosno preko 40% u pojedinim regijama. Stanovništvo Danske se smatra najviše i najbolje obrazovanim u EU. - više od 45% stanovnika ove zemlje iznad 15 godina starosti ima dovršeno tercijarno obrazovanje.

Ukupan broj radno sposobnog stanovništva, odnosno stanovništva starijeg od 15. godina u Općini je 3.137 (popis iz 2011.). Ukupan broj radno aktivno stanovništva (evidentirano zaposlenih i nezaposlenih osoba) u prosjeku za 2020. godinu u Općini je bilo 860. Evidentirano zaposleni stanovnici ogledaju se broju osiguranika Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, dalje u tekstu HZMO. **Dakle, 2020. godine stopa radne aktivnosti stanovništva (udio radno aktivnog stanovništva u radno sposobnom stanovništvu Općine) je 27,10%.** Registrirana nezaposlenost (upisani u evidenciju nezaposlenih HZZ – a) za 2020. godinu u Općini iznosila je 136, što je značajan porast od 40% u odnosu na 2019. godinu, kad je registrirana nezaposlenost iznosila 98. Tablica 8 prikazuje registriranu nezaposlenost stanovnika s obzirom na razinu obrazovanja. Nadalje, **stopa nezaposlenosti stanovništva (udio broja nezaposlenih u radno aktivnom stanovništvu) je 15,81%.** Taj udio je znatno veći nego li udio na razini RH, koji iznosi 7.6%.

Tablica 8: Radno sposobno stanovništvo i nezaposlenost s obzirom na razinu obrazovanja u 2020. godini

RAZINA OBRAZOVANJA	Broj nezaposlenih stanovnika (prosjeak 2020. godine)	Udio u radno sposobnom stanovništvu (2011.)	UDIO U RADNO AKTIVNOM STANOVNIŠTVU (2020.)
Bez škole i nezavršena osnovna škola	3	0,09%	0,35%
Završena osnovna škola	19	0,60%	2,21%
Srednja škola	91	2,87%	10,58%
Prvi stupanj visokog obrazovanja	10	0,32%	1,16%
Drugi i treći stupanj visokog obrazovanja	13	0,41%	1,51%
UKUPNO / UDIO	133	4,29%	15,81%

Izvor: HZZ; DZS / izračun: T&MC Group

Kao što je vidljivo u Tablici 9, naglašena je sezonalnost evidentirane zaposlenosti i registrirane nezaposlenosti, kao i utjecaj COVID-19 krize na kretanja na lokalnom tržištu rada.

Tablica 9: Pregled razine zaposlenosti i nezaposlenosti u Općini po mjesecima

GODINA	2018.		2019.		2020.		2019/2020
	zaposlenost	nezaposlenost	zaposlenost	nezaposlenost	zaposlenost	nezaposlenost	
Siječanj	585	194	617	160	674	139	-13%
Veljača	596	183	667	147	676	134	-9%
Ožujak	615	151	689	138	673	148	7%
Travanj	649	116	749	85	691	165	94%
Svibanj	705	74	774	61	700	169	177%
Lipanj	797	57	849	57	776	136	139%
Srpanj	858	58	884	60	833	121	102%
Kolovoz	837	59	864	67	822	110	64%
Rujan	731	69	766	67	745	122	82%
Listopad	658	107	702	88	696	130	48%
Studeni	643	125	691	114	694	140	23%
Prosinac	616	150	681	130	690	132	2%
PROSJEK	691	112	744	98	723	133	40%
RADNO AKTIVNO	803		842		860		

Izvor: HZZ; DZS; HZMO / izračun: T&MC Group

U prosincu 2020. godine je prema podacima HZMO-a na području Općine bilo registrirano 690 zaposlenih osoba. Registriranih nezaposlenih je u istom vremenu bilo 132 osobe (Tablica 10).

Tablica 10: Evidentirana zaposlenost i registrirana nezaposlenost (prosinac 2020.)

Radno sposobno	Ukupno zaposleni	Zaposleni kod pravnih osoba	Obrti i fizičke osobe	Poljoprivrednici	Samostalne profesije	Registrirani nezaposleni
3.137	690	550	114	11	15	132
100%	22,00%	17,53%	3,63%	0,35%	0,48%	4,21%

Izvor: HZZ; DZS / izračun: T&MC Group

Niska razina zaposlenosti i relativno niska stopa registrirane nezaposlenosti ukazuje na relativno nisku razinu ukupnih ekonomskih aktivnosti na području Općine.

Podaci o anketnoj zaposlenosti na razini Općine dostupni su kao podatak Popisa 2011. Navedeni podaci o anketnoj zaposlenosti i podaci HZMO – a o broju osiguranika nisu usporedivi jer se radi o različitim metodološkim kategorijama. Ukupna anketna zaposlenost prema Popisu 2011. Općini iznosila je 1.366, a najviše zaposlenih je bilo u području djelatnosti „trgovina na malo i veliko, popravak motornih vozila i motocikala“.

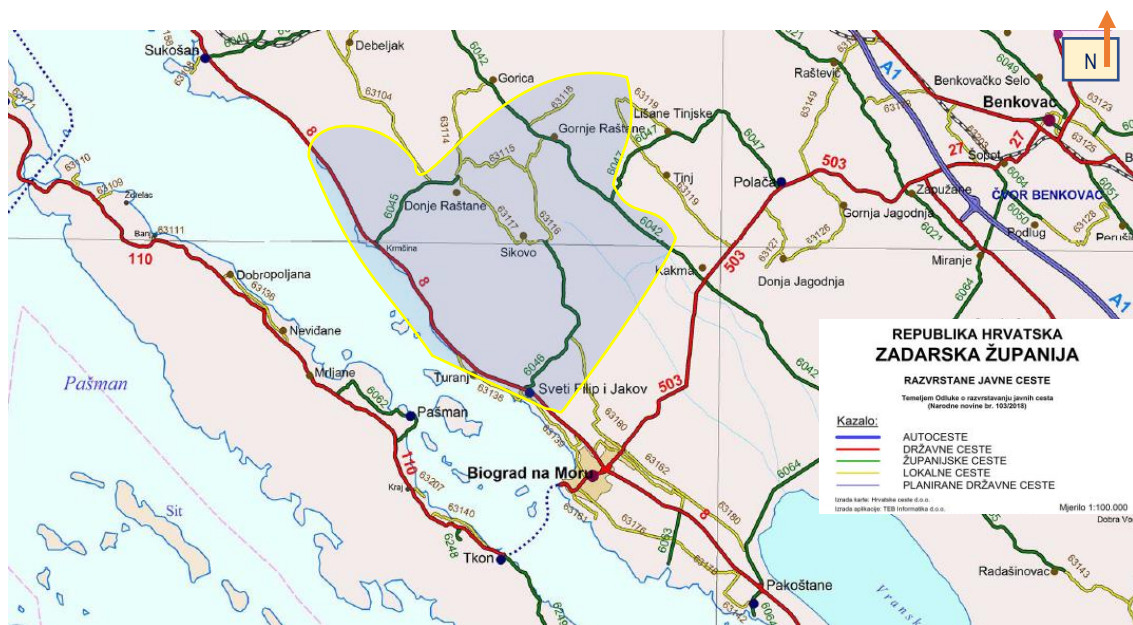
2.6 Infrastruktura: promet, komunikacije, vodoopskrba i odvodnja, energetika i otpad

Prometna i komunalna infrastruktura na području Općine je relativno razvijena, ali je nužna određena modernizacija i digitalizacija.

2.6.1 Prometna infrastruktura

Općina ima povoljan prometni položaj u odnosu na cestovne, zračne i pomorske prometne pravce.

Slika 28: Prikaz razvrstanih javnih cesta i prometnog položaja Općine

Izvor: Županijska uprava za ceste

Iznimno je značajan položaj na glavnim cestovnim pravicima koji predstavljaju glavnu poveznicu sjeverne, srednje i južne Dalmacije s sjeverom Hrvatske. Kroz samu Općinu u dionici duljine 10 km prolazi državna cesta DC 8, poznatija kao Jadranska turistička cesta, te autocesta A1 koja je udaljena 15 km (čvorište Benkovac) od središta Općine (Slika 28).

Prometna infrastruktura kopnenog prometa bazirana je na cestovnom prometu. Pored državne ceste DC 8, kroz Općinu prolaze i županijske ceste: ŽC 6042, ŽC 6045, ŽC 6046 (Tablica 11)

Tablica 11: Popis cestovnih prometnica na području Općine – razvrstane javne ceste

OZNAKA	TRASA	Duljina pružanja u Općini
Državne ceste		
DC 8	Rijeka – Zadar – Split – Dubrovnik	10 km
Županijske ceste		
ŽC 6042	Donji Zemunik – Galovac – Kakma – Biograd na Moru	5,9 km
ŽC 6045	Sv. Petar – Donje Raštane,	3,4 km
ŽC 6046	Sv. Filip i Jakov – Sikovo	5,7 km
Lokalne ceste		
LC 63138	Sv. Petar – Turanj – Sv. Filip i Jakov	2,5 km
LC 36114	Donje Raštane – Gornje Raštane	0,5 km
LC 63139	Sv. Filip i Jakov (DC 8 – obalno područje)	1,4 km

Izvor: Županijska uprava za ceste Zadarske županije; VII. IDPPUO Sveti Filip i Jakov / prilagodba: T&M Group

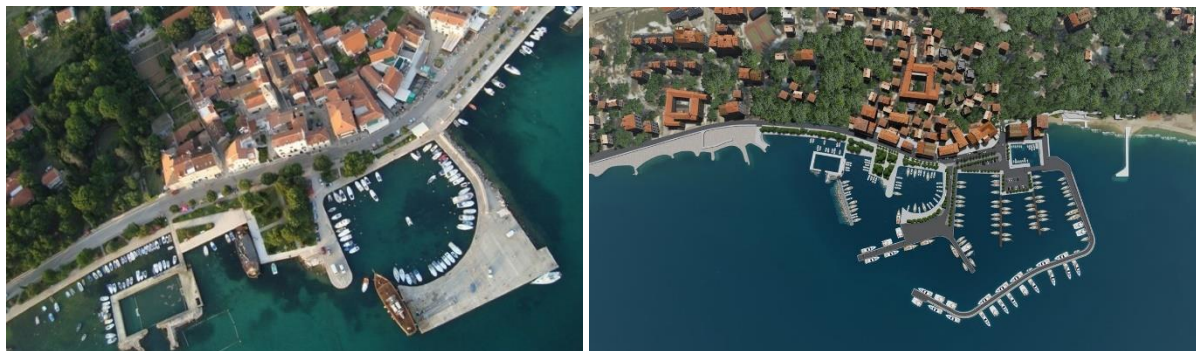

Prometna infrastruktura željezničkog prijevoza prostoru Općine nije razvijena. Oblježna željeznička pruga M606 Knin – Zadar ne održava linije putničkog prijevoza, već samo teretnog.

U odnosu na lučku infrastrukturu pomorskog prometa u Općini, u naseljima Sv. Filip i Jakov, Sv. Petar na Moru i Turanj nalaze se pomorske luke lokalnog značaja koje služe javnoj uporabi. Luka sv. Filip i Jakov ima nautički dio luke dužine 90 m, a ostali dio luke sv. Filip i Jakov namijenjen je komunalnom vezu. Postojeći broj vezova I – III kategorije za plovila duljine do 9,5 m približno je 140. S obzirom na ciljeve Strategije pomorskog razvitka i integralne pomorske politike RH za razdoblje od 2014. do 2020. te u svrhu ubrzanog lokalnog razvoja, Općina je uz suglasnost i suradnju sa Županijskom lučkom upravom Zadar krenula u pripremu projekta za izgradnju nove i rekonstrukciju postojeće lučke infrastrukture te za obavljanje lučkih i ostalih gospodarskih djelatnosti na dijelu lučkog područja luke otvorene za javni promet lokalnog značaja Sv. Filip i Jakov, vrijednosti oko 50 milijuna HRK. U sklopu projekta ishođena je lokacijska dozvola i pripremljena sva potrebna projektna dokumentacija pri čemu je shodno važećim prostorno – planskim aktima definiran najveći dozvoljeni kapacitet 300 vezova (uz zadovoljavanje potreba stanovnika Općine u odnosu na potreban broj vezova za domicilno stanovništvo). U pogledu sadržaja, projekt predviđa dio luke namjene za nautičke vezove u tranzitu; vezove za prihvat turističkih i izletničkih brodova; brodskih linija javnog prijevoza; prihvat ribarskih brodova u tranzitu; i, komunalne vezove. Nadalje, približan broj predviđenih „suhih vezova“ je oko 56, a predviđena je i izgradnja ostalih vezanih objekata.

Županijska lučka uprava Zadar je vezno uz projekt unapređenja lučke infrastrukture u naselju Sv. Filip i Jakov pokrenula 2019. godine javni natječaj natječaja za izdavanje koncesije na rok od 29 godina, procijenjene vrijednosti 153 milijuna HRK, a uslijed manjka iskazanog interesa, previđa se ponovljeni javni natječaj u 2021. godini. Slika 29 prikazuje sadašnje i projektom predviđeno stanje luke otvorene za javni promet lokalnog značaja u Sv. Filipu i Jakovu.

Slika 29: Luka sv. Filip i Jakov – sadašnje stanje i plan uređenja

Izvor: Županijska lučka uprava Zadar; Općina Sveti Filip i Jakov

S obzirom na sadašnje stanje luka lokalnog značaja koje služe javnoj uporabi u naseljima Turanj i Sv. Petar na Moru, luka Turanj ima operativni dio luke koji se nalazi na operativnoj obali dužine 50 m, dok je ostali dio namijenjen je komunalnom vezu, a luka Sv. Petar na Moru je u cijelosti namijenjena komunalnom vezu. Slika 30 prikazuje sadašnje stanje obiju luka.

Slika 30: Luka Sv. Petar na Moru (lijevo); Luka Turanj (desno)

Izvor: Županijska lučka uprava Zadar; Općina Sveti Filip i Jakov

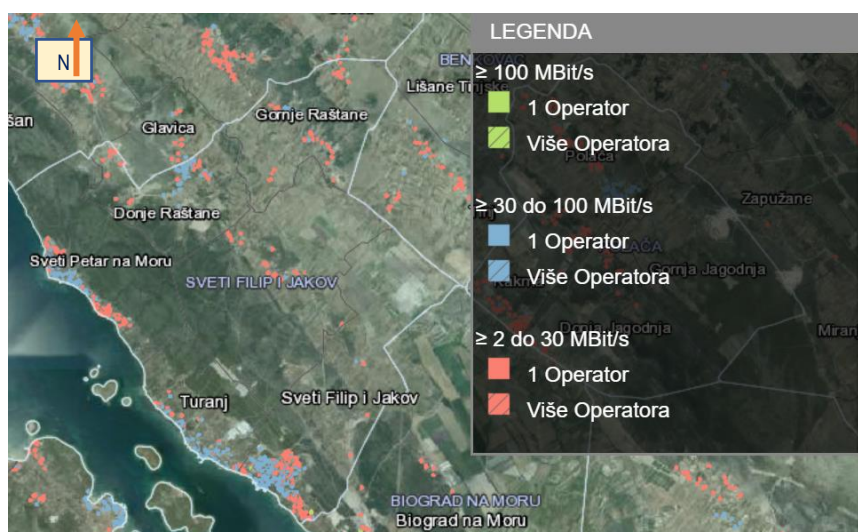
Planirano je unapređenje lučke infrastrukture za obje luke; za izgradnju luke u Turnju postoji situacijsko rješenje, a luka u Sv. Petru je u UPU-u obalnog pojasa naselja Sveti Petar. U 2018. godini saniran je glavni gat luke u Turnju.

Zračna luka Zadar (ZAD) – međunarodna zračna luka za putnički i teretni promet – udaljena je oko 19 km od Općine, a pristup je brz i jednostavan.

2.6.2 Komunikacijska infrastruktura

S obzirom na trenutno stanje komunikacijske infrastrukture, sustav telekomunikacijskih vodova u Općini je razvijen. Izvedeni su podzemni i zračni telekomunikacijski vodovi. Brzina pristupa nepokretnim internetskim mrežama u naseljima Gornje Raštane i Sikovo je u rasponu od 2 do 30 Mbit/s, dok je brzina pristupa u ostalim naseljima Općine dijelom u rasponu od 2 do 30 Mbit/s, a dijelom od 30 do 100 Mbit/s – što ukazuje da je osnovni širokopolasni pristup s brzinama iznad 2 Mbit/s dostupan na gotovo cijelom području Općine Sveti Filip i Jakov (izuzev otoka Babac). Slika 31 prikazuje brzine pristupa nepokretnim mrežama na području Općine.

Slika 31: Brzine pristupa nepokretnim internetskim mrežama u Općini, prvi kvartal 2021. g.

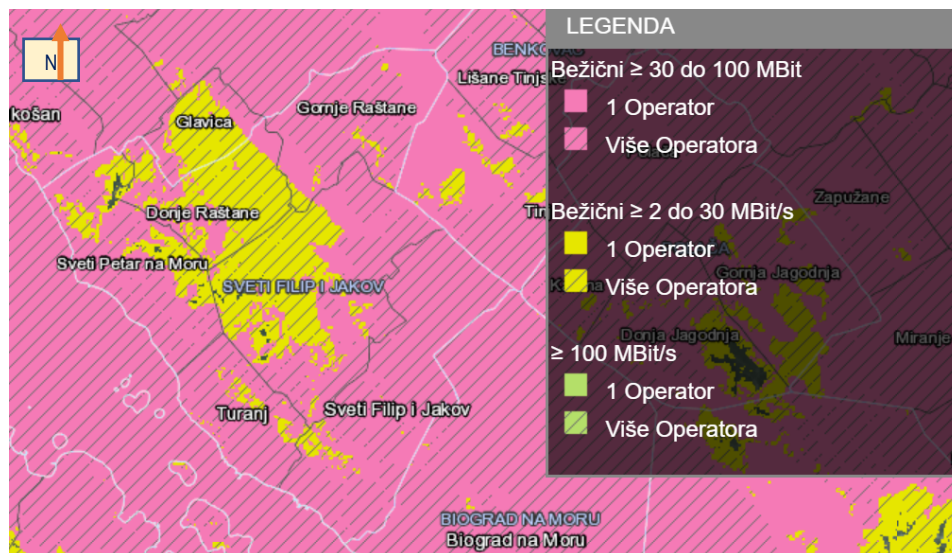

Izvor: Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti

Pristup mrežama pokretnih komunikacija moguć je na gotovo cijelom prostoru Općine, a brzine su velikim dijelom zadovoljavajuće (većinom do 100 Mbit/s), odnosno moguć je širokopojasni pristup velikih brzina putem pokretnih mreža (4G/LTE), no i dalje postoje područja s pristupom manjih brzina od 2 do 30 Mbit/s. Slika 32 prikazuje brzine pristupa pokretnim mrežama na području Općine.

Slika 32: Brzine pristupa pokretnim internetskim mrežama u Općini, prvi kvartal 2021. g.

Izvor: Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti

U Općini djeluje poštanski ured koji se nalazi u naselju Sveti Filip i Jakov. Pripadajući poštanski broj je 23207 Sveti Filip i Jakov.

Općina je u suradnji s općinama Sukošan, Galovac i Škabrnja tijekom 2019. godine pokrenula projekt izgradnje infrastrukture za širokopojasni kabelski pristup Internetu. Nositelj projekta je općina Sukošan. Projekt u vrijednosti oko HRK 50,0 milijuna je sufinanciran od strane EU fondova s 72%. Projekt bi prema planu trebao biti dovršen 2022. godine, te će omogućiti pristup Internetu s brzinama iznad 40 Mbit/s.

2.6.3 Vodoopskrba i odvodnja

Javnim vodoopskrbnim sustavom Općine upravlja poduzeće Komunalac d.o.o. iz Biograda na Moru, a distribucijsko područje vodoopskrbnog sustava obuhvaća sva naselja Općine (Sveti Filip i Jakov, Turanj, Sveti Petar, Sikovo, Donje Raštane, Gornje Raštane i otok Babac). Pokrivenost područja javnom vodoopskrbnom mrežom na razini Općine prema podacima Komunalca d.o.o. iz Biograda iznosi oko 68%, što je ujedno i razina priključenosti. Pri tome zaobalna naselja Donje Raštane, Gornje Raštane i Sikovo imaju tek djelomično izgrađenu vodoopskrbnu mrežu, bez priključaka lokalnog stanovništva. Pored navedenog, značajni su gubici vode unutar vodoopskrbnog sustava uzrokovani velikim udjelom dotrajalim azbest-cementnim i PVC cjevovodima.

Projektom pod nazivom „Razvoj vodoopskrbe, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda aglomeracije Biograda na Moru, Pašman i Tkon“ koji u kopnenom dijelu obuhvaća Općini, Grad Biograd na Moru i Općinu Pakoštane, predviđeno je širenje i izgradnja vodovodne mreže (i mreže odvodnje i UPOV - a) te rekonstrukcija postojećih cjevovoda, odnosno postavljanje novih vodovodnih cijevi, kako bi se ostvario cilj postizanja razine priključenosti

na vodoopskrbni sustav od 89% u 2027. godini. Nositelj projekta je Komunalac d.o.o Biograd, a vrijeme implementacije projekta je 2020. – 2023. godina. Prethodno tome, Općina financira izradu projektne dokumentacije za vodovodnu mrežu u naselju Raštane Gornje (Tičevo – Viternici) Raštane Donje, Sikovo te projektiranje kanalizacijske mreže i sanacije vodovoda u Svetom Filipu i Jakovu, Svetom Petru na Moru i Turnju.

Sustavom odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda Biograd na Moru – Pašman – Tkon upravlja također poduzeće Komunalac d.o.o. iz Biograda na moru, Na ovaj sustav je priključen sustav odvodnje oborinskih i komunalnih otpadnih voda u Općini. Trenutno je na javni sustav odvodnje priključeno tek 49% kućanstava te javnih i poslovnih korisnika. Aglomeracijskim projektom unapređenja mreža odvodnje i pročišćavanja oborinskih i otpadnih voda na području Općine razina priključenosti u 2027. godini trebala dosegnuti 99% korisnika.

Također, projektom Jadran faza II za izgradnju i unapređenje kanalizacijskog sustava u naseljima Sveti Filip i Jakov, Turanj i Sveti Petar pristupilo se razvoju javnog sustava odvodnje, a kroz projekt II. faze kanalizacijskog sustava Sv. Filip i Jakov, sufinanciranom od strane Ministarstva poljoprivrede (RH) i sredstvima ESI fondova kroz ugovaranje s APPRRR – om u iznosu od 90%, ugrađuje se 4.800 me cjevovoda za odvodnju, te sanira i gradi vodoopskrbi cjevovod u naselju Sveti Filip i Jakov (pored uličnih cjevovoda rekonstruiraju se i vodovodni priključci koji će se spojiti na novi cjevovod). Završetak zahvata izgradnje kanalizacijskog sustava unutar prethodno navedenih projekata, odnosno sustava odvodnje u naseljima Sveti Filip i Jakov, Turanj, Sveti Petar na moru planiran je do kraja 2021. godine.

2.6.4 Energetska infrastruktura i distribucija energije

Područje Općine električnom energijom opskrbljuje HEP Operator distribucijskog sustava d.o.o. – Elektra Zadar. Sustav prijenosa i distribucije električne energije uspostavljen je u svim naseljima Općine na zadovoljavajućoj razini, no s obzirom na trend rasta vršnog opterećenja, posebice u vremenu povećane turističke aktivnosti u Općini i okolnom prostoru, planirana su unapređenja mreže. Elektroopskrbni sustav Općine nalazi se u sklopu elektroenergetskog sustava Zadarske županije.

Kroz većinu naselja Općine (izuzev naselja otok Babac) prolazi distribucijski sustav za prijenos i distribuciju zemnog plina. Tvrtka EVN Croatia Plin je primatelj koncesije za distribuciju plina u Zadarskoj županiji. Plinska mreža Zadarske županije spojena je na magistralni plinovod Bosiljevo – Split.

U Zadarskoj županiji postoje primjeri značajnijeg korištenja obnovljivih izvora za proizvodnju električne energije, kao i nastojanja proširenja infrastrukture za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora (VE Korlat udaljena oko 25 km od Općine). U Općini ne postoje javne (brze) punionice za električna vozila.

Kako bi se osigurao razvoj koji se temelji na načelima energetske tranzicije i samodostatnosti, potrebno je u Općini poticati razvoj uporabe energije iz obnovljivih izvora.

2.6.5 Gospodarenje otpadom

Javnu uslugu prikupljanja i odvoza miješanog komunalnog otpada i biorazgradivog komunalnog otpada na području Općine (naselja: Sveti Filip i Jakov, Turanj, Sveti Petar na Moru, Sikovo, Raštane Gornje i Raštane Donje)

temeljem ugovora o koncesiji pruža Čistoća d.o.o. Zadar. Usluga je dostupna u svim naseljima Općine, za sva kućanstva. Uslugom odvoza miješanog komunalnog otpada (dalje u tekstu MKO) obuhvaćeno je 2.821 kućanstvo u Općini, 90 obrta i 87 pravnih osoba. MKO se prikuplja u posudama zapremine 120 l i spremnicima (kontejnerima) 1100 l. Dinamika skupljanja i odvoza MKO je zadovoljavajuća – u priobalnim naseljima u razdoblju od 15. lipnja do 15. rujna tri puta u tjedan dana, a ostatak godine dva puta u tjedan dana; u zaobalnim naseljima razdoblju od 15. lipnja do 15. rujna dva puta u tjedan dana, a ostatak godine jednom tjedno. Tablica 12. prikazuje količine prikupljenog MKO u Općini za razdoblje 2014. – 2016. godina.

Tablica 12: Količine prikupljenog miješanog komunalnog otpada (MKO) u Općini od 2014. do 2016. godine

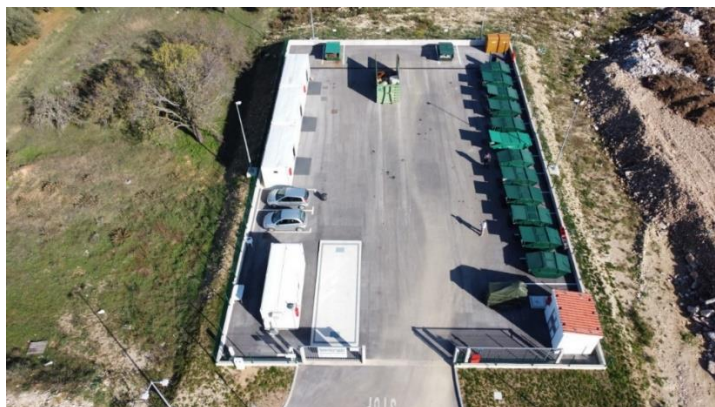
GODINA	Vrsta	Količina (t)
2014.	MKO	1.330
2015.	MKO	1.452
2016.	MKO	1.490

Izvor: Plan gospodarenja otpadom Općine Sv. Filip i Jakov za razdoblje od 2017. – 2022. godine.

Korisnicima od strane davatelja usluga nisu omogućeni vlastiti spremnici za odvojeno prikupljanje MKO, odnosno kategorija otpadnog papira, stakla, plastike, metala, biootpada, kao ni usluga odvoza odvojeno prikupljenog MKO, čime bi se značajno utjecalo na povećanje udjela odvojeno prikupljenog MKO – na razini RH u 2019. godini odvojeno je sakupljeno oko 37% u ukupnog komunalnog otpada.

Odvojeno prikupljanje MKO, odlaganje glomaznog otpada, građevinskog otpada i posebnih kategorija otpada za stanovnike Općine moguće je u reciklažnom dvorištu otvorenom 2019. godine u naselju Sveti Filip i Jakov (Slika 33).

Slika 33: Reciklažno dvorište Sveti Filip i Jakov

Izvor: Općina Sveti Filip i Jakov

Nepropisno odlaganje otpada se nadzire pomoću sustava nadzornih kamera, te se na području Općine redovito provode ostale mjere sprečavanje i uklanjanje nepropisno odloženog otpada, kao i informativne i obrazovne aktivnosti usmjerene na edukaciju stanovnika o pravilnom postupanju s otpadom, posebice unutar sustava za odvojeno prikupljanje otpada. Ipak, vidljiva je potreba unapređenja sustava odvojenog sakupljanja otpada na „kućnom pragu“.

2.7 Analiza gospodarstva Općine

Analiza gospodarstva ukazuje na nepovoljnu poduzetničku strukturu. Na području Općine ne postoje srednja i velika poduzeća, već samo obrti, mikro i nekolicina (3) mala poduzeća. Vidljiva je potreba akceleracije razvoja poduzeća kako bi se osiguralo postojanje adekvatnog broja radnih mjesta u Općini i kako bi se uistinu dinamizirale ekonomske aktivnosti. Poljoprivredne aktivnosti nisu razvijene u skladu s postojećim razvojnim potencijalom. Sezonski karakter turizma u Općini je vrlo izražen, a razvojnu slabost predstavlja i niska stopa iskorištenosti smještajnih kapaciteta.

2.7.1 Struktura poduzetništva

Prema podacima obrtnog registra za mjesec ožujak 2021. godine, na području Općine ukupan broj aktivnih obrta je 133, a dominantne pretežite djelatnosti odnose se na turizam, ugostiteljstvo, trgovinu i građevinarstvo. Poslovnih subjekata – poduzetnika, organiziranih kao društvo s ograničenom odgovornošću ili jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću, na području Općine u ožujku 2021. godine bilo je 66, pri čemu su čak 63 mikro poduzeća, a tek 3 mala poduzeća. U strukturi poslovnih subjekata u Općini nema ni jedno srednje ili veliko poduzeće (Tablica 13).

Tablica 13: Broj i struktura poslovnih subjekata u Općini, ožujak 2021. godine

VRSTA POSLOVNOG SUBJEKTA	OPĆINA		RH	
	Broj poslovnih subjekata	Udio	Broj poslovnih subjekata	Udio
Obrt	133	66,83 %	90.279	39,14 %
Mikro poduzeća	63	31,66 %	124.058	53,78 %
Mala poduzeća	3	1,51 %	14.443	6,26 %
Srednja i velika poduzeća	-	0%	1.906	0,83 %
UKUPNO obrtnika i poduzetnika	199	100%	230.686	100 %
Broj stanovnika po 1 poslovnom subjektu (obrt i poduzeće)	23		19	

Izvor: Pretraživač baze podataka Obrtnog registra; FINA – InfoBiz / izračun: T&MC Group

Na području Općine djeluju tek tri značajnija poduzetnika: ČIRJAK d.o.o, MORE MANDIĆ d.o.o. i MAXIMA SAN d.o.o. Ova tri poduzetnika ukupno zapošljavaju 39 osoba.

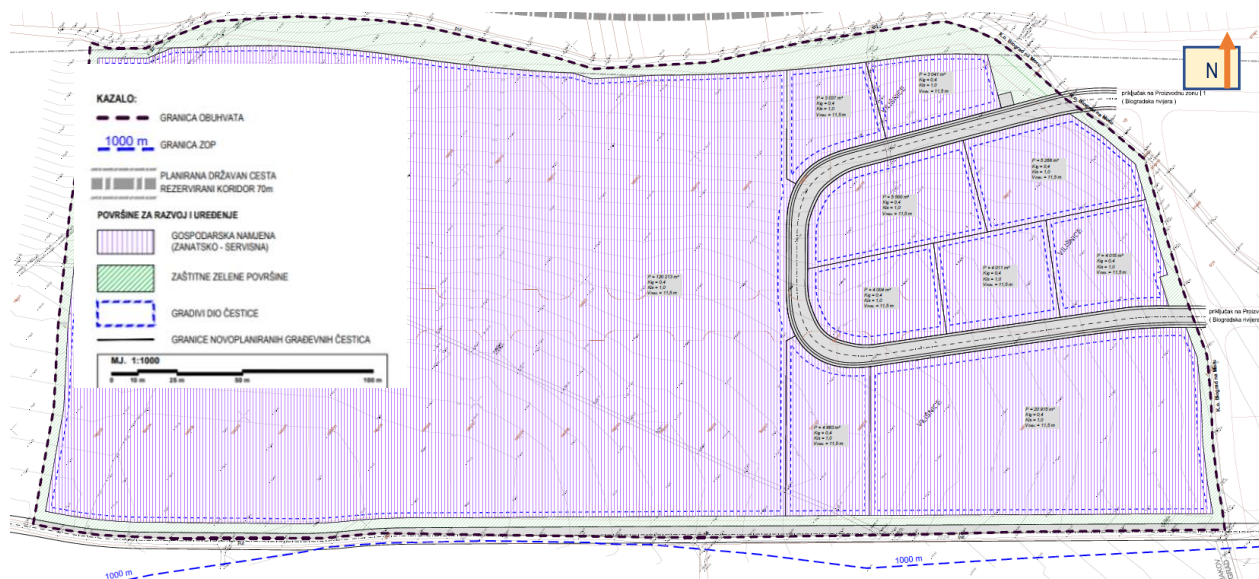
U Općini se nalazi 9 poslovnih subjekata koji su proračunski korisnici: Općina Sveti Filip i Jakov, Centar za rehabilitaciju Sveti Filip i Jakov, Osnovna škola Sveti Filip i Jakov, Dječji vrtić Cvit, Centar za pružanje usluga u zajednici Sveti Filip i Jakov, te mjesni odbori za naselja Raštane Donje, Sikovo, Turanj, Sveti Filip i Jakov, koji ukupno zapošljavaju 178 osoba.

Razvoj poduzetništva i otvaranje radnih mjesta na području Općine predstavlja najvažniji prioritet intervencije. U tom smislu je općinska uprava pokrenula formiranje Zone zanatskih i obrtničkih djelatnosti na površini od 20 hektara, trenutno u vlasništvu RH (Slika 34). Razvoj ove zone uvršten je u „Plan razvoja poduzetničkih zona na području Zadarske županije“. Općinska uprava je pokrenula postupak prijenosa vlasništva s Republike Hrvatske na Općinu.

Od ukupne površine od 200 852 m² (20,09 ha) za zanatsko servisnu namjenu predviđeno je 159.839 m² (15,98 ha). Prikaz oblika korištenja prostora i čestica vidljiv na Slici 36. Vidljivo je deset građevnih čestica, od kojih je ona površine 120.213 m² namijenjena za smještaj sunčane elektrane, te jedna površine preko 20.000 m², dok površina ostalih varira od približno 3.000 do 5.000 m².

Slika 34: Prikaz oblika korištenja prostora u Zoni zanatskih i servisnih djelatnosti Sv. Filip i Jakov

Izvor: IDUPU Zone zanatskih i servisnih djelatnosti Sv. Filip i Jakov

2.7.2 Poljoprivreda

Općina posjeduje značajan poljoprivredni potencijal kojeg je potrebno valorizirati, kako u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, tako i u naknadnim procesima osiguravanja dodatne vrijednosti poljoprivrednih proizvoda, primjenom postupaka „pametne poljoprivrede“. Tablica 14 prikazuje strukturu korištenog poljoprivrednog zemljišta koji se vodi u ARKOD digitalnom sustavu identifikacije zemljišnih čestica.

Tablica 14: Površina poljoprivrednog zemljišta prema namjeni

	Oranica	Staklenik na oranici	Livada	Krški pašnjak	Vinograd	Maslinik	Voćnjak	Mješoviti višegod. nasadi	Ostalo
Ukupna površina ARKOD parcela (ha)	594,43	11,31	70,05	31,23	22,84	138,08	53,47	21,82	19,06
Ukupan broj ARKOD parcela	903	24	154	87	129	564	146	53	35
Prosječna veličina (ha)	0,66	0,47	0,45	0,36	0,18	0,24	0,37	0,41	0,54
Udio u ukupnim ARKOD površinama	62%	1%	7%	3%	2%	14%	6%	2%	2%

Izvor: APPRRR – ARKOD online baza podataka / prilagodba: T&MC Group

Prosječna veličina ARKOD poljoprivredne parcele u Općini je tek 0,46 ha. Prosječna veličina ARKOD parcele u RH je 0,84 ha. Rascjepkanost i male veličine poljoprivrednih površina onemogućavaju adekvatnu količinu poljoprivredne proizvodnje koja bi osigurala održivost poslovanja u sektoru poljoprivrede. Iz navedenoga je vidljiva

potreba za suradnjom među poljoprivrednicima, okrupnjavanjem i primjenjivanjem rješenja iz domene „pametne poljoprivrede“.

Prema APPRRR – u, na području Općine u 2019. registrirano je 276 poljoprivrednih gospodarstava (dalje u tekstu: PG). Tablica 15 prikazuje njihov broj prema naseljima Općine, s obzirom na kategoriju njihove veličine. Najveći dio, čak 86% OPG -ova, raspolaže ARKOD parcelama površine do 3 ha, dok tek 1% se prostire na površini većoj od 20 ha (do 100 ha).

Tablica 15: Veličine ARKOD parcela s kojima raspolažu PG - ovi prema naseljima Općine, za 31. 12. 2020

POVRŠINA ARKOD PARCELE	<3 ha		≥3 i <20 ha		≥20 i <100 ha		UKUPNO	
	Broj PG-ova	Broj ARKOD parcela	Broj PG-ova	Broj ARKOD parcela	Broj PG -ova	Broj ARKOD parcela	Broj PG-ova	Broj ARKOD parcela
Naselje								
Donje Raštane	25	129	4	52	1	2	30	183
Gornje Raštane	39	253	17	203	-	-	56	456
Sikovo	31	148	9	83	-	-	40	231
Sveti Filip i Jakov	68	295	3	35	1	37	72	367
Sveti Petar na Moru	17	98	-	-	-	-	17	98
Turanj	56	250	4	19	1	7	61	276
UKUPNO	236	1.173	37	392	3	46	276	1.611
UDIO	85,51%	72,81%	13,41%	24,33%	1,09%	2,86%	100%	100%

Izvor: APPRRR – ARKOD online baza podataka / prilagodba: T&MC Group

Na području Općine djeluje jedna zadruga u poljoprivredi, a većina PG – ova su obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG). **Prosječan broj članova OPG – a u Općini je 0,67.** Razlog tomu je to što čak 154 OPG – a Općine nemaju ni jednog člana. S obzirom na razinu obrazovanja članova OPG – ova u Općini, najznačajniji udio nositelja (odgovornih osoba) OPG – a ima srednjoškolsku razinu obrazovanja (35 %), a tek 5,43 % ima visokoškolsko obrazovanje (Tablica 16). Navedena struktura odgovara onoj na nacionalnoj razini.

Tablica 16: Razina obrazovanja nositelja OPG - ova u Općini, za 31. 12. 2020.

		RAZINA OBRAZOVANJA					UKUPNO
		Nema podatka	Nezavršena osn. škola	Osnovna škola	Srednja škola	Visokoškolsko obrazovanje	
Općina	Broj nositelja OPG – a	94	20	49	98	15	276
	Udio	34,06%	7,25%	17,75%	35,51%	5,43%	100%
RH	Broj nositelja OPG – a	49.180	8.240	32.066	54.414	10.779	154.679
	Udio	31,79%	5,33%	20,73%	35,18%	6,97%	100%

Izvor: APPRRR – Upisnik poljoprivrednika / prilagodba: T&MC Group

S obzirom na dobnu strukturu nositelja (odgovornih osoba) PG – ova u Općini, **tek 26 njih je ispod 40 godina (mladi poljoprivrednici)**, 119 između 41 i 65 godina, te čak 139 njih je starije od 65 godina.

Prema podacima Jedinog registra domaćih životinja za 2020. godinu, na području Općine 56 gospodarstava uzgaja 2.100 grla domaćih životinja (Tablica 17).

Tablica 17: Pregled broja grla domaćih životinja u Općini za 31. 12. 2020.

ŽIVOTINJE	BROJ GOSPODARSTVA	BROJ ŽIVOTINJA
Ovce	41	1.981
Koze	8	98
Magarci	3	8
Konji	2	4
Goveda	1	7
Svinje	1	2
Ukupno	56	2.100

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede – Jedinствeni регистар domaćih životinja (JRDŽ) / prilagodba: T&MC Group

Prema podacima APPRRR – a o traženim kulturama na jedinstvenom zahtjevu, tek je 9 PG – ova korisnik unutar ekološke proizvodnje, a **ekološka proizvodnja prisutna je samo na 26,2 ha – tek 2,72 % od ukupne površine ARKOD parcela u Općini**. Ekološki uzgoj odnosi se najvećim dijelom smilje, maslinu, djetelinu i plemenitu vinovu lozu (Tablica 18).

Tablica 18: Pregled ekološke proizvodnje prema kulturi i naseljima Općine u 2020. g

NASELJE	NAZIV KULTURE	TRAŽENA POVRŠINA – EKO	BROJ PG - A
Gornje Raštane	djetelina	3,32	1
Gornje Raštane	maslina	0,44	1
Gornje Raštane	plemenita vinova loza	0,51	1
Sveti Filip i Jakov	maslina	2,17	2
Sveti Filip i Jakov	smokva	1,04	1
Turanj	smilje	13,82	1
UKUPNO		26,2	9

Izvor: APPRRR – AGRONET online baza podataka / prilagodba: T&MC Group

Poljoprivredne parcele malih površina, dominantna zastupljenost oranica i nedovoljna razvijenost ekološke proizvodnje onemogućavaju iskorištavanje postojećeg poljoprivrednog potencijala u Općini.

2.7.3 Turizam

Turizam je u Općini predstavljao razvojnu polugu, posebice u odnosu na svoju funkciju multiplikatora, gdje je razvoj lokane zajednice u brojnim sektorima – stanogradnji, infrastrukturi, kulturi – potenciran rastućom turističkom potražnjom. S obzirom na trendove u oblicima turizma kroz prošlost, i u Općini je bila dominantna vrsta „sunce i more“, determinirana masovnim turizmom, dok su specifični oblici turizma (dalje u tekstu: SOT – ovi) činili tek komplementarnu turističku ponudu za segmente turističke potražnje koji su boravkom u Općini zadovoljavali turističke potrebe vezane uz fizički odmor i opuštanje.

S obzirom na negativan utjecaj koji masovni turizam ima na prirodu destinacije, što je posebice naglašeno njegovim sezonalnim karakterom, gdje je vršna potražnja koncentrirana u približno tek četiri ljetna mjeseca (lipanj – rujanj), a posebice uzevši u obzir da atrakcijska osnova Općine uvelike počiva na njezinoj prirodnoj atrakcijskoj osnovi, uočena je potreba adaptiranja ponude destinacije i njezinog destinacijskog imidža kako bi se orijentiralo prema rasterećenju u pogledu sezonalnosti, te privuklo turističke segmente više platežne moći koji su motivirani sudjelovanjem SOT-ovima (posebice aktivnim oblicima i kulturnim turizmom). Ostvarenju tih napora pridonosi činjenica da Općina ima izvrstan prometni smještaj (položaj na D8, blizina Zračne luke Zadar, blizina trajektne luke Biograd), te da se u njezinoj blizini nalaze prepoznatljive turističke atrakcije, koje se vezuju uz aktivne i kulturne

oblike turizma (NP Paklenica, park prirode Velebit, NP Krka, NP Kornati, park prirode Vransko jezero, rijeka Zrmanja, Grad Zadar i mnoge druge).

Općina je zrela destinacija (kao i njezine šire destinacije Sjeverne Dalmacije, Dalmacije i Jadranske Hrvatske) te iako i dalje bilježi rast turističke potražnje (izuzev 2020. godine, kad su i međunarodni turistički dolasci u svijetu pali za 73%), stope rasta ne ubrzavaju (Tablica 19) – dok istovremeno je i dalje prisutna sezonalnost turističkih kretanja.

U Općini razvojem turizma upravlja općinska uprava i Turistička zajednica općine Sveti Filip i Jakov (dalje u tekstu: TZ Sveti Filip i Jakov), a pri tome se vode načelima održivog razvoja, diverzifikacije i unapređenja kvalitete turističke ponude, ali i znanja i vještina svih zainteresiranih dionika u destinaciji.

S obzirom na utjecaj COVID – 19 pandemije na strukturne promjene u turističkoj potražnji (**kraj masovnih turističkih kretanja, potreba za boravkom u osami i prirodi, potreba za povećanom tjelesnom aktivnosti, zdravlje kroz farm – to – table prehranu**, itd.) krizno razdoblje se može promatrati i kao prilika za snažno restrukturiranje turističke ponude i imidža destinacije Općine. Iako je na razini RH broj ostvarenih noćenja u 2020. pao na razine na kojima je bio prije 20 godina, imajući na umu brze oporavke turizma u prethodnim globalnim krizama, u narednim godinama očekuju se pozitivne stope rasta svjetskog (i domaćeg) turizma, no i dalje ostaje pitanje koliko će biti dugo razdoblje potrebno da se dosegne razina iz 2019. godine, kada je zabilježen vrhunac kumulativnog globalnog, ali i domaćeg turističkog prometa.

Tablica 19: Pregled kretanja stope rasta ostvarenih turističkih dolazaka u Općini u razdoblju 2014. - 2015.

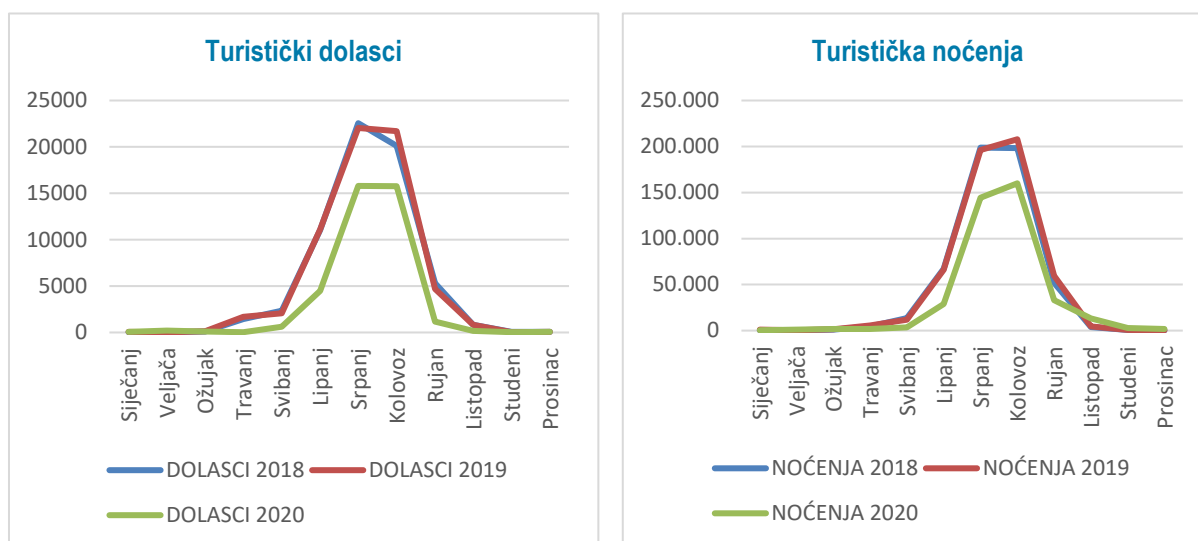
God.	DOLASCI TURISTA					
	OSTVARENI			STOPA RASTA		
	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani
2014.	51.044	9.789	41.255			
2015.	54.328	11.120	43.208	6%	14%	5%
2016.	56.412	12.590	43.822	4%	13%	1%
2017.	58.239	12.139	46.100	3%	-4%	5%
2018.	60.274	13.063	47.211	3%	8%	2%
2019.	60.492	14.132	46.360	0%	8%	-2%

Izvor: DZS / izračun: T&MC Group

Turistička potražnja na području Općine, podjednako kao u ostalim turističkim predjelima u RH, je izrazito sezonska (Grafikon 5). Vidljivo je da broj dolazaka i noćenja u predsezoni – ožujku i travnju ima značajnije stope rasta (od 18 – 50%) u 2019. godini, što je pozitivan signal.

Grafikon 3: Sezonalnost turističkih dolazaka i noćenja u Općini

Izvor: TZ općine Sveti Filip i Jakov / obrada: T&MC Group

Prema podacima TZ Sveti Filip i Jakov, u Općini je u 2018. godini ostvareno 63.890 dolazaka i 540.922 noćenja, a prosječna duljina boravka iznosila je 8,5 noćenja. U 2019. godini turistički dolasci narasli su za 1%, na 64.407 dolazaka, a rast broja ostvarenih noćenja iznosio je 4% te je ostvareno 555.862 noćenja – prosječna duljina boravka se produžila na 8,6 noćenja.

Broj dolazaka turista u 2020. godini u Općini pao je za 40% u odnosu na prethodnu godinu, značajno manje od europskog i hrvatskog prosjeka. Broj noćenja bilježio je pad za 29 %, što, u odnosu na spomenutu razinu pada broja dolazaka, indicira da se produžilo vrijeme boravka u Općini – na 10,2 noćenja. **Dominiraju turisti iz Slovenije, Češke, Njemačke, Slovačke, Poljske, Austrije i Mađarske** koji su u 2019. ostvarili 89 %, te u 2020. godini čak 93,6 % ukupnog broja dolazaka stranih turista. Oko 25% dolazaka na područje Općine čine domaći turisti. Blizina lokalnog turističkog tržišta glavnim emitivnim tržištima srednje Europe utječe na relativno visoku otpornost turističkih djelatnosti u Općini na vanjske šokove koji globalno utječu na pad turističke potražnje, kao što se to dogodilo 2020. godine pod utjecajem širenja bolesti COVID-19.

Broj objekata za smještaj u 2018. godini u Općini je bio **1.404**, a ta brojka je **rasla u 2019., ali i u 2020. godini po stopi od 8%** (brže od stope rasta dolazaka i noćenja). U strukturi turističke ponude smještaja u Općini u 2019. godini, prema podvrsti objekta dominiraju objekti u domaćinstvu (42 %), kuće za odmor – vikendice (23 %) te stanovi za odmor – vikendice (16 %). Unatoč velikom broju OPG – ova u Općini, uslugu smještaja turistima pruža tek jedno seosko domaćinstvo. Prosječan broj kreveta po objektu u Općini u 2019. godini je bio 7. Najveći broj ležajeva, 180, u zasebnom objektu je u Apartmanskome turističkom naselju Croatia. S obzirom na broj kreveta, u strukturi smještajnih objekata najznačajnije udjele također imaju objekti u domaćinstvu (41 %), kuće za odmor – vikendice (14 %), ali i kampovi (15 %). S obzirom na pogodnosti koje nudi smještaj u kampovima u odnosu na strukturne promjene potražnje uslijed COVID – 19 krize, potonje je bitno u svrhu odgovaranja na novonastale trendove. Prosječna godišnja stopa iskorištenosti smještajnih kapaciteta je u 2018. godini u Općini bila 14,4 %, u

2019. 14,1 %, a u 2020. godini 9,4 %, Uzimajući 2019. kao referentnu godinu, stopa iskorištenosti smještajnih kapaciteta na razini RH bila je 21,5 %.

Turističke djelatnosti na području Općine imaju značajan pozitivan utjecaj na dohotke kućanstava. Sadašnja struktura ponude u kojoj prevladavaju smještajni kapaciteti u obiteljskim kućama ne ostvaruje snažniji učinak na prihode općinskog proračuna. **Potrebno je planirati intervenciju u cilju promjena strukture turističke ponude na području Općine.**

2.8 Obrazovna i društvena infrastruktura

Obrazovna infrastruktura U Općini je zadovoljavajuća, izuzev infrastrukture cjeloživotnog obrazovanja. U odnosu na kulturnu infrastrukturu, u Općini ne postoji adekvatan prostor za smještaj i rad udruga u kulturi i ostalih civilnih udruga. Također, vidljiva je potreba trajnog i strukturiranog unapređenja smještaja i skrbi za starije osobe u Općini.

2.8.1 Predškolski odgoj i osnovnoškolsko obrazovanje

Na području Općine djeluje matični dječji vrtić „Cvit“ u naselju Sveti Filip i Jakov, te područni objekt „Cvitić“ u naselju Turanj. Općina je vlasnik i osnivač Dječjeg vrtića. U matičnom dječjem vrtiću „Cvit“ provode se programi boravka za djecu jasličke, vrtićke i predškolske dobi (od prve godine do polaska u školu). Moguć je boravak djece u trajanju od 4,5 sati, 10 – satni boravak ili integrirani 10 – satni program ranog učenja engleskog jezika. Novoizgrađeni područni objekt "Cvitić" u naselju Turanj bi trebao biti operativan od 2021. godine, a projekt izgradnje i opremanja iznosi približno 9 milijuna HRK (uz sufinanciranje nepovratnim sredstvima ESI fondova u približnom iznosu od 4,5 milijuna HRK), dok je predviđeni kapacitet 54 djeteta jasličke i vrtićke dobi u tri odgojne skupine. U Tablici 20 prikazano je kretanje broja djece upisane u predškolske programe u Općini – prosječna stopa kretanja za promatrano razdoblje je -1%.

Tablica 20: Kretanje broja djece upisane u programe predškolskog odgoja

God.	2011./2012.	2012./2013.	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.	2016./2017.	2017./2018.	2018./2019.	2019./2020.
Br. djece	125	146	146	134	131	144	123	119	117
Promjena		17%	0%	-8%	-2%	10%	-15%	-3%	-2%

Izvor: DZS / izračun: T&MC Group

Osnovnoškolsko obrazovanje se odvija u Osnovnoj školi Sveti Filip i Jakov. OŠ Sveti Filip i Jakov djeluje u matičnoj školi (dalje u tekstu: MŠ) u naselju Sveti Filip i Jakov, u kojoj nastavu pohađa 12 razrednih odjeljenja, te u područnim objektima (dalje u tekstu: PO) u naseljima Turanj (2 razredna odjeljenja), Sikovo (2 razredna odjeljenja), Raštane Donje (3 razredna odjeljenja) i Sv. Petar (2 razredna odjeljenja). **U svim objektima nastava se izvodi u jednoj (jutarnjoj) smjeni, izuzev PO Turanj.** Predmetna nastava odvija se samo u MŠ. U 2020. / 2021. godini ukupan broj učenika je bio 351, od čega su 100 učenika bili putnici.

Općina kroz suradnju s partnerima na projektu Centra za obuku Sv. Filip i Jakov organizira i izvodi edukacije za odrasle, odnosno nezaposlene osobe. Nastavno na projekt KINO (Centar za Kulturu, INovaciju i Obrazovanje u Sv. Filip i Jakovu, nositelja Udruge U Pokretu u partnerstvu s Općinom Sv. Filip i Jakov te Centrom nezavisne kulture Zadar) pretpostavlja se mogućnost daljnjeg razvijanja i održavanja programa u obrazovanju u prostoru obnovljene kinodvorane i zajedničkih društvenih prostora.

2.8.2 Kulturna, sportsko – rekreacijska, socijalna i zdravstvena infrastruktura

Prema Registru udruga, u ožujku 2021. na području Općine djelovale su 42 udruge (Tablica 21).

U području kulture djeluju slijedeće udruge: Kulturno umjetnička udruga Pristan, Kulturno umjetničko društvo Sv. Roko, Kulturno umjetnička udruga "Maslina", Kulturno umjetničko društvo "Sveti Ivan Glavosjek", Udruga za očuvanje i promicanje zavičajne baštine "Stara škola" Sv. Filip i Jakov.

Kulturno umjetničko društvo Sv. Roko Sveti Filip i Jakov na raspolaganju ima prostore „Stare škole“ za izvođenje svojih aktivnosti, kao i Teatar Kuntrata (kazalište može primiti oko 40 gledatelja). U „Staroj školi“ predviđen je i prostor za čitaonicu čiji katalog sadržava djela domaće i strane i književnosti, ali i kolekcionarskih primjeraka knjiga s područja Općine te stručnu literaturu.

Tablica 21: Udruge na području Općine u 2021. g.

Br.	NAZIV UDRUGE	NASELJE
1	Udruga Ravni kotari	Donje Raštane
2	Kulturno umjetničko društvo "Sveti Ivan Glavosjek"	
3	Malonogometni klub "Primorski plamen"	
4	Pikado klub Donje Raštane	
5	Udruga umirovljenika Raštane Donje	
6	Športski boćarski klub donje Raštane	
7	Nogometni klub "Raštane veterani"	
8	Malonogometni klub "Raštane-Kela"	Gornje Raštane
9	Lovačka udruga dubrava - Osridak	
10	Nogometni sportski klub "Raštane"	
11	Udruga za razvoj sela Sikova "Sikovac"	Sikovo
12	Udruga za promicanje plesa "Prvi ples"	Sveti Filip i Jakov
13	Udruga ljubitelja golubova listonoša "Sv. Filip i Jakov"	
14	Šahovski klub "Nova zora"	
15	Udruga za očuvanje i promicanje zavičajne baštine "STARA ŠKOLA" Sv. Filip i Jakov	
16	Dalmatinska muška klapa Cantus	
17	Kulturno umjetnička udruga Pristan	
18	Društvo sportske rekreacije "Športiranje"	
19	Atletski športski klub "Rogovo", sv. Filip i Jakov	
20	Glazbena udruga "Jeremije"	
21	Teatar Kuntrata - Sv. Filip i Jakov	
22	Ženski vaterpolo klub "Gusar"	
23	Ragbi klub "Atletiko Filipjakov"	
24	Nogometni športski klub "Nova zora" - sv. Filip i Jakov	
25	Ženska klapa Filipjanke-sv. Filip i Jakov	
26	Kulturno umjetničko društvo Sv. Roko	
27	Dobrovoljno vatrogasno društvo Sv. Filip i Jakov	
28	Jedriličarski klub Sv. Filip i Jakov	
29	Košarkaški klub "Pristan"	
30	Udruga za promicanje prirodnih i tehničkih znanosti Bioeduca	
31	Udruga za poticanje zapošljavanja "Centar za obuku sv. Filip i Jakov"	
32	Udruga Super 8	
33	Udruga "Napredak"	
34	Boćarski klub "Sv. Filip i Jakov"	
35	Malonogometni klub veterani Sv. Filip i Jakov	
36	Vaterpolo klub "Gusar"	
37	Društvo sportske rekreacije "Fit"	
38	Udruga za promicanje turizma i kulture "Sv. Petar Na Moru"	Sveti Petar Na Moru
39	Vaterpolo klub "Croatia Turanj"	Turanj
40	Nogometni športski klub "Croatia" - Turanj	
41	Ženska klapa Karmel - Turanj	
42	Kulturno umjetnička udruga "Maslina"	

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske / prilagodba: T&MC Group

Za Općinu je značajan Društveno – kulturni centar Kino (DKC Kino) u naselju Sveti Filip i Jakov. Osnovan je u kolovozu 2020. kao rezultat projekta K.IN.O. – Centar za Kulturu, INovaciju i Obrazovanje (razdoblje provedbe 2018. – 2020.), sufinanciranom sredstvima Europskog socijalnog fonda. Nositelj projekta bila je Udruga U Pokretu u partnerstvu s Općinom i Centrom nezavisne kulture Zadar. Ističe se kao prvi i jedini je društveno – kulturni centar sa sudioničkim modelom upravljanja kroz javno-civilno partnerstvo u ruralnom području Republike Hrvatske. Novouređeni DKC Kino raspolaže s kinodvoranom kapaciteta 200 sjedećih mjesta (Slika 35). Ono je u potpunosti digitalizirano, s 3D projektorom. Pozornica je produžena, čime je oblikovan multifunkcionalni prostor koji omogućava razvoj kazališne umjetnosti te održavanje brojnih društvenih i kulturnih događanja. Kinodvorana je smještena u prostoru u kojemu je nekada djelovalo najstarije kino u Županiji, no čiji je rad bio u obustavi oko 20 godina. Također, u sklopu DKC Kino nalazi se prostor „Tinela“, koji je javni prostor za programe suvremene kulture i umjetnosti, druženje, radionice i ostalo kulturno – obrazovno djelovanje (program mogu predlagati i oblikovati stanovnici Općine).

Na području Općine djeluje i „Platforma za Kino“. „Platforma za Kino“ je neformalno udruženje organizacija civilnog društva i pojedinaca koji za svoje umjetničko, kulturno i društveno djelovanje koriste prostor DKC Kino, po principima sudioničkog upravljanja zajedno s Općinom.

Civilni sektor predstavljen je kroz neformalnu Platformu za Kino, koju za sada čine 6 članica organizacija civilnog društva i 37 pojedinačna člana. Predstavnici Općine i Platforme čine koordinaciju koja upravlja DKC-om Kino. Organizacije uključene u suradničku platformu su Umjetnička organizacija Irida, Udruga Super 8, Ženska klapa Karmel, SKUD Kreativac, Glazbena udruga Jeremije i Udruga U Pokretu.

Udruga za umjetnost i kulturu U Pokretu, kao koordinator Platforme za Kino, od 2021. godine provodi projekt zagovaračke platforme „Platforma za Kino“ s ciljem jačanja operativnih kapaciteta Platforme te poticanja razvoja programa suvremene umjetnosti i kulture – kao važnog elementa za održivi razvoj lokalne zajednice.

U sklopu projekta zaposlena je voditeljica programa kulture i umjetnosti u DKC-u KINO, a programi uključuju izgradnju kapaciteta članica za strateško promišljanje i participativno planiranje, izradu Preporuke za integraciju suvremene kulture u lokalnu (kulturnu) politiku te Preporuku za rad društveno-kulturnih centara po modelu sudioničkog upravljanja i javno-civilnog partnerstva u malim mjestima, Istraživanje utjecaja Platforme za Kino na kvalitetu života u Općini, razvoj volonterskih programa, međunarodnog umrežavanja te klupskih druženja i programa suvremene kulture i umjetnosti u Tinelu DKC – a Kino.

Slika 35: Novouređena kinodvorana u sklopu Društveno - kulturnog centra KINO u naselju Sveti Filip i Jakov

Izvor: Općina Sveti Filip i Jakov

Na području Općine održavaju se brojni festivali. U Općini duži niz godine djeluje **FJAKA film festival** - Filipjanska alternativna kinoteka. **Festival cvijeća u Sv. Filip i Jakovu** pokrenut je 2001. godine, a održava se u sklopu manifestacije „Dani županije“, posljednjeg vikenda mjeseca travnja, u trajanju od tri dana (Slika 36).

Slika 36: Festival cvijeća u Sv. Filip i Jakovu

Izvor: TZ općine Sveti Filip i Jakov

Značajna i posjećena događanja su i Sabor malih „Ajmo dico glagoljati“, tradicionalna manifestacija "Kako su živili i radili naši stari", susret dalmatinskih klapa „Na vr' sela“, Ribarska večer, ribarska manifestacija „Gušti mora“, glazbeni „Muul Festival“, „Like for bike“ biciklijada općine Sv. Filip i Jakov, Beach rugby turnir u Sv. Filip i Jakovu, Kup hrvatske sprint triatlon „Otok ljubavi“, Neslužbeno prvenstvo Dalmacije u natjecanju u vožnji drvenih karića na balinjere u Sv. Filipu i Jakovu, i mnoga druga događanja.

Na području Općine razvijena je infrastruktura u području sporta i rekreacije. Sportovi koji se populariziraju i provode kroz udruge na području Općine su jedrenje, vaterpolo, boćanje, ragbi, nogomet, mali nogomet, košarka, pikado i šah. Matični objekt Osnovne škole Sveti Filip i Jakov raspolaže s modernom, trodijelnom dvoranom. Travnato nogometno igralište NK Nova Zora raspolaže s vanjskom rasvjetom. Nadalje, 2018. godine otvoreno je obnovljeno igralište malih sportova kod Vile Donat („Kod bunara“) u središtu naselja Sveti Filip i Jakov. Igralište ima gumiranu podnu oblogu, reflektore i tribine s PVC sjedalnicama (Slika 37).

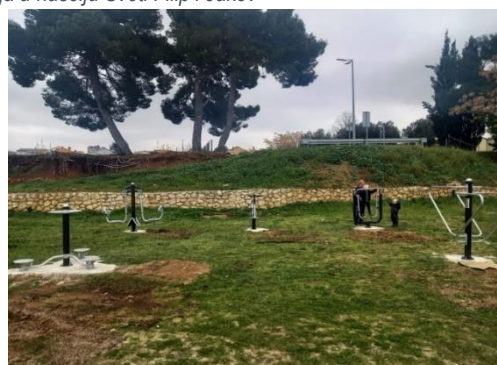
Slika 37: Igralište malih sportova ("Kod bunara") u središtu naselja Sveti Filip i Jakov

Izvor: B-portal.hr

Općina kontinuirano ulaže napore u izgradnju, održavanje i obnovu sportskih i dječjih igrališta. Na plaži Iza Banja izgrađeno je dječje igralište, a u 2021. godini trebalo bi biti i operativno otvoreno fitness igralište s 5 sprava i

Slika 38: Dječje igralište i igralište za fitness na otvorenom na plaži Iza Banja u naselju Sveti Filip i Jakov

vanjskom rasvjetom (Slika 38).

Izvor: TZ općine Sveti Filip i Jakov; Općina Sveti Filip i Jakov

U odnosu na društveno poticanu stanogradnju, Općina je sklopila je s Agencijom za pravni promet i posredovanje nekretninama Predugovor o međusobnim pravima i obvezama u pogledu izgradnje građevine prema provedbenom programu društveno poticane stanogradnje. Planirani smještaj projekta je u zoni Rabatin u Svetom Filip i Jakovu, a projekt obuhvaća četiri stambene zgrade s 24 stana, za koje su u 2021. godine ishođene građevinske dozvole.

Slika 39: Društveno poticana stanogradnja u Općini - Rabatin u naselju Sveti Filip i Jakov

Izvor: Općina Sveti Filip i Jakov

Vaninstitucionalna socijalna skrb u Općini provodi se kroz projekt „**Zaželi – Sv. Filip i Jakov**“ (trenutno u drugoj fazi) te kroz Dnevni centar za starije osobe Arka u naselju Sveti Filip i Jakov koji nudi usluge njege i skrbi za starije osobe od strane njegovateljica i uz nadzor medicinskog osoblja. Također, od 2021. godine u sklopu programa „Pozovi i GDCK BNM te vozi“, kojeg u trajanju od dvije godine za područje Grada Biograd na Moru i susjednih JLS (uključujući Općinu) provodi Hrvatski Crveni križ Gradsko društvo Crvenog križa Biograd na Moru, u partnerstvu s Gradom Biogradom na Moru, pružaju se besplatne usluge prijevoza osoba starije životne dobi, čime se potiče neovisnost i mobilnost ugroženih skupina stanovnika. Institucionalna skrb o starijim i nemoćnim osobama na području Općine provodi se u domu za starije i nemoćne osobe, koji je u privatnom vlasništvu. Centar za rehabilitaciju Sv. Filip i Jakov obavlja djelatnost institucionalne i vaninstitucionalne socijalne skrbi o djeci s teškoćama u razvoju i odraslim osobama s intelektualnim oštećenjima. Usluge koje pruža su: smještaj, poludnevni i cjelodnevni boravak, organizirano stanovanje, rana intervenciju, individualna i grupna psihosocijalna usluga, pomoć u kući. Centar je kapaciteta 80 osoba. Osnivačka prava nad Centrom ima Republika Hrvatska.

Primarna zdravstvena zaštita dostupna u Općini obuhvaća uslugu opće/obiteljske medicine i polivalentne dentalne zdravstvene zaštite. Ordinacija opće / obiteljske medicine i stomatološka ordinacija djeluju kao privatne ordinacije koji su ugovorni subjekti Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. Dom zdravlja ostalim elementima primarne zdravstvene zaštite (primarna zdravstvena zaštita djece i žena) je u Biogradu na Moru.

Vidljiva je potreba trajnog rješavanja vaninstitucionalne skrbi o starijim osobama u Općini.

2.10 Analiza financija Općine

U Tablici 22 prikazan je proračun Općine koji obuhvaća razdoblje od 2018. do 2020. godine, uključujući i projekciju za 2021. godinu. Proračun osim za redovno financiranje poslova, funkcija i programa Općine također služi kao instrument ekonomske politike kojim se utječe na ekonomsko blagostanje Općine, odnosno ekonomski rast i zaposlenost. Prihodi općinskog proračuna u razdoblju od 2016. do 2020. godine narasli su za 49%, što ukazuje da je Općina ulagala značajne napore u ostvarivanje strateških prioriteta sadržanih u Programu ukupnog razvoja Općine Sveti Filip i Jakov 2016. – 2020.

Najveći udio u planiranim prihodima Općine za 2021. godinu imat će prihodi od poreza, koji čine 50% ukupnih prihoda poslovanja. Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna sudjeluju u planu ukupnih prihoda poslovanja Općine za 2021. godinu u udjelu od 35%. Najveći udio (46%) u planiranim rashodima u 2021. godini odnosit će se na materijalne rashode.

Tablica 22: Izvršenje proračuna za 2018., 2019., 2020. godinu i plan za 2021. godinu za Općinu

HRK	2018.	2019.	2020.	2021.
	IZVRŠENJE	IZVRŠENJE	IZVRŠENJE	PLAN
I. PRIHODI POSLOVANJA	23.278.792	27.000.866	23.772.903	52.799.352
1) Prihodi od poreza	11.511.430	12.248.102	10.764.261	26.268.347
2) Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna	2.277.569	3.745.381	5.468.690	4.941.029
3) Prihodi od imovine	1.108.091	1.301.280	1.127.955	2.770.179
4) Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada	8.183.864	9.521.503	6.331.121	18.689.798
5) Prihodi od prodaje proizvoda te pruženih usluga i prihodi od donacija	182.226	179.500	71.000	30.000
6) Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	15.612	5.100	9.876	100.000
II. RASHODI POSLOVANJA	21.387.580	24.617.959	17.682.464	31.500.780
1) Rashodi za zaposlene	4.023.761	4.700.939	4.212.637	8.114.100
2) Materijalni rashodi	10.985.424	12.190.941	8.064.036	14.552.966
3) Financijski rashodi	1.102.169	2.448.567	466.191	532.000
6) Subvencije	0	178.000	155.000	300.000
7) Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna	2.170.791	2.470.272	2.476.385	2.770.713
8) Naknade građanima i kućanstvima i druge naknade	510.732	651.839	527.577	735.000
7) Ostali rashodi	2.594.703	1.977.401	1.780.638	4.496.000
III. VIŠAK / MANJAK	1.891.212	2.382.907	6.090.439	21.298.572

Izvor: Općina Sveti Filip i Jakov

Prihodi poslovanja općinskog proračuna su u 2020. godini bilježili pad od 12% u odnosu na prethodnu godinu pri čemu je značajan pad proračunske stavke Prihodi od upravnih i administrativnih pristojbi, pristojbi po posebnim propisima i naknada (- 34 %). što korelira s utjecajem krize povezane s pandemijom COVID – 19.

Ukupne obveze Općine su na dan 31. 12. 2020. g. iznosile HRK 27.729.575. Vlastiti izvori financiranja na dan 31. 12. 2020. g. su iznosili HRK 1.032.862.606 odnosno 97% ukupnih izvora financiranja. Iznimno visoka razina vlastitih izvora omogućava ulaganja u razvojne projekte (Tablica 23).

Tablica 23: Bilanca Općine, 31. prosinca 2020. godine

HRK	31.12.2020.
IMOVINA	1.060.592.181
Nefinancijska imovina	1.029.605.789
Financijska imovina	30.986.392
Novac u banci i blagajni	145.659
Dionice i udjeli u poduzećima	20.672.100
Potraživanja za prihode poslovanja	9.901.405
Potraživanja od prodaje nefinancijske imovine	209.230
VLASTITI IZVORI I OBVEZE	1.060.592.181
Ukupne obveze	27.729.575
Obveze za kredite i zajmove	14.206.334
Ostale za rashode poslovanja	6.662.872
Obveze za nabavu nefinancijske imovine	6.860.369
Vlastiti izvori	1.032.862.606
VLASTITI IZVORI I OBVEZE	97%

Izvor: Općina Sveti Filip i Jakov

Analiza financijskog položaja ukazuje na visoku stabilnost općinskih financija, što predstavlja vrlo dobru pretpostavku za financiranje razvojnih projekata.

2.11 Usporedna analiza

Pri usporednoj analizi razvijenosti Općine promatraju se ključni pokazatelji koji ukazuju na povezanost lokalnog razvoja, broja radno aktivnog stanovništva, razine registrirane nezaposlenosti i razine produktivnosti, odnosno ekonomske aktivnosti. **U razdoblju od 2011. godine do 2020. godine**, Općina je bilježila značajan razvojni zamah – proračun, odnosno poslovni prihodi Općine su narasli za 145%, odnosno **prosječna godišnja stopa rasta poslovnih prihoda proračuna Općine iznosila je 12%**. U 2020. godini proračunski prihodi su bili na razini od 23,8 milijuna HRK. Nastavno na to, prosječna godišnja stopa rasta proračunskih prihoda po stanovniku je 14%, a taj je pokazatelj u 2020. iznosio 5.837 HRK.

Rast fiskalnih kapaciteta Općine dovodi se u vezu s rastom prihoda od poreza, dijelom nastavno na povećanje kvalitete radnih mjesta u Općini, ali i prilivima inozemnih pomoći u proračun Općine, odnosno pomoći od subjekata općeg proračuna – što ukazuje na to da **je Općina bila spremna kroz projektnu aktivnost osiguravati bespovratna sredstva za pripremu i provedbu projekata koji se sufinanciraju iz proračuna EU, odnosno proračuna RH**. Kako se analitičkoj podlozi ovog dokumenta broj zaposlenih prati kroz kretanje broja osiguranika HZMO – a po mjesecima, s podacima javno dostupnima od prosinca 2014. godine (podaci za razdoblje 2011. – 2014. nisu na raspolaganju za utvrđivanje trenda), u pregledu se promatra razdoblje s dostupnim podacima, od 2015. do 2020. godine. Za to razdoblje (promatrajući broj osiguranika HZMO – a u mjesecu svibnju, u razdoblju od 2015. – 2020.) vidljiva je stagnacija rasta registrirane zaposlenosti, no pretpostavlja se povećana kvaliteta posla, odnosno transformacija radnih mjesta na ona bolje plaćena. Registrirana nezaposlenost u razdoblju 2011. – 2020. padala je prosječnom godišnjom stopom od 7%, a 2020. godine broj nezaposlenih stanovnika Općine bio je 133. Ukupno radno aktivno stanovništvo u 2020. godini u Općini je 856 osoba. **Iako je razina generirane novostvorene vrijednosti u Općini rasla zadovoljavajućom brzinom, a visina bruto domaćeg proizvoda**

(BDP) Općine po stanovniku⁶ se približila prosjeku RH (na 88 %), usporedne JLS, odnosno JRS u RH i EU iskazuju više aktualne razine BDP – a po stanovniku.

Zadarska županija, odnosno Općina, mora i dalje ubrzavati razvoj kako bi se sustigla razina lokalnog razvoja usporednih JRS i JLS. Primjerice, u 2011. godini BDP po stanovniku Istarske županije iznosio je € 13.270, a u 2018. € 15.570, odnosno u promatranom razdoblju narastao je za 17%. U istome vremenu za dani pokazatelj, Zadarska županija je bilježila rast od 33 %, s početnom vrijednosti od €8.114 u 2011. godini, na razinu od € 10.803 u 2018. godini. Na Slici 40 predstavljen je usporedni prikaz pokazatelja razvijenosti u odnosu na JLS u RH i EU.

Slika 40: Usporedni prikaz pokazatelja razvijenosti za usporedne JLS i Općinu

	ANKARAN (SLO)	GORNJA RADGONA (SLO)	CESTICA (VŽ)	MEDULIN (IŽ)	SV. FILIP I JAKOV (ZŽ)
BROJ STANOVNIKA	3.215	8.693	5.806	6.400	4.703
PRORAČUN / UKUPNI PRIHODI (2020)	€ 9,6 MIL.*	€ 8,1 MIL.*	€ 3,2 MIL.	€ 9,9 MIL.	€ 3,1 MIL.
PRIHODI PO STANOVNIKU	€ 3.007	€ 931	€ 381	€ 1.543	€ 688
BROJ ZAPOSLENIH (08/2020)	1.478	4.014	1.035	2.072	822
STOPA ZAPOSLENOSTI (% od ukupnog broja stanovnika)	46%	46%	18%	32%	18%
BROJ NEZAPOSLENIH (2020)	180	250	49	165	133
BDP / STANOVNIKU (2018)	€ 22.948	€ 15.700	€ 10.899	€ 15.570	€ 10.803
INDEKS (NACIONALNA EKONOMIJA = 100)	100%	71%	89%	127%	88%
INDEKS (EU27= 100)	95%	65%	39%	55%	38%

Izvor: Eurostat; HZZ; DZS; HZMO / Obrada T&MC Group

Općina Medulin u Istarskoj županiji je s obzirom na vrijednost indeksa razvijenosti (116,883) drugo-rangirana JLS u RH. Proračunski prihodi poslovanja po stanovniku Općine iznose €1.543, što je značajno viši iznos u odnosu na Općinu, koja je na tek 44% visine tog iznosa - € 688. Općina Medulin bilježi visoku stopu zaposlenosti, a na prisutnim radnim mjestima generira se viša razina novostvorene vrijednosti pa se općina nalazi na 127% razine razvijenosti RH u odnosu na pokazatelj razine BDP-a po stanovniku Općine. Izražene razvojne razlike između RH i EU vidljive su u odnosu na indeks u odnosu na prosjek razine pokazatelja BDP-a po stanovniku za svih 27 država članica EU. Usporedne JLS u Sloveniji Gornja Radgona i Ankaran, nalaze se na 65 %, odnosno 95 % razine razvoja EU, dok Medulin, kao jedna od razvijenih JLS u RH, je na tek 55 % razine razvoja EU.

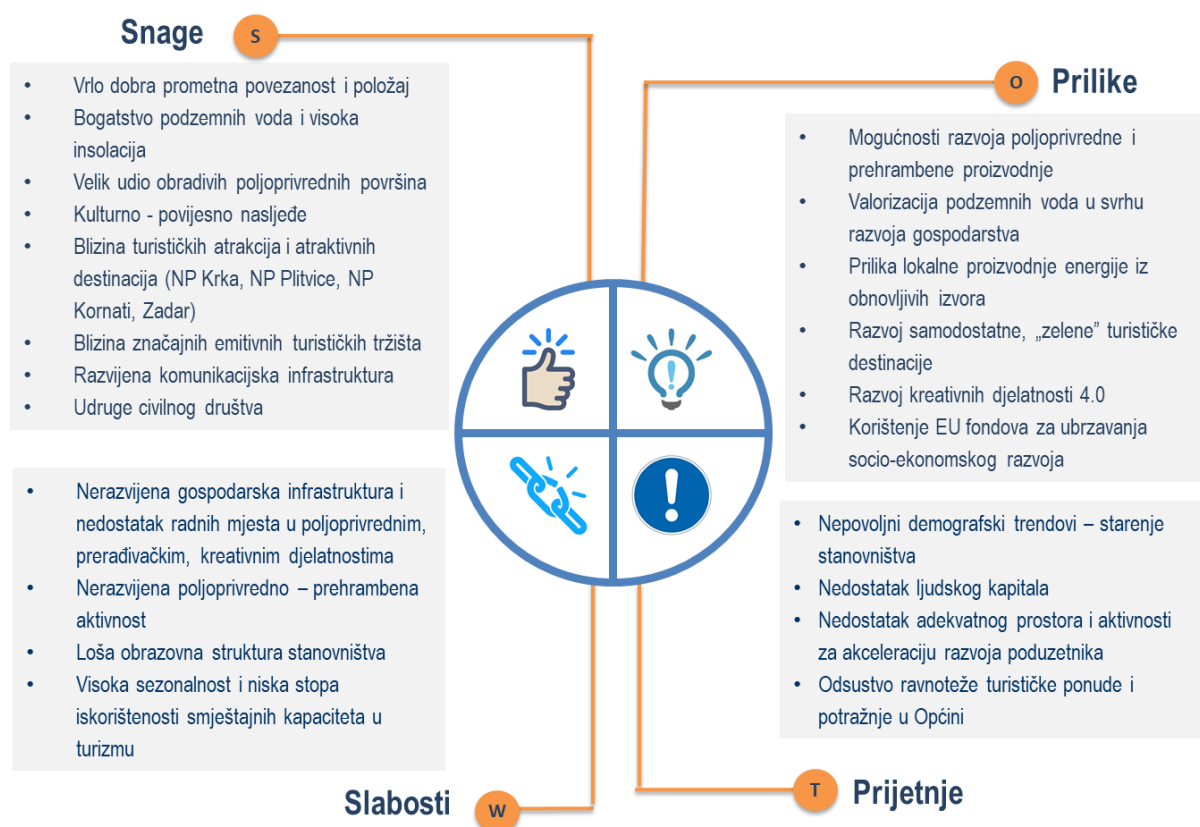
Održavanje ubrzanog razvoja je imperativ, no učinci COVID – 19 krize na općinske fiskalne kapacitete će zasigurno otežati umanjivanje gospodarskih razlika u odnosu na usporedne JLS u EU.

⁶ Dostupne su samo vrijednosti bruto domaćeg proizvoda na razini JRS – Zadarske županije. Posljednji javno dostupni podaci odnose se na 2018. godinu.

2.12 SWOT analiza – razvojni izazovi i potencijali

Kako bi se definirale glavne razvojne potrebe Općine u razdoblju 2021. – 2027. godina, potrebno je na temelju analitičke podloge, odnosno analize sadašnjeg razvojnog stanja Općine, kao i razvojnih trendova, provesti analizu internih snaga i slabosti Općine, kao i analizu opasnosti i prilika vezanih uz vanjsko okruženje. Neizvjesnosti koje dolaze iz vanjskog okruženja amplificirane su učincima COVID – 19 globalne krize, za koje se pretpostavlja da će uzorkovati trajne promjene u svim područjima društva i gospodarstva, no smjerovi i opseg promjena nisu u potpunosti poznati. Slika 41 prikazuje analizu internih snaga i slabosti te prilika i opasnosti (alat SWOT analize).

Slika 41: SWOT analiza razvoja Općine

Poljoprivredni potencijali i bogatstvo podzemnih voda te količina sunčeve energije predstavljaju **snage** koje se mogu iskoristiti za razvoj poljoprivredne i prerađivačke djelatnosti. Razvijena komunikacijska infrastruktura u pogledu mogućnosti i brzina pristupa internetu je horizontalna pretpostavka razvoja „pametnog“ gospodarstva, no potrebno je na njoj dalje razvijati primjenu digitalnih rješenja koja će omogućiti unapređenje ruralnih usluga i inkubaciju „pametnih“ poduzeća u Općini. Prometni položaj na DC 8, blizina autoceste A1 i Zračne luke Zadar mogu biti valorizirani u svrhu ubrzanja razvoja Općine. S obzirom na dobru cestovnu povezanost, Općina je pristupačna turistima emitivnih turističkih tržišta Srednje Europe, koji na turistički odmor putuju automobilima.

Niska razina ekonomskih aktivnosti i nedostatak radnih mjesta predstavljaju sadašnje **glavne slabosti** Općine. Također, nedostatak visokoobrazovanog stanovništva ukazuje na slabosti Općine u odnosu na potrebni ljudski kapital za diversifikaciju gospodarstva te digitalnu i zelenu tranziciju gospodarstva Općine.

Sinergija poljoprivredno – prehrambene i turističke djelatnosti, uz istovremeni razvoj lokalnih postrojenja za kogeneracijsku proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, u Općini predstavlja **priliku** stjecanja epiteta samoodržive, samodostatne i „zelene“ Općine. Uz osiguravanje uvjeta za inkubaciju i akceleraciju poduzeća u području novih tehnologija i kreativnih djelatnosti, moguća je diversifikacija gospodarske strukture Općine i razvoj novih, kvalitetnih radnih mjesta.

Glavne **prijetnje** održivom socio-ekonomskom razvoju Općine predstavlja nedostatak ljudskog kapitala koji se odnosi na lošu obrazovnu strukturu stanovništva i nepovoljne demografske trendove. Općina mora postati atraktivna ljudskim kako bi zadržala i privukla talente potrebne za ubrzan razvoj u području pametne poljoprivredno – prehrambene industrije, održivog turizma, kreativnih djelatnosti i obrazovanja. Potonje je moguće samo kroz intervencije u unapređenje kvalitete života i ponudu kvalitetnih radnih mjesta u Općini.

2.13 Pregled ključnih razvojnih potreba

U odnosu na analizu postojećeg stanja i ustanovljene razvojne izazove i potencijale, utvrđene su razvojne potrebe Općine u razdoblju 2021. – 2027. Glavna potreba odnosi se na **ostvarivanje ubrzanog socio – ekonomskog razvitka**, koji će biti održiv i čije će koristiti osjetiti svi dionici na razini Općine. Također, Općina mora izgraditi **otpornost** na aktualne i buduće krize i katastrofe.

Na temelju analize sadašnjeg stanja i trendova u okruženju, ključne razvojne potrebe Općine definiraju se mogu definirati prema slijedećem:

- 1. Dinamiziranje ekonomskih aktivnosti te stvaranje kvalitetnih i bolje plaćenih radnih mjesta** predstavlja glavnu razvojnu potrebu.;
- 2. Promjena gospodarske strukture prema dugoročno održivim ekonomskim aktivnostima** u kontekstu razvojne paradigme „**pametna općina**“ je također jedna od prioritarnih razvojnih potreba.
- 3. Unapređenje kvalitete života**, ulaganja u obrazovnu, kulturnu i društvenu infrastrukturu te stvaranja pretpostavki za **ubrzavanje ukupnog socio-ekonomskog razvitka**.

Slika 42: Sažetak ključnih razvojnih potreba Općine u razdoblju 2021. - 2027. godina

**III. GDJE ŽELIMO
BITI 2027.
GODINE?**

3 VIZIJA I STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE DO 2027. GODINE

3.1 Potrebna unapređenja i prioriteta intervencije

Glavni opći cilj kojeg općinska uprava želi ostvariti u razdoblju 2021. – 2027. godina je ubrzani društveno-ekonomski razvitak Općine temeljen na diversificiranoj gospodarskoj strukturi. Za ostvarivanje postavljenog općeg razvojnog cilja potrebno je planirati područja u kojima će Općina intervenirati koristeći se mogućnostima koje pruža EU mehanizam za oporavak od COVID 19 krize iz 2020. godine i jačanje otpornosti na slične šokove u budućnosti te strukturnih i kohezijskih fondova EU iz višegodišnjeg financijskog okvira EU 2021-2027. Nastavljeno na analizu sadašnjeg stanja te definiranih razvojnih potreba i potrebnih unapređenja, Općina će intervenirati u slijedećim područjima djelovanja:

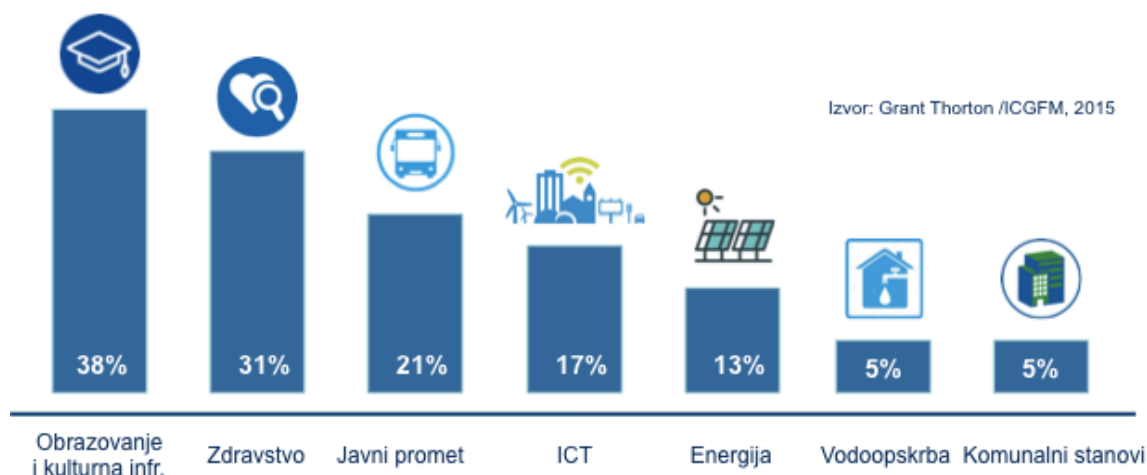
- 1. „Pametno gospodarstvo“ – promjena gospodarske strukture** – postojeću poduzetničku strukturu u kojoj dominiraju mikro poduzeća u radno intenzivnim djelatnostima je nužno sustavno transformirati prema „pametnom gospodarstvu“ i digitalnoj ekonomiji, odnosno ekonomskim aktivnostima koja se temelje na industrijskoj paradigmi 4.0. Nužna je intervencija Općine kako bi se inkubirala „pametna“ poduzeća te akcelerirao razvoj postojećih poduzeća, uz diversifikaciju te digitalnu i zelenu tranziciju njihova poslovanja. Izražena sezonalnost turističkog prometa i neodgovarajuća razina kvalitete turističkog smještaja prepoznati su kao razvojni nedostaci sektora turizma u Općini. Općina raspolaže prirodnim potencijalima čija valorizacija mora ići u smjeru intenzivnog poticanja razvoja specifičnih oblika turizma (aktivni turizam – biciklizam, *tekking* – *hiking*, agro – turizam, kulturni turizam i sl.). Također, potrebno je stvoriti poticajno okruženje za privlačenje investicija u kvalitetne smještajne kapacitete s unikatnom atrakcijskom vrijednošću. S obzirom na slabo valoriziran potencijal obradivih poljoprivrednih površina, potrebna je intervencija Općine kako bi se stvorili prostorni uvjeti i infrastruktura za razvoj „pametne poljoprivrede“.
- 2. „Pametno življenje“ – unapređenje uvjeta života u Općini** – visoka kvaliteta života ima pozitivan odraz na migracijski saldo, odnosno na privlačenje kvalitetnih ljudskih potencijala. Kako bi Općina bila vrlo poželjna za život, ona će intervenirati u ovom području održavanjem, rekonstrukcijom i/ili izgradnjom kulturne infrastrukture (centara kulture), razvijanjem infrastrukture za slobodno vrijeme i okupljanje, sportsko - rekreacijske infrastrukture i sl. Također, potrebne su intervencije Općine u unapređenje razine urbanističko – arhitektonskog uređenja Općine, kako bi se osigurala atraktivnost u smislu stanovanja, ali i turističkih posjeta.
- 3. „Pametno upravljanje“ – gradska uprava, energija i okoliš** – unapređenja u ovom području djelovanja su nužna te ih je u okviru razvojnog koncepta „pametna općina“ potrebno provesti primjenom novih i digitalnih tehnologija. Osobito su važni digitalizacija općinske uprave i općinskih poduzeća, obrazovanja i unapređenja vještina i znanja stanovnika Općine te ostalih

usluga koje su potrebne stanovnicima Općine. Nadalje, potrebno je ulagati stalne napore u očuvanje okoliša, promicanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije (u zgradama javnog sektora, javnoj infrastrukturi i javnoj mobilnosti) te promicanje lokalne proizvodnje energije iz obnovljivih izvora. Navedeno utječe na cjenovnu dostupnost električne i toplinske energije za stanovnike Općine, ali i za poduzeća nastanjena u Općini te poljoprivredna gospodarstva u sustavu „pametne poljoprivrede“.

U izboru prioriteta intervencije i ulaganja Općine mogu pomoći primjeri najbolje prakse ulaganja jedinica lokalne samouprave u EU, posebno u državama – članicama koje su u protekla dva desetljeća ostvarila snažan razvoj i napredak. Slika 43 pokazuje koje prioritete intervencije najčešće biraju lokalne jedinice u EU.

Slika 43: Ulaganja jedinica lokalne samouprave – prioriteti intervencije

Izvor: Grant Thornton, Prilagodba T&MC Group

Najveće multiplikacijske učinke na lokalni razvoj ostvaruju ulaganja u obrazovanje i kulturnu infrastrukturu, dostupnost kvalitetnih zdravstvenih i socijalnih usluga na lokalnoj razini, lokalnu javnu mobilnost, digitalne tehnologije i lokalnu proizvodnju energije te opskrbu energijom i vodom. Razvojni koncept „pametna općina / pametno selo“ također naglašava potrebu ulaganja u gornjim područjima najbolje europske prakse.

3.2 Razvojna vizija i posebni razvojni ciljevi Općine do 2027. godine

Vizijom Plana razvoja Sveti Filip i Jakov 2027 predviđen je razvoj Općine temeljen na principima održivog razvoja, očuvanju i valorizaciji prirodnog i kulturnog bogatstva, socijalnoj uključenosti i suradnji svih dionika – kako bi se osiguralo kvalitetno mjesto za život budućim generacijama. Za uspješnu provedbu Plana razvoja Sveti Filip i Jakov 2027 potrebno je ne samo mobilizirati lokalnu samoupravu i njezine institucije, već i njene stanovnike. Pri tome će Općina pokretati razvojne projekte kako bi se realizirali posebni ciljevi sadržani u Planu razvoja Sveti Filip i Jakov 2027. Općina će svojim razvojnim projektima i intervencijama iz općinskog proračuna poticati ulaganja privatnog sektora, odnosno kućanstava, PG-a i poduzetnika.

3.2.1 Razvojna vizija Sveti Filip i Jakov 2027

U procesu definiranja strateških ciljeva polazi se od definiranja vizije. Vizija razvoja je inspirativno viđenje, odnosno deklaracija koja definira ono što se želi postići u razdoblju planiranja te služi kao jasan vodič za odabir specifičnih i operativnih ciljeva. Ovim dokumentom definirana je sljedeća vizija razvoja Općine u razdoblju do 2027. godine:

Općina s „pametnim gospodarstvom“ i „pametnom poljoprivredom“, razvijenim turizmom, očuvanim okolišem te razvijenom kulturnom, društvenom i sportskom infrastrukturu koja brine o svim svojim građanima i stvara kvalitetne uvjete života na svom području!

3.2.2 Posebni razvojni ciljevi koje Općina želi ostvariti do 2027. godine

Na temelju strateških dokumenata višeg ranga, odnosno nacionalnih strateških dokumenata (NRS 2030, NPOO, Županijski plan razvoja do 2027.), ovdje se definiraju **posebni razvojni ciljevi** koje Općina planira ostvariti u razdoblju 2021-2027. godina.

Ovim razvojnim dokumentom postavlja slijedeće **posebne razvojne ciljeve**:

- 1. Razvoj i diversifikacija strukture gospodarstva na području Općine** – u Općini će se razvijati nova gospodarska struktura s poduzetnicima u području Industrije 4.0, kreativnih djelatnosti i turizma 4.0 koja umjesto radnih mjesta prošlosti stvara nova, „zelena i digitalna“, bolje plaćena radna mjesta budućnosti. Pri tome će naglasak biti na istraživanjima i razvoju novih proizvoda – u suradnji s visokoškolskim ustanovama koje mogu dio svojih operacija izvoditi na području Općine.

Analizom sadašnjeg stanja je utvrđeno da se ubrzanje društveno-ekonomskog razvitka ne može temeljiti na postojećoj gospodarskoj strukturi. Potrebne su promjene u lokalnom gospodarstvu i stvaranje nove gospodarske strukture s "pametnim poduzećima" koja će stvarati nova i kvalitetna radna mjesta. Za ostvarivanje ovog razvojnog cilja planiraju se **sljedeće provedbene mjere:**

M 1.1 – Razvoj postojeće i proširenje poduzetničke zone kao središnjeg mjesta razvoja gospodarstva u Općini

M 1.2 – Razvoj širokopojasnog pristupa Internetu kao predujeta za tranziciju prema pametnog gospodarstvu i poljoprivredi

M 1.3 – Unapređenje i razvoj "pametne i zelene" javne turističke infrastrukture kao pretpostavke za razvoj "održivog turizma"

- 2. Stvaranje prostornih uvjeta i infrastrukture za razvoj „pametne poljoprivrede“** – u Općini će se poticati transformacija PG – ova prema „pametnoj poljoprivredi“ . Kako bi se omogućila visoko učinkovita i održiva poljoprivredna proizvodnja u Općini, odnosno „zelena i digitalna“ poljoprivredno – prehrambena industrija, bit će potrebno osigurati infrastrukturu za stvaranje efikasnih i kvalitetnih sustava upravljanja vodom i hranjivim elementima – posebice u odnosu na valorizaciju potencijala bogatstva podzemnih voda u Općini.

Raspoloživi prirodni resursi te tradicija poljoprivredne proizvodnje, osobito u području proizvodnje voća i povrća, predstavljaju pretpostavke za ubrzanje razvoja ovog ekonomskog sektora u Općini i stvaranje novih radnih mjesta. Razvoj poljoprivrednih djelatnosti se danas mora temeljiti na novim tehnologijama, korištenju obnovljivih izvora energije i lokalnoj preradi poljoprivrednih proizvoda. U tom kontekstu se planiraju sljedeće **mjere intervencije** u ovom prioritarnom području djelovanja:

M 2.1 – Izgradnja javne prometne i poljoprivredne infrastrukture u cilju ubrzanja razvoja poljoprivrede na

M 2.2 – Uspostavljanje sustava digitalnog umrežavanja poljoprivrednih proizvođača

M 2.3 – Razvoj sustava prijenosa znanja i cjeloživotnog učenja poljoprivrednih proizvođača na području Općine

- 3. Unaprjeđenje kvalitete života u Općini** – sva općinska naselja će imati unaprjeđene sve aspekte kvalitete života u odnosu na provedeno sveobuhvatno uređenje. Ono će biti temeljeno na urbanističko – arhitektonskoj studiji koja će dati temelje za detaljni urbanističko – arhitektonski plan u skladu s kojim će biti građeni i/ili uređivani javni i privatni objekti. Također, Općina će osigurati adekvatne prostore za udruge i programe u kulturi, sportu i ostalim kreativnim djelatnostima.

Osim stvaranja novih i kvalitetnih radnih mjesta na području Općine, podizanje opće kvalitete življenja je jedna od temeljnih pretpostavki zadržavanja sadašnjih i privlačenja novih ljudskih potencijala (demografske obnove) nužnih za ubrzanje ekonomskog razvitka. U ovom području se planiraju **sljedeće mjere:**

- M 3.1 – Nastavak razvoja komunalne infrastrukture i zaštite okoliša
- M 3.2 – Uređenje javnih površina, pješačkih zona i šetnica
- M 3.3 – Unaprjeđenje obrazovne, društvene, sportske i kulturne infrastrukture
- M 3.4 – Razvoj zdravstvene i socijalne infrastrukture

4. Digitalna i zelena tranzicija Općine – u okviru razvojnog koncepta „pametna općina” bit će digitalizirana općinska uprava i komunalne usluge, razvijene digitalizirane usluge zdravstvene i socijalne skrbi, razvijene usluge „pametne” lokalne javne mobilnosti temeljene na obnovljivim izvorima energije, uspostavljen sustav razmjene lokalnih proizvoda i usluga, uspostavljen digitaliziran sustav zaštite okoliša, unaprijeđena energetska učinkovitost zgrada javnog sektora te općinske infrastrukture.

Općina planira korištenje digitalnih tehnologija unaprijediti kvalitetu i dostupnost javnih usluga koje općinska uprava pruža svojim stanovnicima i posjetiteljima. Komunalna poduzeća i poduzeća u vlasništvu Općine također planiraju digitalizacijom poslovanja unaprijediti kvalitetu svojih usluga.

Lokalno dostupne obnovljive izvore će Općina iskoristiti za mono- i kogeneracijsku proizvodnju energije. Općina također planira otok Babac transformirati u "zeleni otok" u cilju stvaranja pretpostavki za razvoj specifičnih oblika turizma (zeleni turizam, kulturni turizam i sl). Za ostvarivanje ovog cilja planiraju se slijedeće **provedbene mjere:**

- M 4.1 – Digitalizacija javnih usluga koje pruža Općina i njena poduzeća
- M 4.2 – Razvoj sustava odvojenog prikupljanja otpada i zaštite okoliša
- M 4.3 – Razvoj lokalne proizvodnje energije iz obnovljivih izvora
- M 4.4 – Urbanističko i komunalno uređenje otoka Babac kao "zelenog otoka"

3.2.3 Ključni pokazatelji ishoda mjera intervencije

Za praćenje ostvarivanja ciljeva identificirani su pokazatelji ishoda, kako slijedi:

Posebni cilj	Pokazatelj ishoda	Jedinica mjere	Ciljana vrijednost 2027. g.
PC 1. Razvoj i diversifikacija strukture gospodarstva na području Općine	Udio poduzeća s inovacijskim proizvodima	% od ukupnog broja poduzeća na području Općine	30%
	Izgrađenost infrastrukture u poduzetničkoj zoni	% izgrađenosti	100%
	Iznos dodijeljenih potpora za razvoj poduzetništva i obrtništva na godišnjoj razini	% povećanja dodijeljenih sredstava iz proračuna Općine	20%
	Izgrađenost potporne poduzetničke infrastrukture	Broj jedinica poduzetničke potporne infrastrukture (inkubatora/ akcelerator)	1
PC 2. Stvaranje prostornih uvjeta i infrastrukture za razvoj „pametne poljoprivrede“	Izgrađenost javne poljoprivredne infrastrukture	Broj jedinica javne poljoprivredne infrastrukture (centar kompetencija/ logistički centar)	1
	Udio OPG koji koriste nove tehnologije u poljoprivrednoj proizvodnji	% od ukupnog broja OPG	20%
	Izgrađenost prometne infrastrukture do poljoprivrednih površina	% izgrađenosti	100%
	Izgrađenost sustava navodnjavanja poljoprivrednih površina	% od ukupnog broja OPG koji koriste javni sustav navodnjavanja	80%
PC 3. Unaprjeđenje kvalitete života u Općini	Stanovništvo priključeno na javni sustav vodoopskrbe i odvodnje	% stanovništva	100%
	Postotak stanovnika koji žive 10 minuta pješice udaljeni od javnih zelenih površina	% stanovništva	80%
	Broj novoizgrađene/rekonstruirane infrastrukture za kulturu, sport i rekreaciju	Broj objekata	3
	Povećanje dostupnih zdravstvenih i socijalnih usluga građanima	% povećanja	20%
PC 4. Digitalna i zelena tranzicija Općine	Udio usluga općinske uprave koje su dostupne putem digitalnih kanala	% od ukupnog broja usluga koje pruža Općina	80%
	Udio komunalnog otpada koji se razdvaja na kućnom pragu	% od ukupne količine otpada	80%
	Povećavanje lokalne proizvodnje energije iz obnovljivih izvora	Broj objekata koji proizvode energiju iz obnovljivih izvora	3
	Izgrađenost infrastrukture na otoku Babac	% izgrađenosti	100%
	Izgrađenost infrastrukture za e-vozila	Broj punionica e-vozila	10

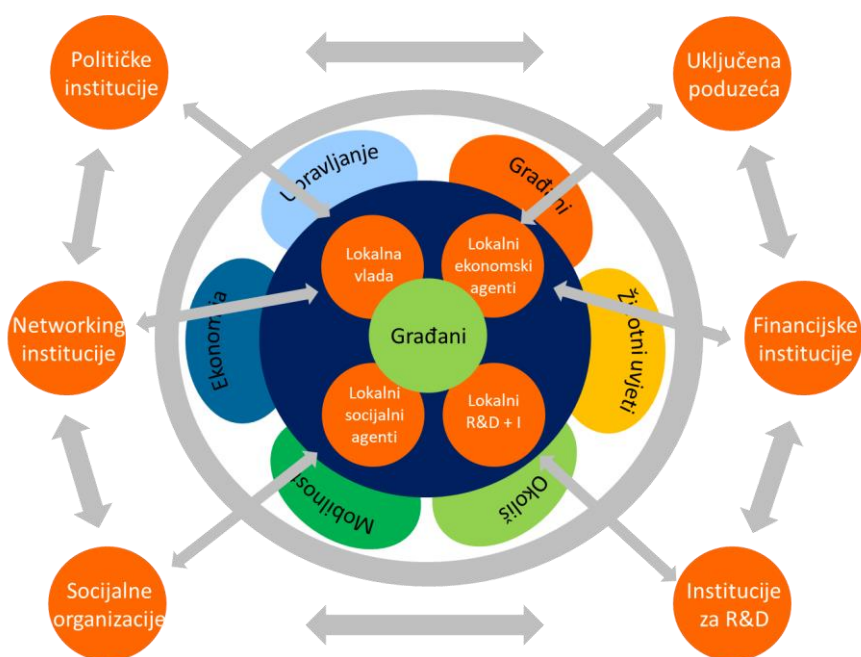
IV. KAKO ĆEMO PROVESTI PLAN?

4 KAKO ĆEMO PROVESTI PLAN – PROVOĐENJE I MONITORING

4.1 Implementacija i organizacijski okvir provedbe

Provedba Plana razvoja Sveti Filip i Jakov 2027 i ostvarivanje željenih ishoda odvijati će se kroz implementaciju razvojnih projekata prema Katalogu razvojnih projekata Sveti Filip i Jakov 2027, koji je sastavni dio procesa strateškog planiranja. Implementacijom je potrebno strukturirano upravljati te uključiti širi krug zainteresiranih strana – dionika procesa (Slika 46).

Slika 44: Zainteresirani dionici u procesu implementacije Plana razvoja Sveti Filip i Jakov 2027

Izvor: ASCIMER – Prilagodba T&MC Group

Iskustvo provedbe strateških projekata lokalnog razvoja, koji se temelje na konceptu „pametna grad / pametna općina”, ukazuje na slijedeće **glavne činitelje uspješnosti**:

1. uključenost svih lokalnih zainteresiranih strana prikazanih na Slici 46.
2. uključenost stanovnika – stanovnici moraju kontinuirano sudjelovati za vrijeme razvoja i trajanja projekata
3. uspostavljanje organizacije i upravljanje na više razina
 - stvaranje ad-hoc poduzeća za veće projekte (osnivanje poduzeća za upravljanje projektom može značajno pomoći u implementaciji, moguće je osnivanje i lokalnih razvojnih agencija koje će surađivati s interesnim dionicima u određenim projektima)
 - pravni okvir (ključan problem za nabavu u procesu implementacije koji mora biti uzet u obzir)
4. održivost i učinkovitost - fokus na održivosti projekata nakon njegove implementacije je ključan činitelj
5. nadzor i prilagodljivo upravljanje – stručan nadzor je ključan zbog učinkovitosti i kontrole rizika

6. inovacije i tehnologije

- inovacije u implementaciji (novi pristupi zahtijevaju inovativnu implementaciju kako bi se osigurala uspješnost)
- IT alati za transparentnost i uključenost građana (IT alati predstavljaju glavnu ulogu u uključenosti i sudjelovanju građana)

7. prijenos znanja

- prijenos znanja u implementaciji (u ovoj fazi ključno je promatrati i druga iskustva u području, potrebno je kontaktirati stručnjake i interesne dionike s iskustvom u implementaciji sličnih projekata kako bi se osigurao uspjeh)

8. Vidljivost projekata – projekti implementacije moraju biti vidljivi.

Plan razvoja je dinamičan dokument koji će tijekom svog životnog vijeka doživjeti promjene i dopune u skladu s novim situacijama koje se pojavljuju u okruženju. Izmjene ovog plana razvoja također usvaja Općinsko vijeće (predstavničko tijelo JLS na prijedlog Načelnika (izvršnog tijela JLS). Za realizaciju ovog razvojnog plana odgovornost preuzima Načelnik. Odgovornost operativne pripreme projekata preuzima Jedinstveni upravni odjel. Svaki implementacijski projekt ili skupina projekata mora imati svog voditelja i projektni tim. Odgovornosti voditelja projekta i njegovog projektnog tima su slijedeće:

- ⇒ izrada projektnog plana;
- ⇒ priprema projektne i studijske dokumentacije;
- ⇒ izbor optimalnog modela financiranja;
- ⇒ izrada prijave za korištenje EU fondova;
- ⇒ u suradnji sa stručnim službama u Grad osigurati bankarsko među-financiranje (HBOR, komercijalne banke);
- ⇒ provođenje javne nabave te ugovaranje radova na projektu;
- ⇒ upravljanje projektom i uspostava sustava kontrolinga; i,
- ⇒ osiguravanje informiranja i vidljivost projekta.

Plan razvoja se kao akt strateškog planiranja unosi u Informacijski sustav za strateško planiranje i upravljanje razvojem kojeg ustrojava MRRFEU, kako bi se olakšao nadzor i praćenje provedbe Plana razvoja. JLS su obveznici unosa podataka (OUP) te osoba ovlaštena za pristup SPUR – u unosi Plan razvoja u mrežni registar. Time se facilitira suradnja JLS i regionalnog koordinatora na razini Zadarske županije te koordinacijskog tijela na nacionalnoj razini, odnosno MRRFEU – a pri praćenju i vrednovanju ishoda Plana razvoja.

4.2 Financiranje strateških projekata lokalnog razvoja

Za financiranje razvojnih projekata Općini su na raspolaganju sljedeći izvori:

1. Potpore iz strukturnih i kohezijskih fondova EU kroz operativne programe i natječaje koje raspisuje provedbena tijela u Republici Hrvatskoj;
2. Izvori privatnih investitora u konceptu javno-privatnog partnerstva;
3. Potpore iz makro-regionalnih politika EU; i,
4. Potpore iz nacionalnih izvora – državnog proračuna Republike Hrvatske.

Osim potpora (bespovratnih sredstava) Općina može koristiti i kreditno financiranje projekata iz programa financiranja razvojnih projekata Hrvatske banke za obnovu i razvitak koja kreditira razvojnih projekata jedinica lokalne samouprave direktno i u suradnji s komercijalnim bankama.

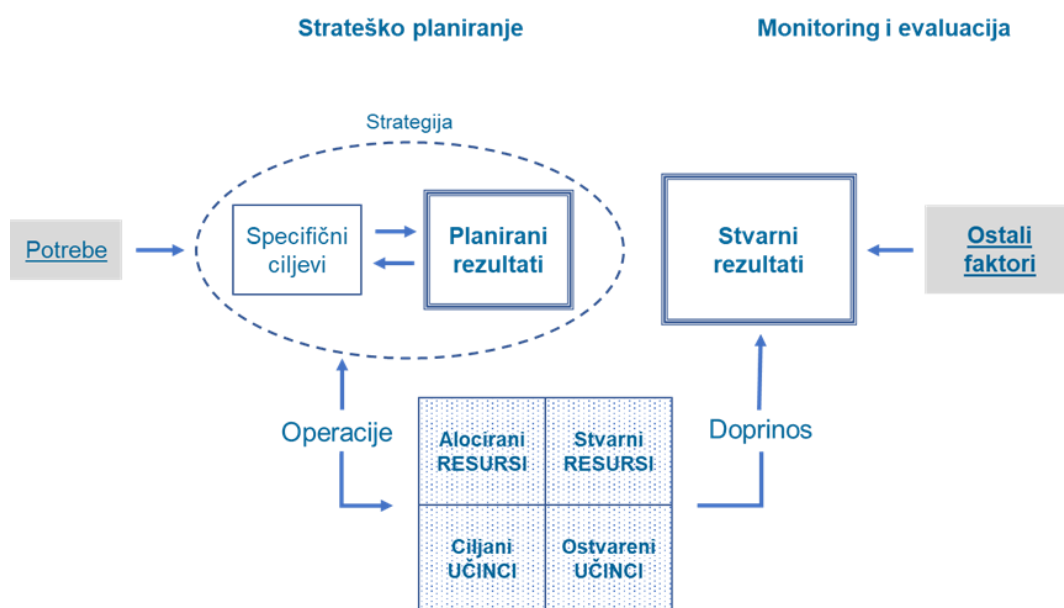
Od ostalih načina financiranja, dostupan je i model javno-privatno partnerstvo (JPP) koji se odnosi na kooperativno djelovanje javnog sektora s privatnim sektorom u proizvodnji javnih proizvoda ili pružanju javnih usluga.

4.3 Evaluacija i monitoring

4.3.1 Proces evaluacije

Evaluacija je proces sustavnog i objektivnog ocjenjivanja napretka implementacije projekata i učinkovitosti projekata nakon njihovog završetka. Procesom evaluacije se ocjenjuju podaci i informacije u cilju pripremanja izvještaja za donositelje strateških odluka.

Slika 45: Prikaz odnosa između procesa planiranja i procesa evaluacije

Izvor: Europska komisija – Vodič za monitoring i evaluaciju

Evaluacija pomaže u donošenju zaključaka u vezi četiri najvažnija aspekata intervencije:

- ⇒ strateškog značaja intervencije (projekta),
- ⇒ efikasnosti korištenja resursa,
- ⇒ učinku intervencije na ostvarenje postavljenih posebnih ciljeva,
- ⇒ dugoročnoj održivosti intervencije (projekta).

Evaluacija mora pronaći odgovore na sljedeća pitanja:

- ⇒ Je li intervencija ostvarila planirane učinke?
- ⇒ Ukoliko su učinci ostvareni, koliki je učinak intervencije, pozitivan ili negativan?
- ⇒ Zašto intervencija proizvodi planirane (i neplanirane) učinke?

Informacije koje su prikupljene u vezi s gornjim aspektima monitoringa predstavljaju bazu za evaluacijsku analizu.

Planirani rezultati (indikator) moraju biti:

- ⇒ Povezani sa strateškim planom razvoja - moraju obuhvatiti samu suštinu rezultata intervencije koja se planira
- ⇒ Normativni - moraju imati jasnu normativnu interpretaciju o smjeru kretanja i rezultatu,
- ⇒ Robusni - moraju biti pouzdani i statistički potvrđeni,
- ⇒ Prikupljeni na vrijeme - indikatore koje nije moguće statistički obuhvatiti u realnom vremenu ne treba planirati.

Ex-ante evaluacija provodi se na početku procesa strateškog planiranja lokalnog razvoja. Tokom implementacije se provodi evaluacija napretka implementacije i projektnih aktivnosti. Na kraju strateškog razdoblja i početka novog izrađuje se ex-post evaluacija.

Vrsta evaluacije	Aktivnosti
PRETHODNA (Ex-ante evaluacija)	<ul style="list-style-type: none">▪ Provjera realističnosti i izvedivosti strateških ciljeva i projekata▪ Provjera fiskalnih (financijskih) kapaciteta Općine u odnosu na financijske aspekte planiranih projekata▪ Izvještaj o ex-ante evaluaciji
PERIODIČNA (Interim evaluacija)	<ul style="list-style-type: none">▪ Kontrola napretka projekata▪ Izrada redovnih periodičnih izvještaja o napretku implementacije plana razvoja
NAKNADNA (Ex-post evaluacija)	<ul style="list-style-type: none">▪ Analiza pojedinačnih projekata i njihovih učinaka▪ Ocjena strateškog plana i njegove implementacije u cjelini▪ Analiza ključnih faktora uspjeha / neuspjeha▪ Rekapitulacija naučenih lekcija

4.3.2 Monitoring

Monitoring je sustavni i rutinski proces prikupljanja podataka i informacija iz projekata kojim se implementira plan razvoja. Monitoring sustav se sastoji od:

- ⇒ praćenja efikasnosti upotrebe resursa i ostvarivanja prethodno postavljenih projektnih ciljeva i pokazatelja,
- ⇒ prikupljanja iskustvenih podataka s ciljem korekcija projektnih aktivnosti i unapređenja prakse strateškog planiranja razvoja i projektnog vođenja u budućnosti,
- ⇒ prikupljanja informacija za proces evaluacije.

Monitoring je proces koji se uspostavlja u fazi izrade i traje za vrijeme trajanja implementacije plana razvoja. Monitoring predstavlja provjeru napretka implementacije i projektnih aktivnosti u odnosu na plan. Proces monitoringa sastoji se od dvije komponente:

- ⇒ Uspostavljanje sustava prikupljanja informacija – monitoring informacijskog sustava,
- ⇒ Prikupljanje i obrada podataka.

Sistemske prikupljeni podaci se obrađuju i računaju se indikatori. Za proces monitoringa su važne sljedeće grupe ulaznih podataka:

- ⇒ Financijski podaci - informacije o projektnim budžetima i informacije o utrošenim financijskim sredstvima,
- ⇒ Empirijski (fizički) podaci - podaci iz kojih se računaju indikatori učinaka,
- ⇒ Administrativni podaci - informacije o napretku projektnih radova (u kojoj fazi se projekt nalazi).

Cilj obrade podataka je transformacija kvantitativnih podataka u informacije koje su relevantne donositeljima odluka.

Općinska uprava je odgovorna za uspostavljanje procesa monitoringa i evaluacije. Unutar općinske uprave uspostaviti će se centralni tim za upravljanje procesom implementacije ovog plana razvoja.

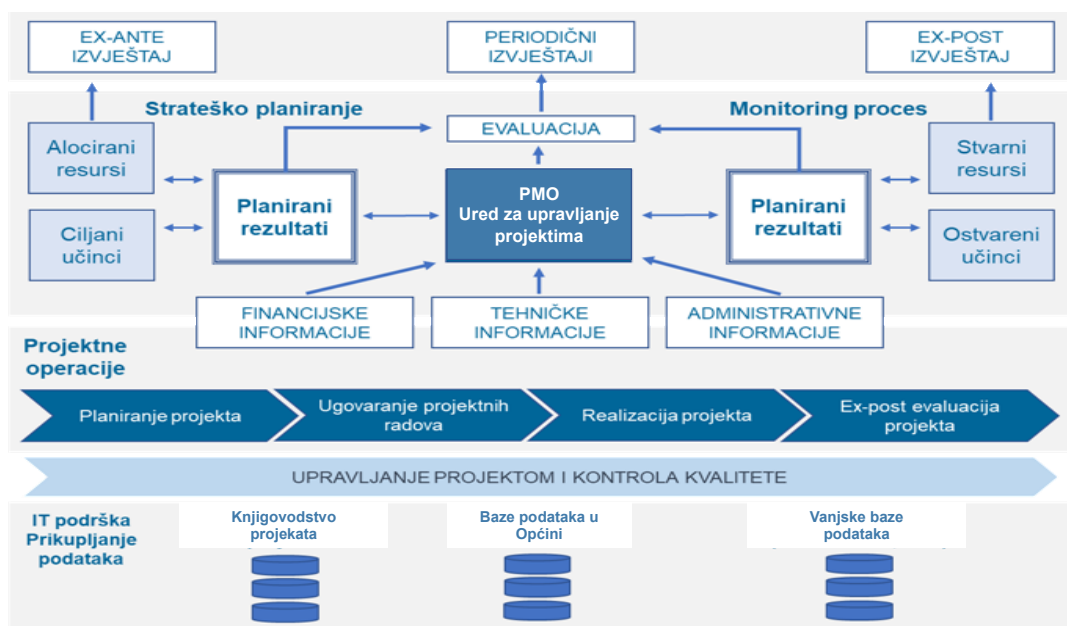
Sustav monitoringa i evaluacije uspostavlja općinska uprava, a sastoji se od četiri razine:

- ⇒ Razina strateškog planiranja, upravljanja projektima implementacije i monitoringa,
- ⇒ Razina pojedinačnih projekata implementacije,
- ⇒ Razina evaluacije i izvještavanja,
- ⇒ Razina prikupljanja podataka i IT podrška.

Centralno mjesto sustava monitoringa i evaluacije predstavlja ured / tim za upravljanje projektima za implementaciju (PMO) koji prikuplja kvantitativne i kvalitativne informacije iz pojedinačnih projekata, službi unutar Općine i vanjskih izvora (Slika 48).

Slika 46: Sustav monitoringa

Izvor: T&MC Group

Implementacijski projekti se pojedinačno planiraju, imaju svoj projektni tim, projektnu organizaciju i kontrolu kvalitete projektnih radova. Za pojedinačne implementacijske projekte vodi se projektno knjigovodstvo kako bi se prikupili kvantitativni podaci. Kvalitativne informacije u samom projektu prikuplja projektni management. Na razini evaluacije provodi se evaluacijski proces koji se najčešće eksternalizira. Evaluatori izrađuju ex-ante i ex-post izvještaje, dok periodične izvještaje izrađuje PMO. Za sustav monitoringa i evaluacije potrebno je osigurati adekvatnu IT opremu.

5 LITERATURA I IZVORI

- Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – *AGRONET online baza podataka*
- Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – *ARKOD online baza podataka*
- Akcijnski plan za provedbu Strategije pametne specijalizacije Republike Hrvatske za razdoblje od 2016. do 2020. godine
- ASCIMER – Governance and implementation of Smart City projects in the mediterranean region, *Project Package 1*, (Dostupno putem: <http://www.eiburs-ascimer.transytprojects.com>)
- Bacco, M. et al. (2019.) „The Digitisation of Agriculture: a Survey od Research Activities on Smart Farming“. *Array*, 3 (4), str. 1 – 11.
- Čistoća d.o.o. Zadar – *službene internetske stranice*
- Državni zavod za statistiku – *Popis stanovništva Republike Hrvatske 2011. godine*
- Državni zavod za statistiku – *Publikacije i statistike*
- Europska komisija (2016.) – *Flash Eurobarometar 432 - Preferences of Europeans towards Tourism* (Dostupno putem: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/FLASH/surveyKy/2065>)
- European Network for Rural Development i The European Agricultural Fund for Rural Development (2018.) „Projects Brochure – Digital and Social Innovation in Rural Services“ (Dostupno putem: https://enrd.ec.europa.eu/sites/enrd/files/enrd_publications/publi-eafrd-brochure-07-en_2018-0.pdf)
- Europska strategija za Jadransku i Jonsku regiju - *portal* (Dostupno putem: <https://www.adriatic-ionian.eu/>)
- Europska strategija za Podunavsku makro – regiju - *portal* (Dostupno putem: <https://danube-region.eu/>)
- EuroVelo – *službene internetske stranice*
- Eurostat – *Statistički izvještaji*
- Godišnji plan i program rada Osnovne škole Sveti Filip i Jakov za školsku godinu 2020. / 2021
- Gretzel et al. (2015.) „Smart tourism: foundations and developments“, *Electron Markets*, 25, str. 179 – 188.
- Hrvatska agencija za okoliš i prirodu – *Biportal.hr*
- Hrvatska agencija za okoliš i prirodu – *službene internetske stranice*
- Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu – *službene internetske stranice*
- Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti (HAKOM) – *službene internetske stranice*
- Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (HZMO)
- Hrvatski zavod za zapošljavanje – *službene internetske stranice i baze podataka*
- Institut za turizam – *Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj u 2017. godini* (Dostupno putem: http://www.iztg.hr/UserFiles/file/novosti/2018/TOMAS-Ljeto-prezentacija-2017-06_02_2018-FIN.pdf)
- McKinsey Global Institute – *Smart cities: Digital solutions for a more livable future* (Dostupno putem <https://www.mckinsey.com/industries/capital-projects-and-infrastructure/our-insights/smart-cities-digital-solutions-for-a-more-livable-future>)
- Jurić, A., Vuletić, N. (2006) „Toponimija naselja Sveti Filip i Jakov“, *Folia onomastica Croatica*, 15 (2007), str. 81-112.
- Ministarstvo gospodarstva – *Obrtni registar (baza podataka)*
- Ministarstvo kulture – *Registar kulturnih dobara*
- Ministarstvo poljoprivrede – *Jedinstveni registar domaćih životinja (JRDŽ)*;
- Ministarstvo uprave – *Registar udruga Republike Hrvatske*
- Komunalac d.o.o. Biograd na Moru – *službene mrežne stranice*
- Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine
- Općina Sveti Filip i Jakov – *Godišnji financijski izvještaji za 2018. godinu*
- Općina Sveti Filip i Jakov – *Godišnji financijski izvještaji za 2019. godinu*
- Općina Sveti Filip i Jakov – *Izvještaji proračuna, proračunskih i izvanproračunskih korisnika za razdoblje: 1. siječanj 2020. – 31. prosinac 2020*
- Općina Sveti Filip i Jakov – *Plan gospodarenja otpadom Općine Sv. Filip i Jakov za razdoblje od 2017. – 2022. godine*
- Općina Sveti Filip i Jakov – *Plan proračuna za 2021. godinu sa Projekcijama za 2022. i 2023. godinu*

Općina Sveti Filip i Jakov – službene internetske stranice

Općina Sveti Filip i Jakov – VII Izmjene i dopune Prostornog plana upravljanja Općinom Sveti Filip i Jakov

Osnovna škola Sveti Filip i Jakov – službene internetske stranice

Smart Rural 21 projekt – službene internetske stranice

Smart Village Network – službene internetske stranice

Strategija pametne specijalizacije Republike Hrvatske za razdoblje od 2016. do 2020. godine

Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine

Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2020. – lipanj 2017.

Strukturni fondovi – službene internetske stranice

The World Travel & Tourism Council – WTTC (2020) – *Travel & Tourism Global Economic Impact & Issues 2019*

Turistička zajednica Zadarske županije – službene internetske stranice i podaci eVisitor – a

UNWTO (2019) – *International Tourism Highlights 2019* (Dostupno putem: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152>)

UNWTO (2018) – *European Union Tourism Trends* (Dostupno putem: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419470>)

UNWTO (2018) – *Tourism and Culture Synergies*

UNWTO (2021) – *Tourism Dashboard*

Wageningen University and Research (WUR) et al. (2016.) „Internet of food and Farm 2020“ (Dostupno putem: <https://www.iof2020.eu/communication-materials/iof2020-booklet.pdf>)

Zadarska županija – *Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023.*

Zadarska županija – *Županijska razvojna strategija Zadarske županije do 2020. godine*

Zadarska županija – službene internetske stranice

Županijska uprava za ceste Zadarske županije – službene mrežne stranice

Županijska lučka uprava Zadar – službene mrežne stranice

6 POPIS SLIKA

Slika 1: Strateški okvir za planiranje i upravljanje razvojem	2
Slika 2: Proces pripreme i provedbe razvojnih projekata	3
Slika 3: Sustav akata strateškog planiranja u RH	4
Slika 4: Prikaz razvojnih smjerova i strateških ciljeva sadržanih u NRS RH 2030	5
Slika 5: Posebni ciljevi razvoja Zadarske županije za razdoblje 2021-2027.g.	6
Slika 6: Usklađenost Plana razvoja Sveti Filip i Jakov 2027 s aktima strateškog planiranja višeg ranga	6
Slika 7: Područja intervencije unutar VFO 2021. – 2027.....	8
Slika 8: Prioritetna područja Zajedničke poljoprivredne politike EU za razdoblje 2021. - 2027.....	9
Slika 9: Next Generation EU - struktura	10
Slika 10: Instrument EU za oporavak - NGEU u RH	10
Slika 11: Razvojni koncept „pametna grad“.....	11
Slika 12: Razvojni koncepti „pametna grad“ i „ pametno selo“	13
Slika 13: Suradnja dionika Općine unutar koncepta „pametna općina / pametno selo“	14
Slika 14: Digitalni eko – sustav unutar koncepta „pametno selo – pametna općina“	15
Slika 15: Eko-sustav proizvodnje hrane u „pametnoj općini“.....	16
Slika 16: Pametne farme - pametni poljoprivrednici	17
Slika 17: Crkva sv. Mihovila (Roka) i kaštel „Dvorine“ - primjeri arhitekture starohrvatske romanike u Općini	4
Slika 18: Naselje Sveti Filip i Jakov, 1902. godina	4
Slika 19: Prostorni smještaj Općine Sveti Filip i Jakov	
Slika 20: Naselja Općine Sveti Filip i Jakov	
Slika 21: Područja pod Ekološkom mrežom Natura 2000 na području Općine	7
Slika 22: Spomenik parkovne arhitekture Park Folco Borelli u naselju Sveti Filip i Jakov – izgled i smještaj	
Slika 23: Arheološko nalazište Gradina poviše Turnja	9
Slika 24: Ostaci antičke rustične vile s pristaništem na otoku Frmiću	9
Slika 25: Sačuvani ostaci arhitekture bastiona na otoku Babcu	10
Slika 26: Ostaci dvora u Rogovskim Opatijama, naselje Sveti Filip i Jakov	10
Slika 27: Kula u naselju Turanj.....	10
Slika 28: Prikaz razvrstanih javnih cesta i prometnog položaja Općine	15
Slika 29: Luka sv. Filip i Jakov – sadašnje stanje i plan uređenja.....	
Slika 30: Luka Sv. Petar na Moru (lijevo); Luka Turanj (desno)	
Slika 31: Brzine pristupa nepokretnim internetskim mrežama u Općini, prvi kvartal 2021. g.	17
Slika 32: Brzine pristupa pokretnim internetskim mrežama u Općini, prvi kvartal 2021. g.	18
Slika 33: Reciklažno dvorište Sveti Filip i Jakov.....	20
Slika 34: Prikaz oblika korištenja prostora u Zoni zanatskih i servisnih djelatnosti Sv. Filip i Jakov.....	
Slika 35: Novouređena kinodvorana u sklopu Društveno - kulturnog centra KINO u naselju Sveti Filip i Jakov ...	30
Slika 36: Festival cvijeća u Sv. Filip i Jakovu	
Slika 37: Igralište malih sportova ("Kod bunara") u središtu naselja Sveti Filip i Jakov	31
Slika 38: Dječje igralište i igralište za fitness na otvorenom na plaži Iza Banja u naselju Sveti Filip i Jakov.....	
Slika 39: Društveno poticana stanogradnja u Općini - Rabatin u naselju Sveti Filip i Jakov	31
Slika 40: Usporedni prikaz pokazatelja razvijenosti za usporedne JLS i Općinu	35
Slika 41: SWOT analiza razvoja Općine	36
Slika 42: Sažetak ključnih razvojnih potreba Općine u razdoblju 2021. - 2027. godina	37
Slika 43: Ulaganja jedinica lokalne samouprave – prioriteti intervencije	40

7 POPIS TABLICA

Tablica 1: Alokacija sredstava iz fondova kohezijske politike i ZPPRR za RH u razdoblju 2021. – 2027. g.	9
Tablica 2: Zaštićena kulturna dobra na području Općine, 2021. godina	8
Tablica 3: Kretanje broja stanovnika u naseljima Općine (Popis 2001. i Popis 2011.).....	11
Tablica 4: Procjena ukupnog broja stanovnika u Općini	11
Tablica 5: Indeks starenja prema naseljima u Općini (stanovništvo prema Popisu 2011.)	12
Tablica 6: Kretanje vrijednosti vitalnog indeksa u Općini u razdoblju 2012.....	12
Tablica 7: Migracijski saldo Općine u razdoblju 2011. – 2019. g.	12
Tablica 8: Radno sposobno stanovništvo i nezaposlenost s obzirom na razinu obrazovanja u 2020. godini	14
Tablica 9: Pregled razine zaposlenosti i nezaposlenosti u Općini po mjesecima.....	14
Tablica 10: Evidentirana zaposlenost i registrirana nezaposlenost (prosinac 2020.).....	14
Tablica 11: Popis cestovnih prometnica na području Općine – razvrstane javne ceste.....	15
Tablica 12: Količine prikupljenog miješanog komunalnog otpada (MKO) u Općini od 2014. do 2016. godine.....	20
Tablica 13: Broj i struktura poslovnih subjekata u Općini, ožujak 2021. godine.....	21
Tablica 14: Površina poljoprivrednog zemljišta prema namjeni	22
Tablica 15: Veličine ARKOD parcela s kojima raspolažu PG - ovi prema naseljima Općine, za 31. 12. 2020.....	23
Tablica 16: Razina obrazovanja nositelja OPG - ova u Općini, za 31. 12. 2020.....	23
Tablica 17: Pregled broja grla domaćih životinja u Općini za 31. 12. 2020.....	24
Tablica 18: Pregled ekološke proizvodnje prema kulturi i naseljima Općine u 2020. g.....	24
Tablica 19: Pregled kretanja stope rasta ostvarenih turističkih dolazaka u Općini u razdoblju 2014. - 2015.	25
Tablica 20: Kretanje broja djece upisane u programe predškolskog odgoja	27
Tablica 21: Udruge na području Općine u 2021. g.....	28
Tablica 22: Izvršenje proračuna za 2018., 2019., 2020. godinu i plan za 2021. godinu za Općinu	33
Tablica 23: Bilanca Općine, 31. prosinca 2020. godine	34

8 POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Iskaz površina Općine prema namjeni.....	7
Grafikon 2: Obrazovna struktura stanovnika Općine (radno sposobno stanovništvo prema Popisu 2011.).....	13
Grafikon 3: Sezonalnost turističkih dolazaka i noćenja u Općini	26